

2014•2015
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef

De aansprakelijkheid van vrijwilligers ingezet in het onderwijsgebeuren

Promotor :
Prof. dr. Ilse SAMOY

Lieselotte Brems
Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

Universiteit Hasselt | Campus Hasselt | Martelarenlaan 42 | BE-3500 Hasselt
Universiteit Hasselt | Campus Diepenbeek | Agoralaan Gebouw D | BE-3590 Diepenbeek

2014•2015
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef

De aansprakelijkheid van vrijwilligers ingezet in het
onderwijsgebeuren

Promotor :
Prof. dr. Ilse SAMOY

Lieselotte Brems

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten

SAMENVATTING

Sinds de invoering van de Vrijwilligerswet zijn de rechten van vrijwilligers wettelijk geregeld. De implicaties van deze nieuwe regeling voor de specifieke casus van vrijwilligers, die ingezet worden in de onderwijsomgeving, zijn nog niet op systematische wijze in kaart gebracht. Deze masterproef zal daarom een licht werpen op de aansprakelijkheidsregeling, die van toepassing kan zijn op vrijwilligers in het onderwijsgebeuren, waarbij problemen en oplossingen zullen worden afgetoetst aan de typische werking van de scholen.

De centrale onderzoeksvraag van deze masterscriptie zal de volgende zijn, "*welk aansprakelijkheidsregime is van toepassing op vrijwilligers, die ingezet worden in het onderwijsgebeuren?*". In casu gaat het dus om de buitencontractuele aansprakelijkheid van de vrijwilliger in de schoolomgeving, in de omstandigheden dat schade zich heeft voorgedaan door zijn eigen fout of de fout van een ander, die onder zijn toezicht staat. Hoofdzakelijk werd een normatieve onderzoeksmethode aangewend, waarbij ter ondersteuning op exemplatieve wijze aan rechtsvergelijking is gedaan. Waar nodig werd aangevuld met voorbeelden uit de praktijk.

Eerst en vooral dient aan de hand van de definities en criteria uit de Vrijwilligerswet nagegaan te worden of het individu in kwestie effectief een vrijwilliger is in de zin van de Vrijwilligerswet. Hierbij wordt ook een rol gespeeld door de begrippen 'vrijwilligerswerk' en 'vrijwilligersorganisatie'. Wat betreft de vrijwilligersorganisaties, we vinden deze in de schoolomgeving terug op drie niveaus. Zo kan het vrijwilligerswerk georganiseerd worden door de school zelf, maar ook ouderverenigingen of de leerlingenraad kunnen de organisatie van dergelijke vrijwillige inzet op zich nemen.

Wanneer in het kader van dergelijk vrijwilligerswerk dan schade is ontstaan, werpt de vraag zich op wie hiervoor aansprakelijk gesteld kan worden. Aangezien de vrijwilliger in het schoolgebeuren ook in situaties terecht kan komen, waarbij deze toezicht dient uit te oefenen over andere personen, kan het hierbij gaan om persoonlijke aansprakelijkheid of om kwalitatieve aansprakelijkheid. Vooreerst kan de regeling uit de Vrijwilligerswet van toepassing zijn, waarbij sprake is van een aansprakelijkheidsovername door de organisatie. Hiervoor moet men onderzoeken welke vrijwilligersorganisatie verantwoordelijk is voor het vrijwilligerswerk. Indien deze organisatie niet onder het toepassingsgebied van art. 5 Vrijwilligerswet valt, zal gebruik gemaakt moeten worden van de gemeenrechtelijke regeling. Buiten de regeling inzake persoonlijke aansprakelijkheid, kan de aansprakelijkheid ook geregeld worden via de bepalingen aangaande kwalitatieve aansprakelijkheid voor leerkrachten. Het toepassen van de ouderlijke aansprakelijkheid of een algemeen beginsel van aansprakelijkheid voor een ander op grond van art. 1384, lid 1 BW zal dan weer niet mogelijk zijn.

Het schoolreglement en de onderwijsovereenkomst zijn typische en ook erg nuttige onderwijselementen. Inzake aansprakelijkheid kunnen deze documenten informatie verschaffen aan de ouders en de leerling in kwestie, indien zij van plan zijn aan vrijwilligerswerk te doen in de onderwijsinstelling. Met andere woorden, deze elementen kunnen enkel betekenis hebben in de

verhouding tussen de onderwijsinstelling en de ouders en hun kind. Met betrekking tot derde partijen zullen het schoolreglement en de onderwijsovereenkomst geen toegevoegde waarde betekenen.

Eens aansprakelijkheid is vastgesteld, wenst de benadeelde zijn schade vergoed te zien. Ter bescherming van deze benadeelde, zodat hij zeker kan zijn van vergoeding, maar ook ter bescherming van het vermogen van de aansprakelijke, zijn aansprakelijkheidsverzekeringen een belangrijk instrument. Een eerste relevante aansprakelijkheidsverzekering is de vrijwilligersverzekering, die de onder het toepassingsgebied van art. 5 Vrijwilligerswet vallende vrijwilligersorganisaties verplicht zijn af te sluiten in het kader van art. 6 Vrijwilligerswet. Ten tweede kunnen de onderwijsinstellingen een schoolverzekering nemen, waarbij ook de aansprakelijkheid van de vrijwilliger gedekt kan zijn. Hieromtrent bestaat wel geen wettelijke verplichting. Tenslotte verdient ook de burgerlijke aansprakelijkheid privéleven of familiale verzekering, die afgesloten kan worden door de vrijwilliger zelf, enige aandacht en zelfs aanbeveling. Situaties kunnen ontstaan, waarbij de verzekeringsverplichting uit art. 6 Vrijwilligerswet niet van toepassing is en de onderwijsinstelling besloten heeft geen schoolpolis af te sluiten. Dan is het voor de vrijwilliger van groot belang zijn eigen aansprakelijkheid te ondervangen door het afsluiten van een familiale verzekering.

DANKWOORD

Bij aanvang van deze masterproef wens ik enkele mensen te bedanken, die mij bijgestaan hebben tijdens het schrijven van dit eindwerk. Eerst en vooral gaat mijn dank uit naar mijn promotor Prof. Dr. Ilse Samoy. Haar enthousiasme over dit onderwerp, haar deskundigheid in haar vakgebied, alsook haar aanwijzingen en goede raad hebben mijn masterproef mee vorm gegeven tot wat het nu is. De begeleidingsmomenten vonden steeds plaats in een aangename sfeer, wat een aanmoedigend en geruststellend gevoel met zich mee bracht en het schrijven dan ook ten goede kwam.

Daarnaast verdient ook mijn begeleider mr. Wannes Vandenbussche een woord van dank. Zijn grondige analyse en verbeteringen hebben mij steeds uitgedaagd verder te gaan in mijn onderzoek en niet zomaar zonder nadenken aan te nemen wat reeds geschreven stond in boeken of artikels.

Vervolgens wens ik graag mevr. Nadine Verheyden en mr. Jan Beliën te bedanken voor het nalezen en corrigeren van deze masterproef. Zij zijn bereid geweest stukken tekst na te lezen op duidelijkheid, typefouten en meer, waarvoor mijn dank.

Ook dank aan de onderwijsinstellingen en hun contactpersonen, die mij geholpen hebben met het formuleren van enkele praktijkvoorbeelden. Viviane Cornelissen (VBS Wegwijs, Halen), Patrick Kuenen en Hilde Coenen (Freinetschool Het Wijdeland, Sint-Truiden), Evelien Vilain en Julie Delattre (Basisschool Floralia, Sint-Lambrechts-Woluwe) en Pascal Colon (GBS Op Dreef, Zelem) hebben de tijd genomen om enkele vragen aangaande aansprakelijkheid en vrijwilligerswerk op hun school te beantwoorden. Dank dan ook voor hun tijd en moeite, alsook dank aan Marc Brems om mij met enkele van hen in contact te brengen.

Ten slotte verdienen mijn ouders, mijn naaste familie en goede vrienden een plaats in dit dankwoord. Op de drukke momenten stonden zij steeds klaar met aanmoedigende woorden en een luisterend oor. Alsook de nodige porties vitamines, zoals voorgeschoteld door mijn moeder, hebben bijgedragen tot het vervullen van de laatste loodjes van deze masterproef.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting.....	1
Dankwoord	3
Inhoudsopgave	5
Lijst van bijlagen	9
Inleiding	11
Hoofdstuk I. Situering.....	11
Hoofdstuk II. Probleemstelling.....	12
Hoofdstuk III. Onderzoeksvraag	12
Hoofdstuk IV. De onderzoeksmethode	14
Deel I. Begrippenapparaat.....	17
Inleiding	17
Hoofdstuk I. De historiek van de Vrijwilligerswet	18
Hoofdstuk II. Definities voor en na de invoering van de Vrijwilligerswet	20
Afdeling I. De vrijwilliger.....	21
Afdeling II. Het vrijwilligerswerk.....	22
§1. Een activiteit.....	22
§2. Vijf wettelijke criteria	22
A. Onbezoldigd	22
B. Onverplicht.....	24
C. Ten behoeve van derden.....	25
D. In aanwezigheid van een organisatie.....	26
E. Afwezigheid van prestatie onder arbeidsovereenkomst, dienstencontract of statutaire aanstelling	26
Afdeling III. De vrijwilligersorganisatie	27
§1. De onderwijsinstelling	28
A. Organisatie van het Vlaamse onderwijslandschap	28
B. De inrichtende macht.....	29
§2. Organisatie van de ouderlijke betrokkenheid	31
A. Situering	31
B. Formele ouderbetrokkenheid	31
1. Schoolraad	31
2. Ouderraad.....	33

3. Oudervereniging	34
§3. De minderjarige vrijwilliger	35
A. De minimumleeftijd	35
B. De leerlingenraad	36
Besluit	37
Deel II. De aansprakelijkheid van de vrijwilliger	39
Inleiding	39
Hoofdstuk I. Aansprakelijkheidsregeling in art. 5 Vrijwilligerswet	41
Afdeling I. Situering	41
Afdeling II. De aansprakelijkheidsovername door de vrijwilligersorganisatie	43
Afdeling III. Toepassingsgebied	44
§1. De publieke en private rechtspersonen	45
§2. De feitelijke verenigingen met werknemers	47
§3. De feitelijke vereniging met specifieke verbondenheid tot een andere organisatie	47
§4. Een andere organisatie dan de onderwijsinstelling?	48
Afdeling IV. Voorwaarden	49
Afdeling V. Uitsluitingsgronden	50
Hoofdstuk II. Gemeen aansprakelijkheidsrecht	52
Afdeling I. Persoonlijke aansprakelijkheid	53
§1. De bestanddelen van de fout	53
A. Objectief bestanddeel	54
B. Subjectief bestanddeel	55
§2. De persoonlijke aansprakelijkheid van de minderjarige vrijwilliger	56
Afdeling II. Kwalitatieve aansprakelijkheid	57
§1. Aansprakelijkheid van ouders (art. 1384, lid 2 BW)	58
A. Personeel toepassingsgebied	58
B. Voorwaarden	60
C. Het aansprakelijkheidsvermoeden	61
§2. Aansprakelijkheid van leerkrachten (art. 1384, lid 4 BW)	62
A. Personeel toepassingsgebied	62
B. Voorwaarden	64
C. Het aansprakelijkheidsvermoeden	65
§3. Art. 1384, lid 1 BW	66
A. De Belgische benadering	66

B. De Franse benadering: het arrest Blicck	67
C. Mogelijkheid voor aansprakelijkheidsregeling voor vrijwilligers	69
Hoofdstuk III. De onderwijsovereenkomst en het schoolreglement	71
Afdeling I. De onderwijsovereenkomst	71
Afdeling II. Het schoolreglement.....	72
Besluit.....	73
Deel III. De verzekeringen voor vrijwilligers.....	77
Inleiding.....	77
Hoofdstuk I. Overeenkomstig de Vrijwilligerswet.....	78
Afdeling I. Overzicht	78
Afdeling II. Art. 6 Vrijwilligerswet.....	79
§1. Verzekeringsverplichting voor de organisatie	79
§2. Machtigingen voor de Koning	80
Afdeling III. Artt. 7-8 Vrijwilligerswet	82
Afdeling IV. Art. 8bis Vrijwilligerswet.....	83
Hoofdstuk II. De schoolverzekering.....	84
Afdeling I. Verzekerde personen	84
Afdeling II. Dekking.....	85
Hoofdstuk III. De persoonlijke verzekering van de vrijwilliger	87
Besluit.....	89
Conclusie	91
Bibliografie	93
Wetgeving	93
Interne normen	93
Vorbereidende documenten.....	94
Verslagen.....	94
Adviezen	94
Rechtspraak.....	94
Rechtsleer.....	97
Boeken.....	97
Bijdragen in verzamelwerken.....	98
Bijdragen in tijdschriften	99
Internetbronnen.....	100
Internationale bronnen	101

Nederland.....	101
Frankrijk.....	101
Duitsland.....	102
Bijlagen.....	103
Bijlage 1: Kleuter valt in kokend water tijdens schoolbezoek.....	105
Bijlage 2: Overzicht bevroegde onderwijsinstellingen	107
Bijlage 3: Voor akkoord verklaring met het schoolreglement van GBS Op Dreef te Zelem	109
Bijlage 4: Overzicht van de relevante bepalingen inzake vrijwilligers uit het schoolreglement van VBS Wegwijs te Halen.....	111

LIJST VAN BIJLAGEN

Bijlage 1: Kleuter valt in kokend water tijdens schoolbezoek

Bijlage 2: Overzicht bevraagde onderwijsinstellingen

Bijlage 3: Voor akkoord verklaring met het schoolreglement van GBS Op Dreef te Zelem

Bijlage 4: Overzicht van de relevante bepalingen inzake vrijwilligers uit het schoolreglement van VBS Wegwijs te Halen

INLEIDING

HOOFDSTUK I. SITUERING

*"Juf Annemie en de kleuters uit de derde kleuterklas van basisschool De Lettertuin uit Koekelare mogen een dagje op bezoek naar de plaatselijke AD Delhaize, die op wandelafstand van de school gelegen is. Aangezien er 23 kindjes in de klas zitten, gaan de directie van de school en juf Annemie op zoek naar een mama of papa, die dit uitstapje graag mee wil begeleiden."*¹

1. VRIJWILLIGERS IN HET ONDERWIJSGEBEUREN - In de onderwijsomgeving maakt men graag gebruik van vrijwilligers, zoals ouders, grootouders of buurtbewoners, bij het organiseren en begeleiden van schoolse en buitenschoolse activiteiten. Dit is voornamelijk het geval in de kleuter- en lagere scholen, maar ook middelbare scholen of hogere scholen en universiteiten maken soms handig gebruik van vrijwilligers. Directrice mvr. Cornelissen van VBS Wegwijs stelt het dan ook treffend: *"Het is heel belangrijk dat er vrijwilligers zijn op een school. Wij zijn erg blij dat we steeds op deze mensen mogen rekenen."*

2. DE PARTICIPATIEPIRAMIDE - Het onderwijstijdschrift *Klasse voor ouders* maakt hierbij een driedeling met betrekking tot de ouders in de vorm van een participatiepiramide. Onderaan de piramide staan de ouders, die 'mee-weten'. Deze luister-ouders vinden informatie belangrijk en zullen dan ook alle infoavonden en oudercontacten bijwonen en alle brochures en brieven van de school grondig lezen. Deze groep mensen vormt de basis van de vrijwilligerswerking van de school. Om zoveel mogelijk mensen als vrijwilliger te laten helpen op school, is het belangrijk dat zoveel mogelijk ouders goed geïnformeerd zijn. Boven de luister-ouders in de piramide staan de ouders, die 'mee-doen'. Je zal een doe-ouder zijn, wanneer je je wenst te engageren voor de school en actief mee wil werken. Zo kan je bijvoorbeeld leesmoeder, oversteekvader of computerouder zijn. De graad van betrokkenheid van de ouders zal op dit niveau hoger liggen dan in het geval van de luister-ouders, die beperkt blijven tot 'mee-weten'. Aan de top van de participatiepiramide vinden we de ouders, die 'mee-denken'. Deze denk-ouders gaan ten slotte nog een stapje verder en zullen deel uitmaken van een participatie- of schoolraad, waarin zij mee zullen denken over het beleid van de school. Deze driedeling bestaat natuurlijk uit archetypes, die in hun pure vorm waarschijnlijk niet vaak zullen voorkomen in de praktijk. Een ouder kan ook tegelijkertijd een luister-, een doe- en een denk-ouder zijn, maar het ene type kan zwaarder doorwegen dan het andere type.²

3. VOORBEELDEN - Vanaf het tweede niveau in de participatiepiramide ben je als ouder een vrijwilliger in de school van je kinderen. Ook andere personen, zonder kinderen in de school, maar die zich toch willen inzetten voor de school, kunnen worden beschouwd als vrijwilliger. Typische voorbeelden zijn natuurlijk de grootmoeder, die als leesouder verantwoordelijk is voor een groepje

¹ Deze anekdote, die doorheen de masterproef zal terugkomen, is gebaseerd op een artikel uit de krant de Standaard van 28 april 2015. Ter bevordering van de inhoud van deze masterproef werd dit verhaal aangevuld met fictieve elementen (X., "Kleuter valt in kokend water tijdens schoolbezoek", *De Standaard* 28 april 2015, http://www.standaard.be/cnt/dmf20150428_01653508).

² X., "Waar zit u?", *Klasse voor ouders* 1999, nr. 33, 2-3.

leerlingen tijdens het leesuurtje; een buurman van de school, die als gemachtigd opzichter de kinderen voor en na schooltijd helpt met het oversteken van de straat; of de moeder die een groepje kleuters mee begeleidt op uitstap naar een lokale winkel. Ook het oudercomité is hier het vermelden waard, aangezien dit comité samengesteld is uit ouders, die vrijwillig een zeker engagement zijn aangegaan met de school. Maar niet enkel de kleuter- en lagere scholen vertrouwen op de helpende handen van vrijwilligers. Ook in secundaire scholen en zelfs in het hoger onderwijs vinden vrijwilligers hun plaats en hebben zij een rol te vervullen. Het zijn deze vrijwilligers, die hun tijd vrijwillig spenderen in de schoolomgeving, die de hoofdrol spelen in deze masterproef.

HOOFDSTUK II. PROBLEEMSTELLING

4. SPECIFIEKE CASUS - Sinds de wet van 3 juli 2005³ zijn de rechten van vrijwilligers wettelijk geregeld. De implicaties van deze nieuwe regeling voor de specifieke casus van vrijwilligers die ingezet worden in de onderwijsomgeving is nog niet op een systematische manier in kaart gebracht. Deze masterproef zal daarom een licht werpen op de aansprakelijkheidsregeling, die van toepassing kan zijn op vrijwilligers in het onderwijsgebeuren, waarbij problemen en oplossingen zullen worden afgetoetst aan de typische werking van de scholen.

5. IN DE PRAKTIJK - Op deze manier zal er getracht worden een duidelijk overzicht te bieden van de mogelijkheden inzake de aansprakelijkheidsregeling voor de vrijwilligers uit het schoolgebeuren. Dit overzicht kan in de praktijk handig zijn om alle betrokken partijen op een voldoende wijze te informeren over hun rechten en plichten. Hoe meer geïnformeerd de betrokken individuen zijn, hoe minder misverstanden er in de toekomst wellicht zullen ontstaan. Hierbij moet mijn inziens steeds voor ogen gehouden worden dat men de potentiële vrijwilliger niet mag afschrikken door hem een te grote aansprakelijkheidslast op de schouders te leggen, maar ook het slachtoffer van mogelijke schade mag niet vergeten worden en dient op afdoende wijze vergoed te kunnen worden. Beide kanten van de medaille verdienen voldoende aandacht.

HOOFDSTUK III. ONDERZOEKSVRAAG

6. ONDERZOEKSVRAAG - De centrale onderzoeksvraag van deze masterscriptie zal de volgende zijn, *"welk aansprakelijkheidsregime is van toepassing op vrijwilligers, die ingezet worden in het onderwijsgebeuren?"* Van belang op te merken hierbij is het feit dat ondanks deze masterproef zich richt op de buitencontractuele aansprakelijkheid van de vrijwilliger, ook contractuele aansprakelijkheid ten aanzien van deze zelfde vrijwilliger zou kunnen ontstaan. De regeling van deze contractuele aansprakelijkheid zal echter buiten het bereik van de masterproef liggen. In casu gaat het dus om de buitencontractuele aansprakelijkheid van de vrijwilliger, in de omstandigheden dat schade zich heeft voorgedaan. Er zal gewerkt worden met een erg algemene onderzoeksvraag, maar dit kan gerechtvaardigd worden door het feit dat op het vlak van het onderwerp van deze masterproef nog maar weinig specifiek onderzoek werd uitgevoerd.

³ Wet 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, BS 29 augustus 2005.

7. DE VRIJWILLIGERSWET - Zoals reeds aangegeven, zijn de rechten van vrijwilligers sinds de invoering van de Vrijwilligerswet wettelijk geregeld.⁴ De wet heeft een duidelijk toepassingsgebied en de vraag stelt zich natuurlijk of alle vrijwilligers binnen het onderwijsgebied zich ook kunnen beroepen op deze specifieke wettelijke bepalingen. Zowel de vrijwilliger in persoon als de organisatie, waar de vrijwilliger zijn vrijwilligerswerk voor doet, zouden dan gebruik kunnen maken van de Vrijwilligerswet om na te gaan op welke manier de aansprakelijkheid van de vrijwilliger georganiseerd dient te worden. De vrijwilliger zou aanspraak kunnen maken op de immuniteit inzake aansprakelijkheid, zoals geregeld in art. 5 Vrijwilligerswet.

8. DE GEMEENRECHTELIJKE AANSPRAKELIJKHEIDSREGELING - Indien art. 5 Vrijwilligerswet echter niet van toepassing is op de gegeven situatie inzake vrijwilligerswerk, zal er omtrent aansprakelijkheid teruggevallen moeten worden op de gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsregeling uit de artt. 1382-1386 BW. Deze gemeenrechtelijke buitencontractuele aansprakelijkheid valt uiteen in enerzijds de persoonlijke aansprakelijkheid voor een eigen foutieve gedraging en anderzijds de kwalitatieve aansprakelijkheid, die bepaalde personen qualitate qua hebben voor schade, die de persoon in kwestie niet zelf heeft veroorzaakt.⁵ Deze kwalitatieve aansprakelijkheid is opgenomen in art. 1384 BW en wordt op limitatieve wijze onderverdeeld in drie bijzondere regimes van aansprakelijkheid voor andermans daad.⁶ De vrijwilligers in de onderwijsomgeving zullen meer dan waarschijnlijk verantwoordelijk kunnen gesteld worden voor de onder hun toezicht zijnde leerlingen tijdens het uitoefenen van hun vrijwilligersfunctie, waarbij zij een toezichtverplichting, en zelfs eventueel een opvoedingsverplichting, te vervullen zouden hebben. Daarom is het van belang na te gaan of deze vrijwilligers kunnen ressorteren onder het aansprakelijkheidsregime van de ouders (art. 1384, lid 2 BW) of het regime van de onderwijzers (art. 1384, lid 4 BW). Tenslotte dient inzake het gemeen aansprakelijkheidsregime de vraag gesteld te worden of het eerste lid van art. 1384 BW geen toepassing kan vinden voor de vrijwilliger in de onderwijsomgeving, ondanks het feit dat het Hof van Cassatie in 1997⁷ weigerde een algemeen beginsel van kwalitatieve aansprakelijkheid voor personen uit art. 1384 BW af te leiden.⁸

9. HET ONDERWIJSGEBEUREN - Zoals de onderzoeksvraag en de titel van deze masterproef duidelijk maken, gaat de masterproef echter niet over vrijwilligers in het algemeen, maar specifiek over de vrijwilligers, die ingezet worden in het onderwijsgebied. Het algemene kader betreffende de aansprakelijkheid van vrijwilligers dient dan ook getoetst te worden aan de bijzonderheden van de onderwijsomgeving. Zo is een schoolbestuur verplicht een schoolreglement op te stellen.⁹ Dit schoolreglement kan een mogelijk instrument zijn om de aansprakelijkheid van de vrijwilligers te regelen. Een andere oplossing kan het gebruik van een onderwijsovereenkomst

⁴ G. JOCQUÉ, "Rechten van vrijwilligers. Wet van 3 juli 2005.", *NJW* 2006, nr. 149, 726.

⁵ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 37.

⁶ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 38.

⁷ Cass. 19 juni 1997, *Arr.Cass.* 1997, 670; *Bull.* 1997, 700, concl. J. PIRET, *www.cass.be*, *J.dr.jeun.* 1997, 400, noot T. PAPART, *JT* 1997, 582 en *jt.larcier.be*, *JLMB* 1997, 1122 en *jlmbi.larcier.be*, noot T. PAPART, *Pas.* 1997, I, 700, *R.Cass.* 1998, 369, noot A. VAN OEVELEN; *RCJB* 1998, 587, noot R. DALCQ, *RGAR* 1997, nr. 12.852, concl. J. PIRET, noot, *RW* 1998-99, 148 en *www.rw.be*, noot A. VAN OEVELEN, *TBBR* 1997, 829: Art. 1384 BW formuleert geen algemeen beginsel van aansprakelijkheid voor andermans daad dat in zijn eerste lid zou zijn vervat, maar bijzondere regels die in de volgende leden op beperkende wijze worden opgesomd.

⁸ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 38.

⁹ Art. 37 Decreet basisonderwijs.

door de onderwijsinstelling zijn. Daarnaast kan ook de schoolverzekering een grote rol spelen in dit aansprakelijkheidsverhaal.

HOOFDSTUK IV. DE ONDERZOEKSMETHODE

10. STAPPENPLAN - Het aansprakelijkheidsverhaal van de vrijwilliger binnen het onderwijsgebeuren zal in deze masterproef uit drie delen bestaan. Er zal met andere woorden getracht worden een juridisch onderbouwd stappenplan te ontwikkelen, dat gevolgd kan worden in gevallen waarin schade is ontstaan. Hierbij zullen duidelijk drie stappen onderscheiden kunnen worden. Elk deel zal ter situering van de te behandelen stap aanvangen met een vervolgstuk uit het verhaal van mama Karen, die als vrijwilliger een groepje kleuters mee begeleidt op uitstap.

11. INHOUD STAPPENPLAN - Dit stappenplan zal aanvangen met een situering van de vrijwilliger zelf. Ook de begrippen 'vrijwilligerswerk' en 'vrijwilligersorganisatie' zullen hier een plaats krijgen. Vervolgens zal in de tweede stap de toepasselijke aansprakelijkheidsregeling op zich aan bod komen, waarbij aandacht geschonken zal worden aan de aansprakelijkheidsregeling uit de Vrijwilligerswet, alsook aan het gemeenrechtelijk aansprakelijkheidsstelsel krachtens de artt. 1382-1386bis BW. Doorheen deze hoofdstukken zal steeds de rode draad van het onderwijsgegeven getrokken worden. Inzake aansprakelijkheid zal er dan ook nagegaan worden of de onderwijsovereenkomst of het schoolreglement enige oplossing kunnen bieden. Het stappenplan zal dan eindigen met de derde stap, waarin een overzicht van de relevante aansprakelijkheidsverzekeringen gegeven zal worden.

12. OVERZICHT ONDERZOEKSMETHODEN - Dit onderzoek zal eerder theoretisch van aard zijn, aangezien een literatuurstudie de meest aangewezen methode lijkt om de huidige stand van zaken weer te geven en juridische oplossingen inzake de aansprakelijkheid van vrijwilligers in de schoolomgeving te zoeken. Eens een duidelijk kader geschept is omtrent de aansprakelijkheid van vrijwilligers, zal er overwegend normatief te werk gegaan worden in deze masterscriptie. De theorie inzake aansprakelijkheid zal toegepast worden op de casus van het onderwijs, waarbij voortdurend oplossingen gezocht zullen worden, die van toepassing zullen zijn op het vrijwilligerswerk in het onderwijsgebeuren. Als ondersteuning van dit normatieve werk, zal er ook aan rechtsvergelijking worden gedaan. Het is mogelijk dat men in het buitenland deze materie wettelijk op een andere manier heeft geregeld. Door rechtsvergelijking op exemplatieve wijze met de wettelijke toestand van deze relevante landen, namelijk Nederland, Frankrijk en Duitsland, zal ook daar getracht worden om oplossingen te zoeken, die eventueel in België zouden kunnen worden toegepast.

13. PRAKTIJKVOORBEELDEN - Daarnaast is het ook belangrijk het recht in de maatschappij te kaderen, aangezien onze samenleving een steeds evoluerend gegeven is, waar ook het recht zich moet aan aanpassen. Daarom zou ik het huidige beleid inzake vrijwilligers in enkele scholen onder de loep willen nemen. Het zal niet gaan om een toevalssteekproef of een theoretisch samengestelde steekproef, maar eerder om loutere praktijkvoorbeelden. Belangrijk hier is te duiden dat het niet mijn ambitie is om een uitgebreid empirisch onderzoek te gaan voeren. Deze

praktijkvoorbeelden zullen eerder gebruikt worden om een licht te werpen op de manieren, waarop scholen in de praktijk omgaan met vrijwilligers. Zo zal ik vier onderwijsinstellingen bevragen, namelijk Vrije Basisschool Wegwijs (VBS Wegwijs) uit Halen, Basisschool Floralia uit Sint-Lambrechts-Woluwe, Gemeentelijke Basisschool Op Dreef (GBS Op Dreef) uit Zelem en Freinetschool Het Wijdeland uit Sint-Truiden. Deze laatste onderwijsinstelling betreft een specifieke soort van onderwijs. Binnen het Freinetonderwijs wordt er niet gewerkt met vaste onderwijsmethoden, maar vertrekt men van de belevingen en ervaringen van de kinderen.¹⁰ Binnen dit soort onderwijs wordt er erg vaak een beroep gedaan op vrijwilligers om mee vorm te geven aan de onderwijsactiviteiten.

¹⁰ www.freinet.nl (Laatste raadpleging: 07/10/2014).

DEEL I. BEGRIPPENAPPARAAT

"De kleuters van basisschool De Lettertuintje maken een uitstap naar hun lokale AD Delhaize. De directie en juf Annemie gaan daarom op zoek naar een persoon, die de groep mee kan begeleiden. Karen, de mama van Amber uit de derde kleuterklas, ziet dit wel zitten en zal dan ook samen met de juf de kleutertjes begeleiden tijdens hun winkelbezoek. Karen is huismoeder en vindt het wel leuk om van tijd tot tijd de handen uit de mouwen te steken in de school van haar kinderen. Zo gaat Karen niet enkel af en toe mee op uitstap met de kinderen, maar maakt zij ook deel uit van het oudercomité, dat onder meer jaarlijks een eetfestijn ten voordele van de school organiseert. Onlangs ontving ze een folder over de Vrijwilligerswet. Na het lezen van de folder vraagt ze zich af of deze wet ook implicaties heeft voor haar."

INLEIDING

14. DE VRIJWILLIGER - Centraal in deze masterproef staat 'de vrijwilliger'. Daarom is het van groot belang, vooraleer te kijken naar de aansprakelijkheidsregeling op zich, na te gaan wanneer men nu eigenlijk van een vrijwilliger kan spreken. Daarbij verdienen de begrippen 'het vrijwilligerswerk' en 'de vrijwilligersorganisatie' ook een prominente plaats. Dit alles zal de eerste stap vormen binnen het driestappenplan, dat gevolgd zal worden in deze masterproef.

15. VRIJWILLIGE INZET - De Nederlandse wetgever spreekt liever over vrijwillige inzet dan over vrijwilligerswerk, wat nog steeds als belangrijk begrip in België wordt gehanteerd, zoals verder in dit werk ook te lezen zal zijn. In Nederland heeft men namelijk de indruk dat de traditionele vrijwilliger, die zijn vrijwilligerswerk binnen een vrijwilligersorganisatie uitvoert, nog wel bestaat, maar dat mensen zich meer en meer tijdelijk en flexibel op vrijwillige basis willen inzetten voor hun medemens.¹¹ 'Vrijwilligerswerk' werd door de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling in Nederland in 1997 gedefinieerd als zijnde het werk dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen en de samenleving.¹² Het begrip 'vrijwillige inzet' is dan weer veel ruimer en omvat alle verschillende manieren waarop burgers onbetaald activiteiten verrichten voor anderen. Hierbij wordt gezegd dat het stimuleren van vrijwillige inzet een taak is voor de burgers en de vrijwilligersorganisaties zelf, terwijl de overheid een ondersteunende rol te vervullen heeft en de participatie van de burgers dus moet faciliteren en bevorderen.¹³ Zo worden de Nederlandse gemeenten verplicht een beleid te ontwikkelen met aandacht voor maatschappelijke ondersteuning. Het beleidsplan van de gemeenten moet hiervoor onder meer de te nemen besluiten en de te verrichten handelingen bevatten, die gericht zijn op het

¹¹ C.I.J.M. ROSS-VAN DORP, *Brief van de Staatssecretaris van volksgezondheid, welzijn en sport*, Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2005-2006, vrijwilligersbeleid 30 334, nr. 1, Overheid.nl.

¹² D. OUDENAMPSEN en K. VAN VLIET, *Vrijwillige inzet in de zorg en maatschappelijke ondersteuning, Bijdrage aan de Toekomstverkenning vrijwillige inzet 2015*, Utrecht, Verwey-Jonker Instituut, 2007, 6.

¹³ C.I.J.M. ROSS-VAN DORP, *Brief van de Staatssecretaris van volksgezondheid, welzijn en sport*, Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2005-2006, vrijwilligersbeleid 30 334, nr. 1, Overheid.nl; D. OUDENAMPSEN en K. VAN VLIET, *Vrijwillige inzet in de zorg en maatschappelijke ondersteuning, Bijdrage aan de Toekomstverkenning vrijwillige inzet 2015*, Utrecht, Verwey-Jonker Instituut, 2007, 27 en 32.

instaat stellen van de verschillende categorieën van vrijwilligers tot het vervullen van hun taken als vrijwilliger.¹⁴

16. AANDACHT VOOR DE VRIJWILLIGER IN BELGIË – D'hondt en Van Buggenhout hebben reeds in 1999 getracht tot juridisch hanteerbare definities van de vrijwilliger en het vrijwilligerswerk te komen. Zij baseerden zich hierbij op het werk van Breda en Goyvaerts, die het vrijwilligerswerk omschreven als activiteiten die een continuüm vormen tussen enerzijds de informele levenssfeer en anderzijds het formele circuit.¹⁵ Zij bedoelden hiermee dat het vrijwilligerswerk zich in beide sferen kan bevinden en dus ook kenmerken van beide circuits kan vertonen. Dit betekent dat eenzelfde werk in de ene situatie vrijwilligerswerk zal zijn, terwijl het in de andere situatie gezien zal worden als een beroepsactiviteit. Het gaat dus niet zozeer om de activiteit op zich, maar wel om de achtergrond waarin deze activiteit voltrokken wordt. Inzake vrijwilligerswerk zal er onder meer sprake zijn van een grote sociale nabijheid, terwijl er bij professionelen eerder een sociale afstand aanwezig zal zijn. Het kader waarbinnen het vrijwilligerswerk zich situeert, getuigt meer van flexibiliteit, spontaniteit en actiegerichtheid dan het professionele kader. De vrijwilliger kan een grotere vrijheid en een grotere mogelijkheid tot persoonlijke inbreng en benadering ervaren dan de beroepsbeoefenaar.¹⁶

17. BELANG VAN DE VRIJWILLIGERSWET - De invoering van de Vrijwilligerswet heeft geleid tot een wettelijk statuut voor de vrijwilliger, waar tot dan toe nog geen sprake van was.¹⁷ De wet biedt dan ook veel bepalingen, die van groot belang zullen zijn in het verdere verloop van dit werk. Daarom zal dit deel aanvangen met een korte beschrijving van de historiek van deze wet. Vervolgens zal een licht geworpen worden op de relevante definities, zoals bepaald in de Vrijwilligerswet. Al deze theorie zal onmiddellijk gekaderd worden in de praktijk van het onderwijsgebeuren. Op deze manier kan nagegaan worden of de Vrijwilligerswet toepassing vindt in de situatie van de vrijwilliger in de schoolomgeving. Dit dient eerst vastgesteld te worden vooraleer een uitspraak gedaan kan worden over de aansprakelijkheid van deze vrijwilliger, wat in de tweede stap zal gebeuren.

HOOFDSTUK I. DE HISTORIEK VAN DE VRIJWILLIGERSWET

18. WETSVOORSTEL 19 NOVEMBER 2003 – Tijdens de legislatuur van 1999-2003 gingen er reeds parlementaire stemmen op omtrent het wettelijk vastleggen van een statuut voor vrijwilligers, echter zonder succes. Op 19 november 2003 werd dan het wetsvoorstel betreffende de rechten van

¹⁴ Wet 9 juli 2014 houdende regels inzake de gemeentelijke ondersteuning op het gebied van zelfredzaamheid, participatie, beschermd wonen en opvang, http://wetten.overheid.nl/BWBR0035362/geldigheidsdatum_13-05-2015.

¹⁵ K. GOYVAERTS, "Vrijwilligerswerk vandaag", *Tijdschrift voor welzijnswerk* 1996, jaargang 20, nr. 200, 36-38; S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 21-22; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 23.

¹⁶ S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 21-22.

¹⁷ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 251.

de vrijwilliger¹⁸ ingediend door het geheel van de partijen uit de meerderheid. Het duurde vervolgens nog eens 16 maanden vooraleer het voorstel op tafel kwam en de discussie hieromtrent op gang kwam. Toen dit proces eenmaal in gang was gezet, waren er slechts twee maanden nodig om een meerderheid onder de volksvertegenwoordigers te vinden om met het voorstel in te stemmen. De uiteindelijke tekst van het voorstel was dan ook het resultaat van een versmelting van reeds eerder ingediende wetsvoorstellen op basis van verschillende verhoren en officiële adviezen, komende van de Nationale Arbeidsraad en van de Raad van State.¹⁹ Ook de Hoge Raad voor Vrijwilligers²⁰ heeft zijn hoofd gebogen over het wetsvoorstel.²¹

19. WET 3 JULI 2005²²: VIER KRACHTLIJNEN – De Vrijwilligerswet²³ werd dan uiteindelijk op 3 juli 2005 goedgekeurd en in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd op 29 augustus 2005. Er konden vier krachtlijnen onderscheiden worden binnen de oorspronkelijke versie van de wet. Zo had de wet ten eerste tot doel de burgerlijke aansprakelijkheid van de vrijwilliger te verlichten, waarbij de vrijwilligersorganisatie een rol had te spelen. Ten tweede werden onkostenvergoedingen mogelijk gemaakt, die voor de vrijwilligersorganisatie voordelig waren op sociaal en fiscaal vlak. Ten derde werd bepaald dat ook uitkeringsgerechtigde personen vrijwilliger kunnen zijn zonder het risico hun statuut met bijhorende uitkeringen te verliezen. Tenslotte werden bepalingen opgenomen omtrent de organisatienota, de informatieplicht van de vrijwilligersorganisatie en de overeenkomst voor vrijwilligerswerk.²⁴

20. WETSWIJZIGINGEN – De oorspronkelijke wet heeft ondertussen wel al wat wijzigingen ondergaan. Zo werd op 19 juli 2006 een wet²⁵ aangenomen tot wijziging van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, die tot doel had enkele bepalingen uit de oorspronkelijke Vrijwilligerswet te preciseren. Dit werd als noodzakelijk ervaren om de knelpunten tijdens de uitvoering van de wet te verhelpen, door onder meer beter rekening te houden met de verschillen tussen de verscheidene vrijwilligersorganisaties. De eerste wijziging had dan ook betrekking op een betere afbakening van het toepassingsgebied van de Vrijwilligerswet door de invoering van een definitie voor het begrip 'feitelijke vereniging'. Ten tweede werd de organisatienota in de nieuwe versie van de Vrijwilligerswet vervangen door de informatieplicht van de organisatie. De belangrijkste wijziging betrof echter de aansprakelijkheidsregeling van de

¹⁸ Wetsvoorstel (VAN GOOL, G., DE MEYER, M., STORMS, A., TEMSAMANI, A., DE BLOCK, M., GERKEN, M., BOURGEOIS, G., COURTOIS, A., DELIZÉE, J.-M. EN VISEUR, J.-J.) van 19 november 2003 betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl.St.* Kamer 2003-04, nr. 455/001.

¹⁹ NATIONALE ARBEIDSRAAD, *Advies betreffende wetsvoorstel van mevrouw Greet Van Gool c.s. betreffende de rechten van vrijwilligers*, 9 februari 2005, nr. 1.506, <http://www.cnt-nar.be/ADVIES/advies-1506.pdf>; O.

SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 16-17.

²⁰ HOGE RAAD VOOR VRIJWILLIGERS, *Advies op het wetsvoorstel van Gool-De Meyer betreffende de rechten van de vrijwilligers*, 6 februari 2004, Doc.51/0455/001.

²¹ K. GOOSSENS, *Vrijwilligersstatuut*, Mechelen, Kluwer, 2006, 1; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 26.

²² Het toepassingsgebied van de Vrijwilligerswet vinden we terug in art. 2 Vrijwilligerswet. De wet regelt het vrijwilligerswerk dat verricht wordt op het Belgisch grondgebied, en het vrijwilligerswerk dat daarbuiten wordt verricht, maar dat georganiseerd wordt vanuit België, op voorwaarde dat de vrijwilliger zijn hoofdverblijfplaats heeft in België, en onverminderd de bepalingen die van toepassing zijn in het land waar het vrijwilligerswerk wordt verricht.

²³ Wet 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, *BS* 29 augustus 2005.

²⁴ O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 17-18; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 3.

²⁵ Wet 19 juli 2006 tot wijziging van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, *BS* 11 augustus 2006.

vrijwilliger, dat het onderwerp uitmaakt van deze masterproef en dus verder ook uitgebreid behandeld zal worden.²⁶

HOOFDSTUK II. DEFINITIES VOOR EN NA DE INVOERING VAN DE VRIJWILLIGERSWET

21. ZEVEN CONSTITUTIEVE BESTANDELEN – De grote diversiteit binnen het vrijwilligerswerk betekent niet dat er geen gemeenschappelijke kenmerken kunnen bepaald worden, waarmee een definitie gevormd zou kunnen worden en het vrijwilligerswerk dus onderscheiden kan worden van andere activiteiten.²⁷ Breda en Goyvaerts definieerden het vrijwilligerswerk als 'activiteiten die in enig georganiseerd verband onverplicht en onbezoldigd worden verricht ten behoeve van anderen of van de samenleving'. Deze definitie omvat vijf constitutieve bestanddelen, namelijk een activiteit, onverplicht, onbezoldigd, in georganiseerd verband en ten behoeve van anderen of van de samenleving.²⁸ Het zijn deze elementen, die het uitgangspunt vormden voor andere auteurs. Zij hebben hier twee bestanddelen aan toegevoegd en de definitie verder verfijnd. De beschrijving zoals gebruikt door Lammertyn, Opdebeeck en Rommel bevat het zesde bestanddeel. Volgens hen bevindt de vrijwilliger zich hoogstens in een asymmetrische wederkerigheidsrelatie ten opzichte van zijn doelgroep.²⁹ D'hondt en Van Buggenhout hebben hier tenslotte nog een zevende constitutieve bestanddeel aan toegevoegd, namelijk dat de vrijwilliger steeds een natuurlijke persoon is.³⁰

22. DEFINITIES IN DE VRIJWILLIGERSWET - Met de invoering van de Vrijwilligerswet zijn de definities voor de vrijwilliger, het vrijwilligerswerk en de vrijwilligersorganisatie wettelijk vastgelegd.³¹ Drie kernbegrippen, zijnde 'activiteit', 'vrijwilliger' en 'organisatie', zijn hierbij onlosmakelijk met elkaar verbonden.³² Het uitgangspunt wordt gevormd door de definitie van het vrijwilligerswerk.³³ Door gebruik te maken van het begrip 'vrijwilligerswerk' wordt bepaald wie als vrijwilliger³⁴ beschouwd kan worden, waardoor het dan ook mogelijk wordt om te bepalen of een organisatie een vrijwilligersorganisatie³⁵ is. Hierbij zijn duidelijk zes van de zeven constitutieve bestanddelen, zoals bepaald in rechtsleer, te herkennen. Enkel het zesde bestanddeel, namelijk de asymmetrische wederkerigheidsrelatie tussen de vrijwilliger en zijn doelgroep, werd niet als dusdanig opgenomen

²⁶ V. VERDEYEN, "Wijzigingen in de wet betreffende de rechten van vrijwilligers", *TvW - Omnilegie* 2006, nr. 4, 468-470.

²⁷ G. KNOPS (Ed.), *Vrijwilligerswerk. Wat kan, mag en moet. Een concrete stand van zaken*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2001, 24.

²⁸ K. GOYVAERTS, "Vrijwilligerswerk vandaag", *Tijdschrift voor welzijnswerk* 1996, jaargang 20, nr. 200, 33; S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 24; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 28.

²⁹F. LAMMERTYN, S. OPDEBEECK, en W. ROMMEL, *Vrijwillige inzet in Vlaanderen: een exploratie*, Leuven, Leuven samenwerkingsverband LUCAS, 1997, 19-22; S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 24; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 28.

³⁰ S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 24; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 28.

³¹ Art. 3 Vrijwilligerswet.

³² X, "Vrijwilligerswet. Definitie" in E. E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 1.

³³ Art. 3, 1° Vrijwilligerswet.

³⁴ Art. 3, 2° Vrijwilligerswet.

³⁵ Art. 3, 3° Vrijwilligerswet.

in de Vrijwilligerswet als voorwaarde voor het vrijwilligerswerk, maar eerder mede vervat in de externe gerichtshoofdbepaling.

AFDELING I. DE VRIJWILLIGER

23. **NATUURLIJKE PERSOON** – Een vrijwilliger is volgens de wet elke natuurlijke persoon die vrijwilligerswerk verricht.³⁶ Deze definitie behelst het zevende constitutieve bestanddeel, zoals voorgesteld door D'hondt en Van Buggenhout. Dit bestanddeel betreft het gegeven dat de vrijwilliger enkel en alleen maar een natuurlijke persoon kan zijn. Het is dan ook onmogelijk dat een vennootschap aan onbezoldigd werk kan doen.³⁷ Dit is ook zo voor vzw's en instellingen van openbaar nut. Zij vervullen wel niet-winstgevendende activiteiten, maar dit doen zij ter vervulling van hun maatschappelijk doel. Dit verhindert het onverplicht karakter eigen aan het vrijwilligerswerk.³⁸

24. **GEVOLGEN** - Wanneer de activiteit van de natuurlijke persoon dan gezien kan worden als vrijwilligerswerk volgens de bepalingen van de Vrijwilligerswet, kan deze persoon aanspraak maken op de rechten uit deze wet.³⁹ De voorwaarden moeten dus cumulatief vervuld zijn vooraleer een individu als vrijwilliger kan genieten van de bescherming van de Vrijwilligerswet.⁴⁰ Deze bescherming staat met andere woorden dan ook alleen maar open voor natuurlijke personen en dus niet voor rechtspersonen.⁴¹

25. **VOORBEELDEN** – In de praktijk zal het vaak gaan om familie van een student of om burens van de school, die de school een warm hart toedragen en deze willen ondersteunen door het vervullen van vrijwilligerswerk. Volgens de ondervraagde onderwijsinstellingen gaat hier dan doorgaans om de ouders of grootouders van de leerling. Maar daarnaast kan het ook gaan om een vriendelijke burger, die zijn steentje wil bijdragen door een handje toe te steken bij de organisatie van een activiteit in de onderwijsinstelling. Zo ontvangt VBS Wegwijs uit Halen onder meer hulp van een groepje wielertoeristen. Tenslotte kan ook de leerling/student zelf of een leerkracht binnen zijn onderwijsinstelling fungeren als vrijwilliger.

³⁶ Art. 3, 2° Vrijwilligerswet; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenberg, Edi.pro, 2007, 39; R. SIMOENS, "De rechten van de vrijwilliger thans wettelijk bepaald", *RW* 2006-2007, nr. 9, 383.

³⁷ S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 39-41; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 55 en 411.

³⁸ G. KNOPS (Ed.), *Vrijwilligerswerk. Wat kan, mag en moet. Een concrete stand van zaken*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2001, 27.

³⁹ K. GOOSSENS, *Vrijwilligersstatuut*, Mechelen, Kluwer, 2006, 8; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenberg, Edi.pro, 2007, 39; M. DAVAGLE, "La loi relative aux droits des volontaires", *Orientations* 2013, nr. 9, 10; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 9-10.

⁴⁰ X, "Vrijwilligerswet. Definitie" in E. E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 1; M. DAVAGLE, "La loi relative aux droits des volontaires", *Orientations* 2013, nr. 9, 10.

⁴¹ X, "Vrijwilligerswet. Definitie" in E. E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 14.

AFDELING II. HET VRIJWILLIGERSWERK

§1. EEN ACTIVITEIT

26. **PRODUCEREN** – Vrijwilligerswerk op zijn beurt is elke activiteit, die aan vijf wettelijke criteria moet voldoen.⁴² Deze criteria zullen hieronder uitgebreid behandeld worden, maar in essentie dient het dus te gaan om een activiteit. Het begrip 'activiteit' is synoniem voor werkzaamheid of bezigheid, waarmee men een toestand wil bedoelen waarin handelingen worden verricht. Het gaat om meer dan louter deelnemen aan een activiteit of het passieve lidmaatschap van een organisatie.⁴³ Dit onderscheid is echter niet altijd even eenvoudig te maken.⁴⁴ De vrijwilligerswet specificceert ook niet om welke activiteiten het dan moet gaan om te kunnen spreken van vrijwilligerswerk. Het staat wel vast dat in het vrijwilligerswerk iets geproduceerd moet worden om te kunnen spreken van een activiteit.⁴⁵ Deze arbeid kan dus onder meer bestaan uit het organiseren, het plannen of het begeleiden van een activiteit.⁴⁶

27. **VOORBEELD** – De nadruk wordt dus gelegd op het feit dat de vrijwilliger effectief actief moet handelen. Het louter deelnemen aan de schoolbarbecue om zo de school financieel te steunen is niet voldoende. Wanneer de vrijwilliger echter de schoolbarbecue mee organiseert, dan kan het wel om vrijwilligerswerk gaan. Bij organisatie van de barbecue zal de vrijwilliger iets produceren, waardoor dus voldaan is aan de voorwaarden om te kunnen spreken van een vrijwilligersactiviteit.

§2. VIJF WETTELIJKE CRITERIA

28. **VOORWAARDEN** – Zoals reeds eerder besproken, moeten er vijf wettelijke criteria vervuld zijn opdat er sprake zou kunnen zijn van vrijwilligerswerk, zoals voorzien in de Vrijwilligerswet. Zo dient de activiteit onbezoldigd en onverplicht verricht te worden met het oog op het helpen van derden, in een georganiseerd verband. Tenslotte mag dezelfde activiteit niet ook verricht worden binnen het kader van een arbeidsovereenkomst, dienstencontract of statutaire aanstelling.⁴⁷

A. ONBEZOLDIGD

29. **GEEN LOON ALS TEGENPRESTATIE** – Het onderscheid tussen vrijwilligerswerk en beroepsarbeid heeft onder meer betrekking op het verkrijgen van loon als tegenprestatie voor de verrichte activiteit. Een vrijwilliger zal doorgaans dan ook geen loon of voordelen in natura ontvangen.⁴⁸ Ten

⁴² Art. 3, 1° Vrijwilligerswet.

⁴³ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 52, 372 en 378; X, "Vrijwilligerswet. Definitie" in E. E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 4; M. DAVAGLE, "La loi relative aux droits des volontaires", *Orientations* 2013, nr. 9, 12.

⁴⁴ S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 24-25.

⁴⁵ X, "Vrijwilligerswet. Definitie" in E. E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 4; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 17.

⁴⁶ S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 24-25; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 52 en 372-373.

⁴⁷ Art. 3, 1° Vrijwilligerswet; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 29-39; M. DAVAGLE, "La loi relative aux droits des volontaires", *Orientations* 2013, nr. 9, 10; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 9 en 29.

⁴⁸ G. KNOPS (Ed.), *Vrijwilligerswerk. Wat kan, mag en moet. Een concrete stand van zaken*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2001, 26; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 50 en 382.

eerste wordt dan ook als wettelijk criterium gesteld dat het vrijwilligerswerk onbezoldigd verricht moet worden, wat dus wil zeggen dat de vrijwilliger geen financiële tegenprestatie mag ontvangen. Deze financiële vergoeding mag echter niet verward worden met de onkostenvergoeding uit art. 10 Vrijwilligerswet, die wel toegelaten is en een loutere terugbetaling van de door de vrijwilliger ter vervulling van zijn vrijwilligerswerk gemaakte onkosten betekent.⁴⁹ Deze onkostenvergoeding zal dan ook niet gekwalificeerd worden als zijnde het loon van de vrijwilliger.⁵⁰ Er zal wel vereist worden dat de vrijwilliger zijn gemaakte onkosten kan bewijzen, vooraleer de organisatie, waarbinnen hij zijn vrijwilligerswerk volbrengt, deze zal vergoeden.⁵¹

30. KWALIFICATIE ALS LOON - Het is dus van belang na te gaan wanneer iets effectief gekwalificeerd wordt als loon.⁵² Zo is een gift uit vrijgevigheid aan de vrijwilliger wel toegelaten, wanneer deze vrijgevigheid niet direct in relatie staat tot de geleverde arbeidsprestatie.⁵³ Wanneer het echter gaat om een in geld of in natura uitgedrukt inkomen, dat verworven wordt door het individu door het verrichten van arbeid op de arbeidsmarkt als werknemer, zelfstandige of ambtenaar, zal het gaan om beroepsarbeid en niet om vrijwilligerswerk.⁵⁴

31. FORFAITAIRE BEGROTING - Op dit verbod op loon en op het principe dat er enkel vergoeding kan zijn voor de effectief gemaakte kosten, is toch uitzondering mogelijk. Er wordt aanvaard dat niet alle kosten even makkelijk te bewijzen zijn door de vrijwilligers. Daarom is het de vrijwilligersvereniging toegestaan een vergoeding te betalen aan hun vrijwilligers, die forfaitair begroot zal worden. Deze forfaitaire vergoeding zal niet beschouwd worden als loon.⁵⁵

32. GEEN VERGOEDING DOOR ORGANISATIE - Wanneer de vrijwilliger dus de stap naar vrijwilligerswerk heeft gezet, moet de onderwijsinstelling deze persoon niet vergoeden voor de geleverde diensten. Een onkostenvergoeding zal wel mogelijk zijn, indien het kosten betreffen die werkelijk gemaakt zijn ter vervulling van het vrijwilligerswerk binnen de school. Dit biedt vele voordelen voor de school of een andere vrijwilligersorganisatie, aangezien zij geen middelen uit hun budget moeten besteden aan het vergoeden van hun vrijwilligers, maar er wel iets voor terug krijgen.

⁴⁹ Art. 3, 1°, a) Vrijwilligerswet; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 29; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 50-51 en 382; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 11.

⁵⁰ X, "Vrijwilligerswet. Definitie" in E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 6.

⁵¹ G. KNOPS (Ed.), *Vrijwilligerswerk. Wat kan, mag en moet. Een concrete stand van zaken*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2001, 26; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 51 en 382; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 153.

⁵² S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 31-38.

⁵³ G. KNOPS (Ed.), *Vrijwilligerswerk. Wat kan, mag en moet. Een concrete stand van zaken*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2001, 26.

⁵⁴ G. KNOPS (Ed.), *Vrijwilligerswerk. Wat kan, mag en moet. Een concrete stand van zaken*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2001, 27; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 382.

⁵⁵ G. KNOPS (Ed.), *Vrijwilligerswerk. Wat kan, mag en moet. Een concrete stand van zaken*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2001, 27; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 29; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 153.

B. ONVERPLICHT

33. UIT VRIJWILLIGHEID – Het tweede criterium voor vrijwilligerswerk is het onverplicht karakter van de uit te voeren activiteit. Dit betekent dat geen enkele persoon of organisatie de vrijwilliger kan verplichten het vrijwilligerswerk uit te voeren.⁵⁶ Het betreft dus geen activiteit waarop een derde partij aanspraak kan maken, omdat de betrokkene persoon hiertoe verplicht wordt door de wet, door zijn statuut of door een andere overeenkomst dan de vrijwilligersovereenkomst, die mogelijks kan bestaan tussen de verschillende partijen.⁵⁷ De gratuite arbeid, die geleverd zal worden door de vrijwilliger, kan dus niet juridisch afgedwongen worden door de ontvangende partij.⁵⁸ De vrijwilliger kan op elke moment zelf beslissen of en wanneer hij de activiteit wenst stop te zetten. Wanneer hij zich echter engageert, is hij wel gehouden de activiteit uit te voeren volgens de hem gegeven instructies.⁵⁹ Zo zal de organisatie, die het vrijwilligerswerk organiseert, het recht hebben om bepaalde voorwaarden te stellen of zelfs vrijwilligers te weigeren, zolang dit geen schending uitmaakt van het non-discriminatiebeginsel. De vrijwilliger moet zich dus schikken naar de wensen van de organisatie en kan niet helemaal alleen beslissen op welke manier hij zijn engagement tot vervulling laat komen.⁶⁰ Hierbij zal het vrijwilligerswerk dus gekaderd worden binnen een bepaalde overeenkomst tussen de vrijwilligersorganisatie en de vrijwilliger. Nuance is echter geboden, aangezien een contract indruist tegen de natuur van de vrijwillige inzet. Daarenboven zal een contract pas gesloten kunnen worden, indien alle partijen hun akkoord gegeven hebben.⁶¹ In plaats van een contract zal een gentlemen's agreement passender zijn inzake vrijwilligerswerk, waarbij er eerder een morele verplichting dan een juridisch engagement ontstaat.⁶² Enige overeenkomst is dan ook geboden, aangezien vrijwilligheid niet verward mag worden met vrijblijvendheid.⁶³

34. GEEN VERPLICHTING – Het onverplicht karakter van het vrijwilligerswerk wil wel zeggen dat de onderwijsinstelling of een derde partij de vrijwilliger niet kan verplichten aan vrijwilligerswerk te doen. Het is de vrijwilliger zelf die zijn hulp zal gaan aanbieden aan de school, hogeschool of universiteit. De organisatie kan wel een oproep doen voor het vinden van vrijwilligers, maar uiteindelijk ligt de beslissingsbevoegdheid bij de vrijwilliger zelf.

⁵⁶ Art. 3, 1°, a) Vrijwilligerswet; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 384; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 29-31.

⁵⁷ S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 25-27; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 12.

⁵⁸ G. KNOPS (Ed.), *Vrijwilligerswerk. Wat kan, mag en moet. Een concrete stand van zaken*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2001, 26; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 45-46 en 383; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 29.

⁵⁹ Art. 3, 1°, a) Vrijwilligerswet; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 29-31; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 13.

⁶⁰ X, "Vrijwilligerswet. Definitie" in E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeia nv, losbl., 2012, afl. 21, 7; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 12.

⁶¹ M. DAVAGLE, "La loi relative aux droits des volontaires", *Orientations* 2013, nr. 9, 14; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 13.

⁶² R. SIMOENS, "De rechten van de vrijwilliger thans wettelijk bepaald", *RW* 2006-2007, nr. 9, 389; M. DAVAGLE, "La loi relative aux droits des volontaires", *Orientations* 2013, nr. 9, 14.

⁶³ R. SIMOENS, "De rechten van de vrijwilliger thans wettelijk bepaald", *RW* 2006-2007, nr. 9, 389.

C. TEN BEHOEVE VAN DERDEN

35. BELANGENLOOSHEID – Ten derde moet het doel van de vrijwilliger bestaan uit het helpen van derden. Het vrijwilligerswerk moet volgens de Vrijwilligerswet uitgeoefend worden ten behoeve van één of meerdere andere personen, andere dan de vrijwilliger zelf, van een groep of organisatie of van een samenleving als geheel. Het moet dus onderscheiden worden van zorg voor zichzelf (zelfzorg) en doorgaans ook van zorg voor een naaste (mantelzorg⁶⁴).⁶⁵ Zuivere belangeloosheid is echter geen must. Enige nuance moet dus wel gemaakt worden. Zo is het mogelijk dat het vrijwilligerswerk naast de samenleving of enkele andere personen ook ten goede komt aan de vrijwilliger zelf. Wanneer de persoon in kwestie echter hoofdzakelijk handelt vanuit eigenbelang, zal er geen sprake zijn van vrijwilligerswerk.⁶⁶

36. ALTRUIÏSME, BELANGRIJKHEID EN ASYMMETRIE – Sondervorst, Boeraeve en Verdonck stellen dat de vrijwilliger moet getuigen van altruïsme, waarbij hij zijn activiteit in een gestructureerd kader moet vervullen. De vervulde activiteit moet ook getuigen van een zekere graad van belangrijkheid, zodat deze de diensten, welke leden van eenzelfde gemeenschap elkaar bewijzen, kan overstijgen.⁶⁷ Het vrijwilligerswerk getuigt hierbij van een zekere asymmetrie, aangezien men niet vertrekt van het principe 'voor wat hoort wat'.⁶⁸ Met andere woorden er ontstaat een asymmetrische wederkerigheidsrelatie tussen de vrijwilliger en zijn doelgroep, zoals voorheen bepaald werd in de rechtsleer als zijnde het zesde constitutieve bestanddeel van vrijwilligerswerk.⁶⁹

37. EXTERNE GERICHTHEID – Het doelpubliek van het vrijwilligerswerk moet dus een andere partij zijn dan de vrijwilliger zelf of een naaste van de vrijwilliger. De vrijwilliger zal zijn vrijwilligerswerk in de praktijk moeten vervullen ten behoeve van de onderwijsinstelling en zijn studenten. Wanneer bijvoorbeeld een werkloze onderwijzer op vrijwillige basis een leesgroepje in de plaatselijke basisschool begeleidt louter en alleen met het oogmerk om ooit zelf als leerkracht in deze school aan de slag te kunnen gaan, zal hij niet geacht worden een vrijwilliger te zijn, omdat het uitvoeren van zijn vrijwilligerswerk enkel ten behoeve van zichzelf is en hij dus geen rechten zal kunnen putten uit de Vrijwilligerswet. Dit eerste voorbeeld biedt een mooie weergave van de theorie, maar in de praktijk zal er wel sprake kunnen zijn van een bewijsprobleem, aangezien het niet eenvoudig is de effectieve beweegreden van een individu te achterhalen. Een beter voorbeeld is dan de moeder, die een wafelverkoop organiseert om enkel en alleen de boeken van haar eigen zoon te

⁶⁴ G. JOCQUÉ, "Rechten van vrijwilligers. Wet van 3 juli 2005", *NJW* 18 oktober 2006, nr. 149, 727: Mantelzorg zal enkel en alleen beschouwd worden als vrijwilligerswerk, indien de activiteit beantwoordt aan alle voorwaarden die voor vrijwilligerswerk gesteld worden in de Vrijwilligerswet. Zo dient deze onder meer te gebeuren in het kader van een organisatie.

⁶⁵ Art. 3, 1°, b) Vrijwilligerswet; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 58-59; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 31-34; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 16.

⁶⁶ S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 27-31.

⁶⁷ Art. 3, 1°, b) Vrijwilligerswet; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 397; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 31-34.

⁶⁸ X, "Vrijwilligerswet. Definitie" in E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 8.

⁶⁹ F. LAMMERTYN, S. OPDEBEECK, en W. ROMMEL, *Vrijwillige inzet in Vlaanderen: een exploratie*, Leuven, Leuven samenwerkingsverband LUCAS, 1997, 22; S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 24; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 63.

kunnen financieren. Zij zal niet als een vrijwilliger worden gezien, aangezien haar vrijwilligerswerk enkel gericht is op de noden van haar naaste, namelijk haar zoon. Gaat de opbrengst van de wafelverkoop echter naar de organisatie van een studiereis voor de hele klas van haar zoon, dan zal de moeder wel aanspraak kunnen maken op de rechten uit de Vrijwilligerswet.

D. IN AANWEZIGHEID VAN EEN ORGANISATIE

38. IN GEORGANISEERD VERBAND – Als vierde criterium wordt vooropgesteld dat het vrijwilligerswerk gebeurt in de aanwezigheid van een georganiseerde organisatie buiten het loutere familie- en privéverband van de vrijwilliger.⁷⁰ Dit criterium sluit aan bij de vereiste van een gestructureerd kader. Dit betekent dat het vrijwilligerswerk het pure informele niveau zal overstijgen, aangezien er sprake kan zijn van semiformele relaties tussen de betrokken partijen.⁷¹ De activiteiten van de vrijwilliger moeten opgezet, begeleid en gecoördineerd worden door een organisatie. Hiermee impliceert men een zekere gezagsverhouding.⁷² Hier kan zowel een sterk geformaliseerde, hiërarchische vereniging onder vallen als een juridisch niet geregelde organisatie. Het is dus reeds voldoende om deze voorwaarde vervuld te hebben, dat mensen zich feitelijk verenigen om aan vrijwilligerswerk te doen.⁷³

39. IN DE PRAKTIJK – De vrijwilligersorganisatie zal dus in casu de onderwijsinstelling zelf zijn, of een organisatie, die gerelateerd is aan de school, zoals een ouderraad, een oudercomité of een leerlingenraad. Dit criterium van de definitie van vrijwilligerswerk verdient zeker wat meer aandacht en zal verder in dit theoretische werk dan ook uitgebreider behandeld worden.⁷⁴

E. AFWEZIGHEID VAN PRESTATIE ONDER ARBEIDSOVEREENKOMST, DIENSTENCONTRACT OF STATUTAIRE AANSTELLING

40. VIJFDE CRITERIUM – De afwezigheid van een identieke prestatie, verricht door eenzelfde persoon en voor dezelfde organisatie in het kader van een arbeidsovereenkomst, een dienstencontract of een statutaire aanstelling wordt tenslotte binnen de Vrijwilligerswet als vijfde criterium aangenomen. Het doel van deze bepaling is misbruik te vermijden, waarbij men het vrijwilligerswerk zou gebruiken als goedkoop alternatief voor betaalde arbeid.⁷⁵ De wettelijke regeling omvat dus een cumulatieverbod, aangezien men een duidelijk onderscheid wenst te maken tussen de activiteiten die men tegen betaling als loongerechtigde dan wel onbezoldigd als

⁷⁰ Art. 3, 1°, c) Vrijwilligerswet; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 402; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 34; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 13 en 16.

⁷¹ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 54; X, "Vrijwilligerswet. Definitie" in E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 10.

⁷² S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 39.

⁷³ G. KNOPS (Ed.), *Vrijwilligerswerk. Wat kan, mag en moet. Een concrete stand van zaken*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2001, 27.

⁷⁴ Deel I, Hoofdstuk II, Afdeling III: De vrijwilligersorganisatie.

⁷⁵ Art. 3, 1°, d) Vrijwilligerswet; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 35; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 20-21.

vrijwilliger zal uitvoeren.⁷⁶ Dit criterium is nieuw, in die zin dat dit niet vooropgesteld werd als één van de zeven constitutieve bestanddelen van het vrijwilligerswerk.

41. GEEN GELIJKTIJDIGE TEWERKSTELLING ALS WERKNEMER - Dit wil in de praktijk dus zeggen dat een onderwijzer tijdens de onderwijsactiviteit niet op het ene moment als werknemer tewerkgesteld kan zijn en op het andere moment als vrijwilliger beschouwd kan worden. Er moet een duidelijke keuze gemaakt worden en deze moet consequent gevolgd worden. Dit criterium zal niet steeds eenvoudig te beoordelen zijn, maar het is mijn inziens aan te raden dat de onderwijsinstelling een rechte lijn trekt en zich hier dan ook in alle omstandigheden aan houdt. Zo zal de leerkracht, die als begeleider meegaat op een Romereis met zijn studenten of leerlingen, dit ook doen onder het statuut van leerkracht en dus niet als vrijwilliger. Dit wordt geacht een deel te zijn van de taak als onderwijzer en maakt dus geen vrijwilligerswerk uit. Een activiteit zal dan ook maar pas als vrijwilligerswerk beschouwd worden, wanneer het fundamenteel en essentieel verschilt van de gewoonlijke professionele activiteit.⁷⁷ Zo kan een leerkracht in zijn vrije tijd trainer zijn van de voetbalploeg van de leerkrachten en hiervoor een toernooi organiseren in de sportzaal van de school. Wanneer de onderwijsinstelling, waarmee de leerkracht zijn arbeidsovereenkomst heeft gesloten, niet de organisator van dit vrijwilligerswerk is, zal het mogelijk zijn voor de leerkracht om in deze situatie als vrijwilliger op te treden. Indien de organisator van het vrijwilligerswerk en zijn werkgever dezelfde onderwijsinstelling betreffen, zal het verbod op het gelijktijdig verrichten van vrijwilligerswerk en van arbeid in uitvoering van een arbeidsovereenkomst wel gelden.⁷⁸

AFDELING III. DE VRIJWILLIGERSORGANISATIE

42. DEFINITIE - Een vrijwilligersorganisatie wordt gedefinieerd als elke feitelijke vereniging of private of publieke rechtspersoon zonder winstoogmerk die werkt met vrijwilligers, waarbij onder feitelijke vereniging wordt verstaan elke vereniging zonder rechtspersoonlijkheid van twee of meer personen die in onderling overleg een activiteit organiseren met het oog op de verwezenlijking van een onbaatzuchtige doelstelling, met uitsluiting van enige winstverdeling onder haar leden en bestuurders, en die een rechtstreekse controle uitoefenen op de werking van de vereniging.⁷⁹ Er moeten dus drie elementen aanwezig zijn, namelijk een feitelijke vereniging of private of publieke rechtspersoon, een gebrek aan winstoogmerk en het werken met vrijwilligers.⁸⁰

43. DRIE CATEGORIEËN - In het onderwijsgebeuren kunnen er globaal gezien drie categorieën van vrijwilligersorganisaties onderscheiden worden. Ten eerste kan de onderwijsinstelling zelf als vrijwilligersorganisatie fungeren. Ten tweede biedt ook de organisatie van de ouderbetrokkenheid een kans voor vrijwilligerswerk. Ten slotte kan de minderjarige vrijwilliger zijn vrijwilligersactiviteiten voltooien binnen het kader van de leerlingenraad.

⁷⁶ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 407; X, "Vrijwilligerswet. Definitie" in E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 10.

⁷⁷ M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 21.

⁷⁸ D. SIMOENS, "De rechten van vrijwilligers thans wettelijk bepaald", *RW* 2006-07, 385; K. GOOSSENS, "Spelregels voor organisaties en hun vrijwilligers", *Oriëntatie* 2007, afl. 5, 104-105.

⁷⁹ Art. 3, 3° Vrijwilligerswet.

⁸⁰ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 356.

§1. DE ONDERWIJSINSTELLING

44. OVERZICHT - In de eerste plaats kan de onderwijsinstelling zelf fungeren als vrijwilligersorganisatie. Het is daarbij van belang na te gaan wie of wat de inrichtende macht van de school uitmaakt. Dit zal bepaald worden aan de hand van het onderwijsnet, waartoe de school behoort. Daarom zullen eerst de drie onderwijsnetten in Vlaanderen behandeld worden, vooraleer het begrip 'inrichtende macht' onder de loep genomen zal worden.

A. ORGANISATIE VAN HET VLAAMSE ONDERWIJSLANDSCHAP

45. DRIE ONDERWIJSNETTEN - In Vlaanderen worden drie onderwijsnetten onderscheiden, waaronder onderwijs georganiseerd wordt en die erkend worden door de Vlaamse gemeenschap. Zo bestaat er ten eerste het GO! onderwijs, ten tweede het gesubsidieerd officieel onderwijs en ten derde het gesubsidieerd vrij onderwijs.⁸¹

46. GO! ONDERWIJS - Het eerste onderwijsnet is het GO! onderwijs van de Vlaamse gemeenschap. Deze vorm van officieel onderwijs streeft naar maximale en gelijke onderwijskansen voor alle leerlingen.⁸² Het wordt op drie verschillende niveaus bestuurd, namelijk op lokaal niveau door de school, op mesoniveau door de scholengroep en op centraal niveau in opdracht van de Vlaamse gemeenschap door de raad van het GO!. Op schoolniveau zijn de directeur en de schoolraad de spilfiguren. De eigenlijke bestuursbevoegdheden behoren toe aan de scholengroepen, aangezien het onderwijsbeleid op dit niveau concreet vorm krijgt en de scholengroep de bevoegdheden van de inrichtende macht heeft. Aan het hoofd van een scholengroep staat een algemene vergadering, een algemeen directeur, een raad van bestuur en een college van directeurs.⁸³ Naast de scholengroepen bestaan er binnen het GO! onderwijs ook scholengemeenschappen. In tegenstelling tot de scholengroepen ontstaan deze samenwerkingsverbanden op vrijwillige basis. Een scholengemeenschap vervult dan ook meer een adviserende functie ten aanzien van de scholengroep. Binnen het GO! onderwijs wordt er onderwijs op alle niveaus georganiseerd, behalve op het niveau van het hoger onderwijs. De school zal bestuurd worden door een directeur, die op zijn beurt bijgestaan wordt door een schoolraad, een ouderraad, een leerlingenraad en een pedagogische raad.⁸⁴

47. GESUBSIDIEERD OFFICIEEL ONDERWIJS - Het gesubsidieerd officieel onderwijs is het tweede onderwijsnet. Het wordt gevormd door alle scholen van het stedelijk en gemeentelijk onderwijs, alsook van het provinciaal onderwijs. De scholen uit dit tweede onderwijsnet ontvangen financiële steun van de overheid en zijn dus opgericht door een stad of gemeente enerzijds of een provincie

⁸¹ P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en -beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 20 en 32.

⁸² GO! ONDERWIJS VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *Over GO!*, http://www.g-o.be/Net_eMagazineHome/Pages/OverGO.aspx.

⁸³ P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en -beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 32-33.

⁸⁴ GO! ONDERWIJS VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *Onze structuur*, http://www.g-o.be/Net_eMagazineHome/Pages/OverGO.aspx?Id=15.

anderzijds.⁸⁵ Dit onderwijsnet is verplicht onderwijs te verstrekken voor leerlingen en ouders met alle mogelijke levensbeschouwingen.⁸⁶

48. GESUBSIDIEERD VRIJ ONDERWIJS – Het derde en laatste onderwijsnet is het gesubsidieerd vrij onderwijs. Scholen binnen dit onderwijsnet krijgen ook financiële steun van de Vlaamse Overheid, zoals het geval is voor de scholen van het gesubsidieerd officieel onderwijs. Het verschil met het tweede onderwijsnet bestaat er echter in dat deze scholen op privé-initiatief georganiseerd worden en dus niet door de overheid zelf.⁸⁷ De grootste groep scholen onder dit onderwijsnet zijn de katholieke scholen, maar ook scholen, die een andere godsdienst aanbieden aan hun leerlingen, en methodescholen, zoals Steiner- of Freinetscholen⁸⁸, maken doorgaans deel uit van het gesubsidieerd vrij onderwijs.⁸⁹ De inrichtende macht van deze scholen bestaat meestal onder de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk (vzw).⁹⁰

B. DE INRICHTENDE MACHT

49. DEFINITIE – Een inrichtende macht of schoolbestuur is verantwoordelijk voor het goed functioneren van een onderwijsinstelling.⁹¹ De inrichtende macht kan gedefinieerd worden als de rechtspersoon of de natuurlijke persoon die verantwoordelijk is voor één of meer scholen⁹² en wordt in het basisonderwijs ook wel het schoolbestuur genoemd.⁹³ Je kan dit orgaan het best vergelijken met een raad van bestuur van een bedrijf, aangezien het die mensen zijn, die het schoolbestuur vormen, die de school ook zullen oprichten en effectief besturen.⁹⁴ Het schoolbestuur moet de directie en de leerkrachten aanwerven, alsook de schoolgebouwen huren of bezitten. Daarnaast zal de inrichtende macht ook moeten zorgen voor het uitwerken van een pedagogisch project voor de scholen onder zijn bevoegdheid. Het zal hiervoor werkingsmiddelen ontvangen van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.⁹⁵ Wat betreft de aanwerving van een directeur, dient nog opgemerkt te worden dat de inrichtende macht bepaalde bevoegdheden kan delegeren aan de directeur, waardoor deze dan gezien kan worden als de juridische vertegenwoordiger van het schoolbestuur.⁹⁶

⁸⁵ P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en –beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 35.

⁸⁶ VLAAMSE OVERHEID, Gids voor leraren, Onderwijsnet, <http://www.ond.vlaanderen.be/gidsvoorleraren/1indienst/onderwijsnet.htm>.

⁸⁷ P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en –beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 25.

⁸⁸ Freinetscholen zullen doorgaans tot het onderwijsnet van het gesubsidieerd vrij onderwijs behoren. Toch is het mogelijk dat zij ressorteren onder het GO! onderwijs, zoals bijvoorbeeld Freinetschool Het Wijdeland uit Sint-Truiden. De inrichtende macht van deze school is dan ook Scholengroep Zuid-Limburg 13.

⁸⁹ P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en –beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 34.

⁹⁰ VLAAMSE SCHOLIERENKOEPEL, Inrichtende macht? Wie of wat is dat?, <http://www.scholierenkoepel.be/onderwijs/structuur/wievandedrie/inrichtendemacht>.

⁹¹ P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en –beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 36.

⁹² P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en –beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 14.

⁹³ Art. 2, 6° Participatiedecreet.

⁹⁴ VLAAMSE SCHOLIERENKOEPEL, Inrichtende macht? Wie of wat is dat?, <http://www.scholierenkoepel.be/onderwijs/structuur/wievandedrie/inrichtendemacht>.

⁹⁵ P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en –beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 36.

⁹⁶ Artt. 2, 6° en 28 Participatiedecreet.

50. VORMEN – Een schoolbestuur kan echter verschillende vormen aannemen, zoals een overheid, een natuurlijke persoon of een rechtspersoon.⁹⁷ Een feitelijke vereniging als schoolbestuur is dan weer niet mogelijk. In het geval dat het schoolbestuur bestaat uit meerdere natuurlijke personen, zijn deze individuen hoofdelijk verantwoordelijk. Scholen, die ingericht worden door de gemeenschap, de provincie, de gemeente of een federatie van gemeente, zijn officiële scholen. De scholen, die daarentegen door een natuurlijk persoon, meerdere natuurlijke personen of een vereniging zonder winstoogmerk georganiseerd worden, behoren tot de vrije scholen.⁹⁸

51. AFHANKELIJK VAN HET OVERKOEPELENDE ONDERWIJSNET – Naargelang het onderwijsnet, waartoe de school behoort, kan het schoolbestuur in kwestie dus zeer verschillende vormen aannemen.⁹⁹ Het zullen de inrichtende machten of schoolbesturen uit dit overzicht zijn, die als vrijwilligersorganisatie kunnen fungeren. Wanneer het gaat om een gemeenteschool of een provinciale school uit het officieel gesubsidieerd onderwijs, zullen respectievelijk het gemeentebestuur en het provinciebestuur de inrichtende macht zijn. Betreft het echter een school uit het GO! onderwijs, is de scholengroep de inrichtende macht van de school.¹⁰⁰ Voor een school uit het vrij onderwijs zal het gaan om een vzw.¹⁰¹ Zo hebben de schoolbesturen binnen het katholiek basisonderwijs, alsook de besturen van sommige scholengemeenschappen, de rechtsvorm van een vzw aangenomen.¹⁰² Het is echter ook mogelijk dat scholen uit het vrij gesubsidieerd onderwijs in plaats van een vzw een natuurlijke persoon of een aantal natuurlijke personen als schoolbestuur hebben. Is er echter toch gekozen voor een vzw als inrichtende macht, dan moeten de statuten van deze vzw in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd worden vooraleer deze van kracht zullen zijn. In deze statuten moeten de leden van de vzw opgesomd worden. Voor het overige is er niets geregeld wat betreft de selectie van deze leden of de samenstelling van de raad van beheer van de vzw. Dit behoort tot het individueel keuzerecht van de vzw.¹⁰³

52. VOORBEELDEN – Freinetschool Het Wijdeland te Sint-Truiden en Basisschool Floralia uit Sint-Lambrechts-Woluwe behoren tot de koepel van het GO! onderwijs. De inrichtende macht van Het Wijdeland is Scholengroep Zuid-Limburg 13, terwijl deze van Floralia GO! Scholengroep Brussel is. Een voorbeeld van een school binnen het vrij gesubsidieerd onderwijs is VBS Wegwijs uit Halen, waarvan VZW de gesubsidieerde vrije scholen Halen de inrichtende macht vormt. Aangezien GBS Op Dreef uit Zelem, een deelgemeente van Halen, een school is uit het gesubsidieerd officieel onderwijs, zal de inrichtende macht van de school dan het stadsbestuur van Halen zijn.

⁹⁷ P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en –beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 36.

⁹⁸ G. DEVOS, J.C. VERHOEVEN, I. BEUSELINCK, H. VAN DEN BROECK en R. VANDENBERGHE, *De rol van schoolbesturen in het schoolmanagement*, Leuven – Apeldoorn, Garant, 1999, 26.

⁹⁹ G. DEVOS, J.C. VERHOEVEN, I. BEUSELINCK, H. VAN DEN BROECK en R. VANDENBERGHE, *De rol van schoolbesturen in het schoolmanagement*, Leuven – Apeldoorn, Garant, 1999, 1.

¹⁰⁰ P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en –beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 32 en 36.

¹⁰¹ VLAAMSE OVERHEID, Inrichtende macht: schoolbestuur of centrumbestuur, <http://www.vlaanderen.be/nl/onderwijs-en-wetenschap/onderwijsaanbod/scholen-en-opleidingen/inrichtende-macht-schoolbestuur-centrumbestuur>.

¹⁰² VSKO, Schoolbestuur – vzw, <http://www.vvkbao.be/domeinen/schoolbestuur-vzw>.

¹⁰³ G. DEVOS, J.C. VERHOEVEN, I. BEUSELINCK, H. VAN DEN BROECK en R. VANDENBERGHE, *De rol van schoolbesturen in het schoolmanagement*, Leuven – Apeldoorn, Garant, 1999, 28.

§2. ORGANISATIE VAN DE OUDERLIJKE BETROKKENHEID

A. SITUERING

53. DEFINITIE – De personen, waar in de eerste plaats aan gedacht zal worden wanneer we bedenken wie zich als vrijwilliger zou kunnen inzetten binnen het onderwijsgebeuren, zijn de ouders van de leerlingen. Het als vrijwilliger fungeren in de school van je zoon of dochter is een onderdeel van de ouderlijke betrokkenheid of ouderlijke participatie, wat zoveel betekent als het geïnteresseerd zijn in, het kennis hebben van en het besteden van tijd aan de schoolse activiteiten van de kinderen door de ouders. Het biedt een mogelijkheid voor deze ouders om te investeren in de schoolloopbaan van hun kinderen.¹⁰⁴

54. OUDERBETROKKENHEID THUIS – Deze ouderlijke betrokkenheid kan opgedeeld worden in twee categorieën.¹⁰⁵ Ten eerste kan het gaan om ouderbetrokkenheid in de thuisomgeving. Deze ouderlijke participatievorm heeft betrekking op de opvoedingspraktijken, die relevant zijn voor het schoolse leven van de kinderen.¹⁰⁶

55. OUDERBETROKKENHEID OP SCHOOL – De tweede categorie betreft de ouderbetrokkenheid op school. Tijdens deze momenten van betrokkenheid zullen de ouders effectief contact hebben met de onderwijsinstelling. Het is binnen deze categorie dat ouders als vrijwilliger te werk kunnen gaan in de school van hun kinderen. De mate van betrokkenheid kan variëren van het louter deelnemen aan activiteiten, die door de school worden georganiseerd, of het gaan naar oudercontacten tot het meewerken aan de eigenlijke onderwijsactiviteit. Deelname aan de ouder-, de participatie- of de bestuursraad wordt als de meest volwaardige vorm van ouderbetrokkenheid op school beschouwd.¹⁰⁷ Men noemt deze vorm de formele ouderbetrokkenheid.¹⁰⁸

B. FORMELE OUDERBETROKKENHEID

56. PARTICIPATIEDECREET – Het Decreet betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad¹⁰⁹ werd op 2 april 2004 bekrachtigd door de Vlaamse regering. Het doel van dit decreet was het stimuleren van een participatieve schoolcultuur door middel van coördinatie van alle vorige decreten, waarin structuren werden aangenomen ter bevordering van de participatie door ouders, tot één thematisch geordend decreet. Het Participatiedecreet is van toepassing op de drie onderwijsnetten, al gelden niet alle regels voor elk onderwijsnet en wordt er dus hier en daar toch nog een onderscheid gemaakt.¹¹⁰

1. SCHOOLRAAD

57. VERPLICHTING – Volgens art. 7 Participatiedecreet moet er in iedere school, dat onder het toepassingsgebied van deze bepalingen valt, een schoolraad opgericht worden. De oprichting zal niet verplicht worden, wanneer de inrichtende macht van de school reeds voor ten minste twee

¹⁰⁴ VLOR, *Gezin en school. De kloof voorbij, de grens gezet?*, Leuven, Acco, 2011, 147.

¹⁰⁵ VLOR, *Gezin en school. De kloof voorbij, de grens gezet?*, Leuven, Acco, 2011, 147.

¹⁰⁶ VLOR, *Gezin en school. De kloof voorbij, de grens gezet?*, Leuven, Acco, 2011, 148.

¹⁰⁷ VLOR, *Gezin en school. De kloof voorbij, de grens gezet?*, Leuven, Acco, 2011, 147-148.

¹⁰⁸ L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 9.

¹⁰⁹ Decreet 2 april 2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad, BS 6 augustus 2004.

¹¹⁰ L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 12.

derde is samengesteld uit rechtstreeks verkozen vertegenwoordigers van het personeel en de ouders. Er bestaat de mogelijkheid om voor de scholen, die onder eenzelfde inrichtende macht vallen en die binnen dezelfde gemeente of binnen een straal van ten hoogste twee kilometer gelegen zijn, alsook tot hetzelfde onderwijsniveau behoren, slechts één schoolraad op te richten.¹¹¹ De schoolraad moet om de vier jaar opnieuw worden samengesteld.¹¹²

58. VERVANGING VAN DE PARTICIPATIERADEN – Deze schoolraden zullen de vervanging uitmaken van de participatieraden¹¹³, die voorheen verplicht waren opgericht te worden in elke school of scholengroep en die bestonden uit een gelijk aantal vertegenwoordigers van de inrichtende macht, de ouders, het personeel en de gemeenschap.¹¹⁴

59. TOEPASSINGSGBIED – Art. 7 Participatiedecreet stelt dat de bepalingen uit het Participatiedecreet inzake de schoolraad voor alle scholen uit het basis- en secundair onderwijs, die gesubsidieerd worden door de Vlaamse Gemeenschap, gelden, uitgezonderd de scholen in het buitengewoon onderwijs, die onderwijs verstrekken voor kinderen die opgenomen zijn in een ziekenhuis, een residentiële setting of verblijven in een preventorium.¹¹⁵ De verplichting tot de oprichting van een schoolraad is dus enkel van toepassing op de scholen uit het gesubsidieerd onderwijs.¹¹⁶ Toch is dergelijke schoolraad aanwezig in elk van de vier bevroegde scholen, ongeacht het feit dat twee van deze scholen deel uitmaken van het GO! onderwijs. Deze twee scholen zijn niet verplicht tot het samenstellen van een schoolraad, maar hebben hier toch voor geopteerd.

60. SAMENSTELLING – De schoolraad binnen het basisonderwijs wordt samengesteld door vertegenwoordigers van het personeel, de ouders en de lokale gemeenschap. In het secundair onderwijs wordt deze samenstelling aangevuld door vertegenwoordigers van de leerlingen.¹¹⁷ De vertegenwoordiging van de verschillende categorieën moet uit ten minste twee personen bestaan.¹¹⁸ De ouders, die deel uitmaken van de schoolraad, doen dit op vrijwillige basis. Zo zetelen er enkele ouders in de schoolraad van VBS Wegwijs, die zo een drietal keer per schooljaar samenkomt. De schoolraad van Het Wijdeland vergadert zelfs maandelijks.

61. BEVOEGDHEDEN – De bevoegdheden van de schoolraad zijn volgens het Participatiedecreet van drieërlei aard. Ten eerste heeft de schoolraad een communicatie- en informatieplicht.¹¹⁹ De schoolraad is verplicht het personeel, de ouders en ook de leerlingen te informeren over hun activiteiten en hun werking, alsook over hun standpunten en de wijze waarop de schoolraad zijn verplichtingen invult.¹²⁰ Ten tweede beschikt de schoolraad over een adviesbevoegdheid. Zo kan de schoolraad besluiten een schriftelijk advies te richten aan het schoolbestuur inzake de materie uit

¹¹¹ Art. 9 Participatiedecreet.

¹¹² Art. 14 Participatiedecreet.

¹¹³ Decreet 18 mei 1999 betreffende het Onderwijs XI, BS 31 augustus 1999.

¹¹⁴ L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 10-12.

¹¹⁵ Art. 10, §1, 5° Decreet basisonderwijs: scholen van het type 5.

¹¹⁶ L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 12.

¹¹⁷ Art. 10, §1 Participatiedecreet.

¹¹⁸ Art. 10, §1 Participatiedecreet.

¹¹⁹ Art. 15 Participatiedecreet.

¹²⁰ Art. 15 Participatiedecreet; L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 13.

art. 21 Participatiedecreet.¹²¹ Omtrent deze aangelegenheden heeft de schoolraad ook een overlegbevoegdheid.¹²² Dit overleg dient te gebeuren in een gezamenlijke vergadering met de inrichtende macht van de school.¹²³ Ingeval van het niet bereiken van een akkoord zal de eindbeslissing in de schoot van de inrichtende macht liggen.¹²⁴

2. OUDERRAAD

62. ART. 45 PARTICIPATIEDECREET – Een andere mogelijkheid tot formele ouderparticipatie is deelname aan de ouderraad.¹²⁵ Art. 45 van het Participatiedecreet stelt dat er in elke school een ouderraad kan opgericht worden en dat dit verplicht zal zijn in gevallen waar ten minste tien procent van de ouders erom vraagt, voor zover dit percentage ten minste drie ouders betreft. Deze bepaling is van toepassing op het basis- en het secundair onderwijs gefinancierd of gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap, met uitzondering van de scholen van type 5¹²⁶.¹²⁷ In tegenstelling tot de schoolraad is er enkel een ouderraad opgericht in Basisschool Floralia. In de andere drie scholen komt deze raad niet voor.

63. SAMENSTELLING – De zetelende ouderraad stelt de manier vast waarop de ouderraad voor de volgende mandaatperiode zal samengesteld worden. Zij zal ook instaan voor de organisatie van die samenstelling. Alle ouders zullen hierover op de hoogte gebracht worden, zodat zij zich kandidaat kunnen stellen om verkozen te worden. Wanneer de zetelende ouderraad dit echter nalaat te bepalen of wanneer er nog geen ouderraad gevestigd is, zal het schoolbestuur samen met de schoolraad instaan voor de verkiezingen. Iedere ouder kan zich kandidaat stellen en is ook stemgerechtigd. De kandidaten op de kandidatenlijst zullen van rechtswege verkozen worden geacht, indien er minder of evenveel kandidaten dan het aantal toe te wijzen mandaten zijn.¹²⁸ De leden van de ouderraad worden dus verkozen door, maar ook uit de ouderpopulatie van de onderwijsinstelling. Deze verkiezing is geheim en er is geen sprake van stemplicht.¹²⁹

64. BEVOEGDHEDEN – De ouderraad heeft in de eerste plaats een algemeen informatierecht. Daarnaast beschikt het ook over een informatie- en communicatieplicht ten opzichte van alle ouders van de school. Tenslotte kan de ouderraad advies verlenen. Dit advies kan op eigen initiatief verleend worden over aangelegenheden, die toch wel de ouders treffen, maar in beginsel buiten de bevoegdheden van de ouderraad vallen. De schoolraad kan echter ook de ouderraad om advies verzoeken.¹³⁰

¹²¹ Art. 18 Participatiedecreet.

¹²² Art. 21 Participatiedecreet.

¹²³ Art. 22 Participatiedecreet.

¹²⁴ L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 14.

¹²⁵ L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 14.

¹²⁶ Art. 10, §1, 5° Decreet basisonderwijs: de scholen in het buitengewoon onderwijs, die onderwijs verstrekken voor kinderen die opgenomen zijn in een ziekenhuis, een residentiële setting of verblijven in een preventorium.

¹²⁷ Art. 38 Participatiedecreet.

¹²⁸ Art. 46 Participatiedecreet.

¹²⁹ L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 14.

¹³⁰ Art. 48 Participatiedecreet; L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 15.

3. OUDERVERENIGING

65. GEEN VERPLICHTING, MAAR KEUZE – Ouderverenigingen zijn een veel voorkomende vorm waaronder lokaal vrijwilligerswerk door ouders op de school van hun kinderen aanwezig is. De oudervereniging is, naast de schoolraad en de ouderraad, een belangrijke actor binnen de formele ouderparticipatie op school. Er bestaat geen verplichting om dergelijke ouderverenigingen op te richten, maar op de meeste scholen wordt hier wel voor geopteerd.¹³¹

66. BETEKENIS – Er werd voor de oudervereniging geen wettelijke basis opgenomen in het Participatiedecreet van 2004 en ook de doelstellingen van dergelijke vereniging kunnen erg uiteenlopend zijn op verschillende scholen. Er is weinig formeel geregeld hieromtrent, waardoor een oudervereniging louter een groepering van ouders met kinderen op dezelfde school uitmaakt. Deze groepering kan in verschillende vormen voorkomen.¹³² Een veel gebruikt synoniem is het oudercomité, al wordt deze term in sommige gevallen ook gebruikt om het bestuur van de oudervereniging aan te duiden.¹³³ De schoolgebonden oudervereniging zal zich meestal niet inlaten met de organisatie van het klas- en schoolgebeuren, maar heeft doorgaans primair tot doel de communicatie en samenwerking tussen enerzijds de ouders en de school en anderzijds de ouders onderling te verbeteren.¹³⁴

67. VOORBEELDEN – In GBS Op Dreef en VBS Wegwijs kunnen ouders zich aansluiten bij een oudercomité. Het oudercomité van VBS Wegwijs, TiTaTovenaar genaamd, komt maandelijks samen en staat in voor de organisatie van allerhande activiteiten ten voordele van de school, zoals een gezinswandeltocht of een moederdagontbijt. De ouders van de andere twee scholen, Basisschool Floralia en Het Wijdeland, hebben dan weer de mogelijkheid zich aan te sluiten bij de vriendenkring van de school, welke gelijkaardige activiteiten organiseert als een oudercomité.

68. OUDERKOEPELVERENIGINGEN – De lokale ouderverenigingen kunnen zich schooloverstijgend aansluiten bij ouderkoepelverenigingen.¹³⁵ Art. 2, 11° Participatiedecreet definieert deze ouderkoepelverenigingen als zijnde de verenigingen omschreven in het decreet van 20 juni 1996 betreffende de subsidiëring van de ondersteuningscentra van ouderverenigingen en van erkende verenigingen die vorming voor ouders van schoolgaande kinderen organiseren. Het gaat dus om een vereniging zonder winstogmerk, waarvan de statuten ten minste de volgende doelstellingen bevatten, namelijk opinievorming en belangenverdediging van ouders; vertegenwoordiging van ouders in de Vlaamse Onderwijsraad en het nog op te richten expertisecentrum; ouderverenigingen en ouderraden informeren en sensibiliseren; advies geven over en meewerken aan onderzoeken rond het participatiebeleid in het onderwijs.¹³⁶ In Vlaanderen kunnen vier grote overkoepelende organisaties onderscheiden worden in lijn met de drie Vlaamse onderwijsnetten. De koepelorganisatie in het GO! onderwijs is GO! ouders vzw. Overkoepelend voor het officieel onderwijs in Vlaanderen bestaat er de Educatieve Vereniging voor Ouderwerking in het Officieel

¹³¹ L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 16.

¹³² L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 17.

¹³³ L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 19.

¹³⁴ P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en – beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 50.

¹³⁵ L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 17.

¹³⁶ L. DOM, *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 17.

Onderwijs. Vervolgens vertegenwoordigt de Koepel van Ouderverenigingen van het Officieel Gesubsidieerd Onderwijs de ouders in de gesubsidieerde officiële scholen. Zo maakt het oudercomité van Basisschool Op Dreef te Zelem hier deel van uit. Wat betreft de vrije scholen bestaat tenslotte nog de Vlaamse Confederatie van Ouders en Ouderverenigingen. Het doel van deze ouderkoepelverenigingen bestaat erin de lokale ouderverenigingen wegwijs te maken in de onderwijswereld. Bijkomend hebben zij ook een vertegenwoordigende stem naar de buitenwereld en de overheid toe.¹³⁷

§3. DE MINDERJARIGE VRIJWILLIGER

A. DE MINIMUMLEEFTIJD

69. JEUGDIGE WERKNEMERS – De Vrijwilligerswet bepaalt geen minimumleeftijd voor het ondernemen van vrijwilligerswerk.¹³⁸ De Arbeidswet¹³⁹ daarentegen spreekt wel over jeugdige werknemers. Hierbij worden twee voorwaarden opgelegd. Jeugdige werknemers zijn minderjarige werknemers die ten eerste vijftien jaar of ouder zijn en die ten tweede niet meer onderworpen zijn aan de voltijdse leerplicht (art. 2 Arbeidswet). Er wordt dus een minimumleeftijd van vijftien jaar gehanteerd inzake de mogelijkheid tot werken. Daarbij bepaalt de Arbeidswet dat het bijvoorbeeld verboden is jeugdige werknemers te werk te stellen in mijnen, graverijen of groeven of hen arbeid te laten verrichten, die hun krachten te boven gaan of nadelige gevolgen zou kunnen hebben voor hun gezondheid.¹⁴⁰

70. VIJFTIEN JAAR – Naar analogie met de regeling inzake jeugdige werknemers kan er van uit gegaan worden dat vrijwilligerswerk pas mogelijk zal zijn vanaf de leeftijd van vijftien jaar, wat wil zeggen pas tijdens het kalenderjaar waarin de betrokkene zestien wordt. E. Hambach stelt hierbij dat het voor elke vrijwilligersorganisatie wel mogelijk is om zelf een andere minimumleeftijdsgrens te bepalen aan de hand van de doelgroep van de vrijwilligersactiviteit, de gevoeligheid van de relevante materie of de verantwoordelijkheid, die gedragen moet worden door de vrijwilliger.¹⁴¹ Het bepalen vanaf wanneer iemand vrijwilliger kan zijn, heeft ook gevolgen voor de afhandeling van een aansprakelijkheidsgeval en het feit of iemand rechten kan putten uit de Vrijwilligerswet. Ter bescherming van de minderjarige vrijwilliger dient de keuze voor een bepaalde minimumleeftijdsgrens dan ook met enige omzichtigheid gemaakt te worden, zowel door de vrijwilligersorganisaties als door de wetgever in de toekomst eventueel.

71. VERBOD OP KINDERARBEID – Van belang om te vermelden inzake jongeren, die vrijwilligerswerk willen uitoefenen, is het verbod op kinderarbeid uit art. 7.1 Arbeidswet. Volgens deze bepaling is het verboden kinderen arbeid te laten doen of te laten verrichten of enige werkzaamheid buiten het kader van hun opvoeding of vorming te laten doen of te laten uitvoeren. Bovendien is het in ieder geval verboden kinderen enige werkzaamheid te laten doen of te laten uitvoeren die een nadelige

¹³⁷ P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en – beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 50.

¹³⁸ M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 10.

¹³⁹ Arbeidswet 16 maart 1971, BS 30 maart 1971.

¹⁴⁰ Artt. 8-10bis Arbeidswet.

¹⁴¹ E. HAMBACH (ed.), *Vrijwilligerswerk. De wet, praktische vragen en antwoorden*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2008, 21.

invloed zou kunnen hebben op de ontwikkeling van het kind op pedagogisch, intellectueel of sociaal vlak, zijn fysieke, psychische of morele integriteit in gevaar zou brengen of die schadelijk zou zijn voor enig aspect van zijn welzijn. Naar analogie van deze bepaling inzake arbeid mogen kinderen ook niet op systematische basis als vrijwilliger werken. Hier bestaan wel uitzonderingen op. Zo zal het voor kinderen mogelijk zijn zich te engageren in een vrijwillige activiteit, wanneer deze activiteit opgezet werd door de school of een jeugdbeweging. Bijkomend dient er sprake te zijn van een pedagogische of educatieve dimensie.¹⁴² Deze uitzondering biedt dus wel enig perspectief voor de minderjarige vrijwilliger in de schoolomgeving.

B. DE LEERLINGENRAAD

72. OPRICHTING IN SECUNDAIRE SCHOLEN – Het Participatiedecreet van 2004 regelt de oprichting en samenstelling van de leerlingenraad en deze bepalingen zijn van toepassing op alle scholen uit het basis- en het secundair onderwijs, die gefinancierd of gesubsidieerd worden door de Vlaamse Gemeenschap, maar met uitzondering van de scholen van type 5¹⁴³ (art. 38 Participatiedecreet). In beginsel is elke secundaire school verplicht een leerlingenraad in te richten. Het decreet stelt hier twee uitzonderingen op. Zo zal ten eerste de inrichtende macht van de secundaire school hier niet toe verplicht worden, indien er in het schoolreglement een andere manier tot betrokkenheid van leerlingen bij het schoolbeleid is opgenomen. Ten tweede zal er ook geen verplichting bestaan, wanneer er niet verzocht wordt om een leerlingenraad op te richten door ten minste tien procent van de leerlingenpopulatie, voor zover dit percentage ten minste drie leerlingen betreft.¹⁴⁴

73. OPRICHTING IN BASISCHOLEN – De oprichting van een leerlingenraad is in basisscholen enigszins gelijklopend met de oprichting in secundaire scholen. In beginsel is ook elke lagere school gehouden een leerlingenraad op te richten. De enige uitzondering is hier echter dat oprichting niet verplicht zal worden, indien er geen vraag is van ten minste tien procent van de leerlingen uit de leeftijdsgroep van elf- tot dertienjarigen, voor zover dit percentage ten minste drie leerlingen betreft.¹⁴⁵

74. SAMENSTELLING – De leerlingenraad is een orgaan dat verkozen wordt door en uit de leerlingen van de school.¹⁴⁶ Het is de zetelende leerlingenraad, die de manier waarop de raad voor de volgende mandaatperiode zal samengesteld worden, zal bepalen. Deze raad staat ook in voor de organisatie van de samenstelling. Het is de bedoeling dat alle leerlingen hierbij betrokken worden en zich dan ook kandidaat kunnen stellen om verkozen te worden. Iedere leerling is ook stemgerechtigd. Indien er echter geen zetelende leerlingenraad is of deze het nalaat om de samenstelling van de leerlingenraad te bepalen, dient dezelfde procedure gevolgd te worden, zoals het geval was voor de ouderraad.¹⁴⁷ Specifiek wat betreft de leerlingenraad bepaalt het

¹⁴² E. HAMBACH (ed.), *Vrijwilligerswerk. De wet, praktische vragen en antwoorden*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2008, 22.

¹⁴³ Art. 10, §1, 5° Decreet basisonderwijs: de scholen in het buitengewoon onderwijs, die onderwijs verstrekken voor kinderen die opgenomen zijn in een ziekenhuis, een residentiële setting of verblijven in een preventorium.

¹⁴⁴ Art. 42, §1 Participatiedecreet.

¹⁴⁵ Art. 42, §2 Participatiedecreet.

¹⁴⁶ P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en – beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 46.

¹⁴⁷ Art. 43 Participatiedecreet.

Participatiedecreet nog dat leerlingen, die lid zijn van de leerlingenraad, geen tuchtsancties kunnen oplopen voor de meningen, die geuit werden in de uitoefening van hun mandaat. Er wordt dus wettelijk voorzien in een bescherming van de afgevaardigden.¹⁴⁸

75. BEVOEGDHEDEN – Dit participatieorgaan heeft onder meer een adviesverlenende functie ten aanzien van de directie van de school inzake alle aangelegenheden, die de belangen van de leerlingen raken. De directie is daarbij verplicht alle beschikbare informatie, die relevant is voor de leerlingen, kenbaar te maken aan de leden van de leerlingenraad. Bovendien is het ook de taak van de directie om alle nodige infrastructurele en administratieve ondersteuning te bieden, die nodig is. Vervolgens moet de leerlingenraad zichzelf ook als doel stellen de communicatie enerzijds tussen leerlingen, directie en leerkrachten en anderzijds tussen leerlingen onderling te bevorderen. Dit alles moet kaderen binnen de wil om optimale ontplooiingskansen voor alle leerlingen te ontwikkelen.¹⁴⁹

BESLUIT

76. DE VRIJWILLIGERSWET - Om vandaag de dag na te gaan of een individu als vrijwilliger beschouwd kan worden, speelt de Vrijwilligerswet een belangrijke rol, aangezien de wet duidelijke definities biedt van de vrijwilliger, het vrijwilligerswerk en de vrijwilligersorganisatie. Zo is de vrijwilliger de natuurlijke persoon, die aan vrijwilligerswerk doet, waarbij het vrijwilligerswerk de activiteit is, die voldoet aan de vijf wettelijk vastgestelde criteria. Deze criteria zijn opgenomen mede op basis van het onderzoek, dat gebeurde voorafgaand aan de invoering van de Vrijwilligerswet, en dienen afgetoetst te worden aan de betrokken situatie. De vrijwilligersorganisatie is dan tenslotte de feitelijke vereniging of publieke of private rechtspersoon zonder winstoogwerk, die met vrijwilligers in de zin van de Vrijwilligerswet werkt.

77. HET ONDERWIJSGEBEUREN - De specifieke realiteit van het onderwijsgegeven heeft vooral een weerslag op de praktijk van de relevante vrijwilligersorganisaties. Binnen het onderwijsgebeuren zijn er specifieke organisaties te herkennen, die een kader kunnen vormen voor het vrijwilligerswerk van de vrijwilliger. Zo is er bijvoorbeeld de onderwijsinstelling zelf, die als vrijwilligersorganisatie kan fungeren. Daarnaast zijn er verschillende groeperingen, waarbinnen de ouders van de leerlingen aan vrijwilligerswerk kunnen doen. Het vrijwilligerswerk dat door de leerlingen zelf kan uitgevoerd worden, kan georganiseerd worden door een leerlingenraad.

¹⁴⁸ Art. 44 Participatiedecreet.

¹⁴⁹ P. VAN PETEGEM en I. IMBRECHT, *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en – beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 46.

DEEL II. DE AANSPRAKELIJKHEID VAN DE VRIJWILLIGER

"Juf Annemie en mama Karen zijn met de kleuters van de derde kleuterklas op weg naar de AD Delhaize, die tegenover de school gelegen is. Aangekomen in de winkel wordt de groep opgesplitst in twee. Eén groepje brengt onder begeleiding van juf Annemie en een winkelbediende een bezoekje aan de groenten- en fruitafdeling. Het andere groepje mag samen met Karen, die als vrijwilliger de kleuters mee begeleidt op uitstap, een kijkje gaan nemen in de beenhouwerij. De kleutertjes mogen er zelfs hun eigen bouletten klaarmaken. Wanneer ze hiermee bezig zijn, slaat het noodlot toe en wordt kleine Sam geduwd door een klasgenootje. Hierdoor struikelt hij en valt de jongen in een pot kokend water. Het slachtoffer loopt hierbij zware brandwonden op. Zo spoedig mogelijk wordt Sam naar het Universitair Ziekenhuis van Gent gebracht onder begeleiding van juf Annemie en juf Christine, de zorgcoördinatrice van de school. Karen voelt zich erg schuldig dat ze dit ongeval niet heeft kunnen voorkomen en vraagt zich nu dan ook af of zij aansprakelijk gesteld kan worden?"

INLEIDING

78. ALGEMEEN BEGINSSEL – In beginsel zal degene die schade lijdt, deze zelf moeten dragen. Dit vormt het uitgangspunt van het privaatrecht, maar hier bestaat een uitzondering op. Zo zal de benadeelde een aanspraak op vergoeding hebben, wanneer de schade veroorzaakt werd onder omstandigheden, waarin aansprakelijkheid is ontstaan.¹⁵⁰ Daarbij geldt dat wanneer iemand een fout heeft gemaakt, waardoor schade is ontstaan, deze persoon daarvoor persoonlijk burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld zal worden. Dit principe geldt ook wanneer de fout niet door het individu zelf wordt gesteld, maar door een persoon onder diens toezicht. Aansprakelijkheid zal dan ontstaan, behalve wanneer de schade aan de persoon het gevolg is van de eigen daad of onvoorzichtigheid van deze persoon, van een daad of onvoorzichtigheid van een derde partij die niet onder toezicht staat of van toeval of overmacht.¹⁵¹ Na de eerste stap uit het driestappenplan omtrent de vrijwilliger zal het begrip 'aansprakelijkheid' dan ook centraal staan in deze tweede stap.

79. OVERZICHT – Na de situering van het begrip 'aansprakelijkheid' zal bestudeerd worden hoe de bestaande wetgeving, zoals de Vrijwilligerswet en de gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsregeling, toegepast kan worden op de situatie van de vrijwilliger in de schoolomgeving. Ten slotte zal een licht geworpen worden op de typische onderwijselementen, namelijk de onderwijsovereenkomst en het schoolreglement, om na te gaan of deze enige meerwaarde kunnen bieden voor de aansprakelijkheidsregeling van de vrijwilliger.

¹⁵⁰ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 8; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 33.

¹⁵¹ C. HUMBLET, S. WALSCHOT en E. WERBROUCK, 'Vrijwilligers op school: wat er kan, mag en moet', *School + visie* 2012-2013, nr. 3, 29; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 3; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 33.

80. **BURGERRECHTELIJKE VS STRAFRECHTELIJKE AANSPRAKELIJKHEID** – De aansprakelijkheid, die behandeld zal worden in deze masterproef, is van burgerrechtelijke aard, wat onderscheiden dient te worden van de strafrechtelijke aansprakelijkheid. De strafrechtelijke aansprakelijkheid zal optreden bij een inbreuk op de bepalingen binnen het strafrecht, terwijl er voor burgerrechtelijke aansprakelijkheid sprake dient te zijn van een inbreuk op de regels van het burgerlijk recht.¹⁵² Centraal hierbij staat het principe van de goede huisvader, oftewel de bonus pater familias. De handeling van de mogelijks aansprakelijke persoon zal vergeleken worden met het te verwachten gedrag van een normale vooruitziende en zorgvuldige huisvader, die in dezelfde omstandigheden werd geplaatst.¹⁵³

81. **BURGERLIJKE AANSPRAKELIJKHEID** – De burgerrechtelijke aansprakelijkheid kan vervolgens opgedeeld worden in de contractuele aansprakelijkheid enerzijds en de burgerlijke of extra-contractuele aansprakelijkheid anderzijds.¹⁵⁴ Deze masterproef zal enkel betrekking hebben op de burgerlijke aansprakelijkheid. Hierbij gaat het om een aansprakelijkheid tussen derden, waartussen geen overeenkomst is afgesloten. De ene persoon begaat binnen deze situatie een fout, waardoor schade berokkend wordt aan de andere persoon. De eerste partij zal dan burgerlijk aansprakelijk gesteld kunnen worden.¹⁵⁵ Voor de vrijwilliger in het onderwijsgebeuren zal het aannemelijker zijn dat zijn aansprakelijkheid van burgerlijke aard dan van contractuele aard zal zijn. Het is dan ook deze piste, die onderzocht zal worden. Aangezien met de inwerkingtreding van de Vrijwilligerswet een speciaal aansprakelijkheidsregime voor vrijwilligers is ingevoerd, zal er eerst nagegaan worden of deze bepalingen ook van toepassing kunnen zijn op de vrijwilligers, die hun vrijwilligerswerk volbrengen binnen het onderwijskader. Daarna zal een licht geworpen worden op de gemeenrechtelijke regeling uit het Burgerlijk Wetboek.

82. **PERSOONLIJKE VS KWALITATIEVE AANSPRAKELIJKHEID** – Stijns spreekt binnen het burgerlijke aansprakelijkheidsregime over het onderscheid tussen de persoonlijke aansprakelijkheid en de kwalitatieve aansprakelijkheid. De persoonlijke aansprakelijkheid zal het gevolg zijn van de eigen foutieve gedraging van de aansprakelijke persoon. De kwalitatieve aansprakelijkheid daarentegen heeft betrekking op de schade, die veroorzaakt werd door een andere dan de aansprakelijke persoon of door een dier of zaak, waarvoor de aansprakelijke persoon instond op het moment van schadeverwekking. Een individu kan dus kwalitatief aansprakelijk gesteld worden voor deze schade, omdat hij een bepaalde hoedanigheid heeft en men er dus van uitgaat dat deze persoon qualitate qua aansprakelijk is voor de schade, die men uiteindelijk niet zelf heeft veroorzaakt.¹⁵⁶ Bocken en Boone spreken in dit verband respectievelijk over de enkelvoudige aansprakelijkheid en de samengestelde aansprakelijkheid.¹⁵⁷

¹⁵² A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 3-4.

¹⁵³ A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 16-17; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 42.

¹⁵⁴ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 8-9; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 4.

¹⁵⁵ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 8-9; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 4.

¹⁵⁶ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 37.

¹⁵⁷ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 89.

HOOFDSTUK I. AANSPRAKELIJKHEIDSREGELING IN ART. 5 VRIJWILLIGERSWET

AFDELING I. SITUERING

83. WET 3 JULI 2005 – Artikel 5, zoals voorgesteld in het wetsvoorstel van 19 november 2003, bevatte een aansprakelijkheidsregeling voor de vrijwilliger en de vrijwilligersorganisatie en was gebaseerd op de aansprakelijkheidsregeling, zoals deze van toepassing was in de relatie tussen werkgevers en werknemers. Het uitgangspunt hierbij was dat elke vrijwilligersorganisatie aansprakelijk gesteld kon worden voor de schade, die door haar vrijwilligers tijdens de uitvoering van het vrijwilligerswerk werd veroorzaakt. De organisatie zou van deze aansprakelijkheid ontslagen worden, indien het ging om bedrog of zware schuld van de vrijwilliger.¹⁵⁸ De indieners van het wetsvoorstel wilden dan ook geen zwaardere aansprakelijkheid opleggen aan de organisatie dan het geval was voor werkgevers.¹⁵⁹ Het wetsvoorstel was echter onvolledig met dit doel voor ogen en door middel van een amendement werd er dan ook een extra uitsluitinggrond aan toegevoegd, waardoor er een volledige gelijkschakeling was met het regime voor werkgevers en werknemers.¹⁶⁰ Dit amendement hield de toevoeging in van de lichte schuld, die eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomt, als uitsluitinggrond.¹⁶¹

84. WET 19 JULI 2006 – De relevante wetswijzigingen voor deze masterproef, zoals bepaald in de wet van 19 juli 2006, behelzen het instellen van een verschillend aansprakelijkheidsregime voor enerzijds verenigingen, die hun activiteiten op een zeer gestructureerde wijze organiseren, en anderzijds de verenigingen, die niet op dergelijke wijze zijn georganiseerd.¹⁶² De niet gestructureerde organisaties werden onthouden van de specifieke aansprakelijkheidsregeling voor vrijwilligers en zullen dus onderworpen zijn aan het gemeenrechtelijke regime.¹⁶³ Het gaat hier dan om de feitelijke verenigingen, die niet minstens één werknemer tewerkstellen.¹⁶⁴ Met andere woorden werd er dus geopteerd voor het criterium betreffende het al dan niet tewerkstellen van personeel.¹⁶⁵ Dit criterium werd voorgesteld met als doel een gelijke bescherming te bieden tussen de werknemers met een arbeidsovereenkomst en de vrijwilligers binnen eenzelfde vereniging. Daarbij vond het onderscheid tussen de organisaties en de verschillende behandeling inzake

¹⁵⁸ Wetsvoorstel (VAN GOOL, G., DE MEYER, M., STORMS, A., TEMSAMANI, A., DE BLOCK, M., GERKEN, M., BOURGEOIS, G., COURTOIS, A., DELIZÉE, J.-M. EN VISEUR, J.-J.) van 19 november 2003 betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl.St. Kamer 2003-04*, nr. 455/001, 16; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 78.

¹⁵⁹ Amendement nr. 6 (VAN GOOL, G., c.s.) van 11 maart 2005 op het Wetsvoorstel betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl.St. Kamer 2004-05*, nr. 0455/003, 3; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 78.

¹⁶⁰ O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 79.

¹⁶¹ Amendement nr. 6 (VAN GOOL, G., c.s.) van 11 maart 2005 op het Wetsvoorstel betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl.St. Kamer 2004-05*, nr. 0455/003, 3; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 79.

¹⁶² O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 84.

¹⁶³ O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 86.

¹⁶⁴ O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 88.

¹⁶⁵ O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 88.

aansprakelijkheid zijn rechtvaardiging door de analogie, die gemaakt werd met de situatie tussen de werkgever en de werknemer.¹⁶⁶

85. ART. 1384, LID 3 BW – Artikel 5 van de Vrijwilligerswet biedt dus uiteindelijk een aansprakelijkheidsregime analoog aan art. 1384, lid 3 BW, in combinatie met art. 18 WAO.¹⁶⁷ Art. 1384, lid 3 BW behandelt de kwalitatieve aansprakelijkheid van aanstellers voor schade veroorzaakt door hun aangestelden. De aansteller is de persoon die voor zijn eigen rekening de andere persoon, de aangestelde genaamd, laat werken, terwijl deze persoon onder diens toezicht en gezag staat. Er zal een wettelijk onweerlegbaar aansprakelijkheidsvermoeden gelegd worden op de aansteller, indien er voldaan is aan drie voorwaarden. Zo moet er een band van aanstelling aanwezig zijn tussen de aansteller en de aangestelde. Daarbij dient er sprake te zijn van een fout, een objectieve onrechtmatigheid of kwalitatieve aansprakelijkheid van de aangestelde, die tot stand kwam tijdens de bediening.¹⁶⁸

86. ART. 18 WAO¹⁶⁹ – Wanneer de werknemer schade berokkent aan een derde of aan zijn werkgever tijdens de uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst, dan zal de werknemer enkel aansprakelijk gesteld worden in gevallen van bedrog, van zware fout of van eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomende lichte fout in hoofde van de werknemer. In alle andere gevallen zal er dus een immuniteit aangaande aansprakelijkheid ontstaan voor de werknemer, waarbij de werkgever de aansprakelijkheid zal overnemen.¹⁷⁰ Het Hof van Cassatie heeft in 1981 vastgesteld dat de werkgever dus aansprakelijk zal blijven, ook wanneer artikel 18 WAO van toepassing is en de werknemer dus niet langer aansprakelijk is.¹⁷¹

87. DWINGEND RECHT – Art. 5 Vrijwilligerswet is een bepaling van dwingend recht met als doel het beschermen van de vrijwilliger. Dit wordt bevestigd door het tweede lid van het artikel. In dit lid is bepaald dat men, op straffe van nietigheid, niet mag afwijken van de aansprakelijkheid, zoals aangenomen in het eerste lid, in het nadeel van de vrijwilliger. De wetgever wil hiermee vermijden dat er contractuele bedingen zouden worden aangenomen, waardoor de vrijwilliger toch persoonlijk aansprakelijk gesteld zou kunnen worden in gevallen anders dan bedrog, zware fout of herhaalde lichte fout.¹⁷²

¹⁶⁶ Verslag namens de Commissie voor de sociale zaken (VAN LOMBEEK-JACOBS, D.) over het Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl.St.* Kamer 2005-06, nr 2496/005, 5 en 20.

¹⁶⁷ O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 88; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 33 en 119.

¹⁶⁸ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 76-82.

¹⁶⁹ Wet 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, *BS* 22 augustus 1978.

¹⁷⁰ R. BLANPAIN en O. VANACHTER, *Arbeidsrecht, 1. Schets van het Belgisch arbeidsrecht*, Brugge, die Keure, bijgewerkt tot 30 juni 1998, losbladig, 129.

¹⁷¹ Cass. 18 november 1981, *RGAR* 1982, nr. 10.459, noot, *RW* 1982-83, 859: De aansprakelijkheidsuitsluiting van de aangestelde in geval van lichte fout die niet het karakter van de gewoonte vertoont, voorzien door art. 18 Arbeidsovereenkomstenwet, wijkt van het gemeen recht af. Deze uitsluiting van de aansprakelijkheid betreft de aangestelde persoonlijk en sluit de burgerlijke aansprakelijkheid van de werkgever niet uit.

¹⁷² G. JOCQUÉ, "Rechten van vrijwilligers. Wet van 3 juli 2005", *NJW* 18 oktober 2006, nr. 149, 732; G. VANDEN ABEELE, "De aansprakelijkheid van de vrijwilliger" (noot onder GwH 19 december 2007), *RW* 2008-09, nr. 7, 272; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2009, 436.

AFDELING II. DE AANSPRAKELIJKHEIDSOVERNAME DOOR DE VRIJWILLIGERSORGANISATIE

88. AANSPRAKELIJKHEIDSOVERNAME – De regel uit art. 5 Vrijwilligerswet verplicht de vrijwilligersorganisatie om de aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door de vrijwilliger over te nemen van de vrijwilliger. De redenering hierachter bestaat erin dat de organisatie aansprakelijk is voor de fouten van de vrijwilliger.¹⁷³ De vrijwilliger zal dan niet langer zelf aansprakelijk zijn, maar de organisatie neemt de plaats van de vrijwilliger in. Het betreft dus niet enkel de gevolgen van de aansprakelijkheid, die door de vrijwilligersorganisatie zullen overgenomen worden, maar ook de aansprakelijkheid op zich. De vrijwilliger kan dus in sommige gevallen genieten van immuniteit, waardoor hij niet langer aansprakelijk gesteld zal worden voor zijn fout en de schade als gevolg van die fout.¹⁷⁴

89. BURGERRECHTELIJKE AANSPRAKELIJKHEID – In art. 5 Vrijwilligerswet wordt uitdrukkelijk gesteld dat de overname van de aansprakelijkheid enkel de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de vrijwilliger betreft, zowel op vlak van persoonlijke aansprakelijkheid als op vlak van kwalitatieve aansprakelijkheid.¹⁷⁵ Dit artikel zal dus niet van toepassing zijn, wanneer het gaat om strafrechtelijke aansprakelijkheid.¹⁷⁶ Het gevolg hiervan is dat de vrijwilligersorganisatie dus niet aansprakelijk gesteld kan worden op basis van deze bepaling voor de strafrechtelijke feiten of veroordelingen van de vrijwilliger. Een aansprakelijkheidsovername zal echter wel kunnen geschieden wat betreft de burgerrechtelijke gevolgen hiervan.¹⁷⁷

90. REGRESMOGELIJKHEID VOOR VRIJWILLIGERSORGANISATIE – Binnen de gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsregeling betreffende de kwalitatieve aansprakelijkheid uit art. 1384 BW bestaat de mogelijkheid voor de overnemer van de aansprakelijkheid om regres uit te oefenen op de persoon, van wie hij de aansprakelijkheid heeft overgenomen. Art. 5 Vrijwilligerswet omvat deze mogelijkheid in beginsel niet, wat de bescherming van de vrijwilliger als doel van de Vrijwilligerswet alleen maar bevestigt. Het is dus in principe onmogelijk voor de vrijwilligersorganisatie, die een schadevergoeding heeft moeten betalen ter compensatie van de schade, ontstaan als gevolg van een fout van de vrijwilliger, deze schadevergoeding te recupereren bij de vrijwilliger.¹⁷⁸ Rechtsleer bevestigt echter wel de regresmogelijkheid van de organisatie in situaties, waarbij de organisatie schade van een derde heeft vergoed in gevallen van bedrog, zware fout of herhaalde lichte fout door de vrijwilliger, aangezien deze laatste dan niet kan profiteren van de gedeeltelijke immuniteit uit art. 5 Vrijwilligerswet.¹⁷⁹

¹⁷³ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 442; M. DAVAGLE, "La loi relative aux droits des volontaires", *Orientations* 2013, nr. 9, 16; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 119.

¹⁷⁴ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 443.

¹⁷⁵ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 450 en 482; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 119.

¹⁷⁶ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 450; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 119.

¹⁷⁷ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 464-465; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 120.

¹⁷⁸ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 443; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 33.

¹⁷⁹ G. JOCQUÉ, "Rechten van vrijwilligers. Wet van 3 juli 2005", *NJW* 18 oktober 2006, nr. 149, 732; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen-Oxford,

91. INWERKINGTREDING OP 1 JANUARI 2007 – Art. 5 Vrijwilligerswet trad op 1 januari 2007 in werking. Dit betekent dat het artikel pas vijf maanden later in werking is getreden dan de meeste bepalingen uit de Vrijwilligerswet. De reden voor deze keuze was de connectie met de verzekeringsplicht uit art. 6 Vrijwilligerswet. De wetgever wou de vrijwilligersorganisaties voldoende tijd geven om aan de verplichting uit dit artikel te kunnen voldoen. Op deze manier konden ook de verzekeringsmaatschappijen een aangepast verzekeringsproduct ontwikkelen. Daarnaast wou de wetgever zichzelf ook voldoende tijd geven om een collectieve polis te concretiseren.¹⁸⁰

AFDELING III. TOEPASSINGSGEBIED

92. BEPERKT TOEPASSINGSGEBIED – Het toepassingsgebied voor art. 5 Vrijwilligerswet is beperkter dan het algemene toepassingsgebied van de wet, zoals gedefinieerd in art. 3, 3° Vrijwilligerswet. Niet alle organisaties, die onderworpen zijn aan de Vrijwilligerswet, zijn ook onderworpen aan art. 5. Art. 5 bepaalt drie soorten organisaties, die verplicht worden de aansprakelijkheid van de vrijwilliger in de vastgestelde situaties over te nemen. Het betreft de publieke en private rechtspersonen, alsook bepaalde feitelijke verenigingen. Om de feitelijke verenigingen vast te stellen, die wel onder het toepassingsgebied vallen, heeft de wetgever gebruik gemaakt van twee objectieve criteria, namelijk tewerkstelling enerzijds en verbondenheid anderzijds.¹⁸¹ In se gaat het dus om een onderscheid op grond van de graad van structuur en organisatie van de vereniging. De wetgever is er van uit gegaan dat, wanneer een organisatie voldoende gestructureerd is, deze organisatie ook voldoende op de hoogte zal zijn van haar wettelijke verplichtingen¹⁸² en in staat is om de aansprakelijkheid van zijn vrijwilligers te dragen¹⁸³. Daarnaast wou men de kleinere vrijwilligersinitiatieven, die eerder in los verband zijn ontstaan, ook niet ontraden door het opleggen van te veel verplichtingen.¹⁸⁴

93. GEEN WINSTOOGMERK – Inzake de feitelijke verenigingen dient nog opgemerkt te worden, dat deze nog steeds dienen te voldoen aan de definitie uit art. 3, 3° Vrijwilligerswet. Zo moet het gaan om een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, bestaande uit twee of meer personen. Deze personen moeten in onderling overleg een activiteit organiseren, alsook moeten zij de rechtstreekse controle kunnen uitoefenen op de werking van de organisatie. De feitelijke verenigingen moeten daarbij een onbaatzuchtig doel hebben en mogen dus geen winstoogmerk nastreven.¹⁸⁵

Intersentia, 2009, 436; N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw", *TBBR* 2011, 270; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 33-34.

¹⁸⁰ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 484.

¹⁸¹ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 447; G. VANDEN ABEELE, "De aansprakelijkheid van de vrijwilliger" (noot onder GwH 19 december 2007), *RW* 2008-09, nr. 7, 272; M. DAVAGLE, "La loi relative aux droits des volontaires", *Orientations* 2013, nr. 9, 17; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 114.

¹⁸² N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties: toepassingsgebied en uitwerking" (noot onder GwH 19 december 2007), *TBBR* 2009, 113; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2009, 432.

¹⁸³ G. JOUQUÉ, "Rechten van vrijwilligers. Wet van 3 juli 2005", *NJW* 18 oktober 2006, nr. 149, 730.

¹⁸⁴ N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw", *TBBR* 2011, 266.

¹⁸⁵ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 356-357; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 41; N. van Gelder,

94. GRONDWETTELIJK HOF 19 DECEMBER 2007¹⁸⁶ – Voor het Grondwettelijk Hof werd reeds beroep ingesteld tot vernietiging van art. 5 Vrijwilligerswet op grond van een mogelijk ongeoorloofd onderscheid tussen de vrijwillige verantwoordelijken van een feitelijke vereniging en de vrijwillige bestuurders van een vzw, die beiden geen werknemers met een arbeidsovereenkomst tewerkstellen. De schending van de artt. 10 en 11 GW werd aangevoerd door de verzoekende partij. Het Hof heeft dit beroep echter verworpen, waaruit blijkt dat het gemaakte onderscheid in de Vrijwilligerswet geen ongeoorloofd onderscheid uitmaakt.¹⁸⁷

95. GEMEENRECHTELIJKE AANSPRAKELIJKHEIDSREGELING – Wanneer de vrijwilligersorganisatie niet binnen één van deze drie categorieën valt, betekent dit dat deze organisatie onvoldoende gestructureerd wordt geacht volgens de wetgever.¹⁸⁸ Het zal hier veelal gaan om zogenaamde onafhankelijke feitelijke verenigingen.¹⁸⁹ In dit geval zal de organisatie en de vrijwilliger, die zijn vrijwilligerswerk uitvoert voor deze organisatie, inzake aansprakelijkheid terugvallen op het gemeen recht.¹⁹⁰ De vrijwilliger kan dan geen aanspraak maken op de gedeeltelijke immuniteit van art. 5 Vrijwilligerswet.¹⁹¹ Dit wil echter wel niet zeggen dat deze verenigingen vrijgesteld worden van hun informatieplicht, zoals bepaald in de Vrijwilligerswet¹⁹², en zijn dus toch nog verplicht hun vrijwilligers te informeren over het toepasselijke aansprakelijkheidsregime.¹⁹³ Bijkomend betekent dit ook niet dat de onafhankelijke feitelijke vereniging geen burgerrechtelijke aansprakelijkheid meer zou kunnen oplopen naar aanleiding van een fout van zijn vrijwilliger. De organisatie kan nog steeds gemeenrechtelijk aansprakelijk gesteld worden als aansteller of opdrachtgever van de vrijwilliger.¹⁹⁴

§1. DE PUBLIEKE EN PRIVATE RECHTSPERSONEN

96. EERSTE TYPE – Het eerste type van vrijwilligersorganisaties, zoals bepaald in art. 5 Vrijwilligerswet, zijn de publieke en private rechtspersonen. Het aannemen van rechtspersoonlijkheid door de organisatie, wat meestal gebeurt onder de vorm van een vzw, betekent doorgaans dat men kennis heeft van de relevante wetgeving. De enige bijkomende

"De aansprakelijkheid van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties: toepassingsgebied en uitwerking" (noot onder GwH 19 december 2007), *TBBR* 2009, 114.

¹⁸⁶ GwH 19 dec 2007, nr. 158/2007, rolNr. 4143, *www.const-court.be*, *Arr.GwH* 2007, afl. 5, 2087, *BS* 18 januari 2008 (uittreksel), 1874 en *staatsblad.be*, *Intercontact* 2008 (weergave), afl. 2, 45, *RW* 2008-09, afl. 7, 269 en *www.rw.be*, noot G. VANDEN ABEELE en *TBBR* 2009, afl. 2, 109, noot N. VAN GELDER.

¹⁸⁷ G. VANDEN ABEELE, "De aansprakelijkheid van de vrijwilliger" (noot onder GwH 19 december 2007), *RW* 2008-09, nr. 7, 272-273.

¹⁸⁸ N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw", *TBBR* 2011, 267.

¹⁸⁹ X, "Vrijwilligerswet. Aansprakelijkheid" in E. E. Hambach en Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 14.

¹⁹⁰ N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw", *TBBR* 2011, 267.; M. DAVAGLE, "La loi relative aux droits des volontaires", *Orientations* 2013, nr. 9, 17; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 34.

¹⁹¹ G. JOCQUÉ, "Rechten van vrijwilligers. Wet van 3 juli 2005", *NJW* 18 oktober 2006, nr. 149, 730.

¹⁹² Art. 4, b) Vrijwilligerswet.

¹⁹³ G. JOCQUÉ, "Rechten van vrijwilligers. Wet van 3 juli 2005", *NJW* 18 oktober 2006, nr. 149, 730.

¹⁹⁴ X, "Vrijwilligerswet. Aansprakelijkheid" in E. E. Hambach en Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 14.

vereiste, die gesteld wordt aan deze publieke en private rechtspersonen, is dat zij geen winstgevend doel mogen hebben.¹⁹⁵

97. ONDERSCHEID – In de Vrijwilligerswet wordt een onderscheid gemaakt tussen publieke en private rechtspersonen. Relevante rechtsleer getuigt echter van een onduidelijk grens tussen beide categorieën.¹⁹⁶ Er wordt daarbij besloten dat er geen algemeen geldende definitie van beide begrippen gegeven kan worden, maar dat men eerder met een reeks van indicatieve criteria te werk moet gaan om een publieke rechtspersoon van een private rechtspersoon te kunnen onderscheiden.¹⁹⁷ Deze aanwijzingen betreffen de wil van de oprichter; het maatschappelijk doel van de rechtspersoon, dat al dan niet van algemeen belang kan zijn; de oprichting of erkenning door de overheid; de mogelijkheid om eenzijdig op te treden en derden te binden; de publieke of private rechtsvorm; het bestaan van een al dan niet bestuurlijke toezichtregeling.¹⁹⁸ Deze criteria zullen gebruikt worden om het publiek of privaat karakter van de rechtspersoon te onderzoeken. Dit is geen eenvoudige oefening. Zo is het in beginsel niet voldoende dat één van deze criteria vervuld is om te kunnen spreken van een publieke rechtspersoon. Daarnaast is het ook niet verplicht dat alle criteria cumulatief vervuld zijn om de rechtspersoon als publiekrechtelijk te kwalificeren. Er moet een zorgvuldige afweging gebeuren van de individuele criteria om te kunnen oordelen over de privaat- of publiekrechtelijke aard van de rechtspersonen.¹⁹⁹

98. PUBLIEKE RECHTSPERSONEN – De gemeente- en provinciale scholen binnen het gesubsidieerd officieel onderwijs worden ingericht door gemeentebesturen en provinciebesturen. Deze besturen zijn publieke rechtspersonen en vallen dus als organisatie binnen het toepassingsgebied van art. 5 Vrijwilligerswet.²⁰⁰ Wanneer het vrijwilligerswerk ingericht wordt door de inrichtende macht van een gemeenteschool of een provinciale school, zal het specifieke aansprakelijkheidsregime van toepassing zijn, wanneer uiteraard ook nog voldaan is aan de bijkomende voorwaarden voor de aansprakelijkheidsovername, zoals verder in dit werk beschreven zal worden.

99. PRIVATE RECHTSPERSONEN – De inrichtende macht van sommige onderwijsinstellingen zijn dan weer opgericht onder de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk. Een vzw wordt in de Vzw-wet²⁰¹ gedefinieerd als de vereniging met rechtspersoonlijkheid van rechtswege, die geen nijverheids- of handelszaken drijft en welke niet tracht een stoffelijk voordeel aan haar leden te verschaffen.²⁰² Dit artikel houdt dus een dubbele verbodsbepaling in.²⁰³ Indien deze inrichtende

¹⁹⁵ O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenberg, Edi.pro, 2007, 40-41; N. van Gelder, "De aansprakelijkheid van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties: toepassingsgebied en uitwerking" (noot onder GwH 19 december 2007), *TBBR* 2009, 114.

¹⁹⁶ F. VANDENDRIESSCHE, *Publieke en Private Rechtspersonen*, Brugge, Die Keure, 2004, 29-30; A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2014, 103.

¹⁹⁷ F. VANDENDRIESSCHE, *Publieke en Private Rechtspersonen*, Brugge, Die Keure, 2004, 29-30.

¹⁹⁸ F. VANDENDRIESSCHE, *Publieke en Private Rechtspersonen*, Brugge, Die Keure, 2004, 30-38.

¹⁹⁹ F. VANDENDRIESSCHE, *Publieke en Private Rechtspersonen*, Brugge, Die Keure, 2004, 38-39.

²⁰⁰ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 359.

²⁰¹ Wet 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen, *BS* 1 juli 1971.

²⁰² Art. 1 Vzw-wet; A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2014, 99.

²⁰³ I. DEMEYERE, M. GOVERS, G. POPPE, R. VAN HECKE en J.P. VINCKE, *Vademecum voor de vzw*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 13.

machten verantwoordelijk zijn voor de organisatie van het vrijwilligerswerk in de onderwijsinstelling, zal de aansprakelijkheidsregeling uit art. 5 Vrijwilligerswet van toepassing zijn.

§2. DE FEITELIJKE VERENIGINGEN MET WERKNEMERS

100. TWEDE TYPE – Ten tweede mag het ook gaan om een feitelijke vereniging, die tenminste één werknemer tewerkstelt op basis van een arbeidsovereenkomst. Aangezien werknemers reeds onder art. 18 WAO vallen en deze feitelijke vereniging nu onder het regime van art. 5 Vrijwilligerswet wordt geplaatst, heeft men proberen te vermijden dat de werknemers en de vrijwilligers binnen dezelfde feitelijke vereniging op een andere manier zouden behandeld worden inzake aansprakelijkheid.²⁰⁴

101. FEITELIJKE VERENIGING – Een feitelijke vereniging wordt gevormd door meerdere personen, die onderling overeenkomen om op een geregelde en duurzame wijze een aantal initiatieven te verwezenlijken.²⁰⁵ In tegenstelling tot een vzw, waarvan de oprichting en de werking door de wet is geregeld, leidt een feitelijke vereniging geen zelfstandig bestaan.²⁰⁶ Deze organisatievorm heeft geen rechtspersoonlijkheid en er is inzake feitelijke verenigingen ook niets wettelijk bepaald.²⁰⁷

102. NIET VAN TOEPASSING – Zoals reeds eerder werd besproken, is het onmogelijk voor een inrichtende macht van een onderwijsinstelling om als feitelijke vereniging opgericht te worden. Dit tweede type van organisaties, die onder het toepassingsgebied van art. 5 Vrijwilligerswet valt, vindt dan ook geen toepassing inzake vrijwilligerswerk, dat georganiseerd wordt door de onderwijsinstelling zelf.

§3. DE FEITELIJKE VERENIGING MET SPECIFIEKE VERBONDENHEID TOT EEN ANDERE ORGANISATIE

103. DERDE TYPE – Tenslotte is ook de feitelijke vereniging, die op grond van haar specifieke verbondenheid met het eerste type organisatie of het tweede type organisatie, zoals hierboven beschreven, beschouwd kan worden als een afdeling daarvan, onderworpen aan de aansprakelijkheidsregeling uit art. 5 Vrijwilligerswet. Dit betekent dat deze feitelijke verenigingen deel uitmaken van een overkoepelende organisatie. Wat de wetgever bedoelt met die specifieke verbondenheid is niet erg duidelijk en werd ook niet omschreven in de parlementaire voorbereidingen.²⁰⁸ Van Gelder gaat er dan ook van uit dat dit een feitenkwestie zal uitmaken.²⁰⁹

²⁰⁴ N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties: toepassingsgebied en uitwerking" (noot onder GwH 19 december 2007), *TBBR* 2009, 114.

²⁰⁵ O. SONDERVORST, C. BOERAËVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenberg, Edi.pro, 2007, 40; I. DEMEYERE, M. GOVERS, G. POPPE, R. VAN HECKE en J.P. VINCKE, *Vademecum voor de vzw*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 11.

²⁰⁶ I. DEMEYERE, M. GOVERS, G. POPPE, R. VAN HECKE en J.P. VINCKE, *Vademecum voor de vzw*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 15.

²⁰⁷ I. DEMEYERE, M. GOVERS, G. POPPE, R. VAN HECKE en J.P. VINCKE, *Vademecum voor de vzw*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 11.

²⁰⁸ G. VANDEN ABEËLE, "De aansprakelijkheid van de vrijwilliger" (noot onder GwH 19 december 2007), *RW* 2008-09, nr. 7, 274; N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties: toepassingsgebied en uitwerking" (noot onder GwH 19 december 2007), *TBBR* 2009, 114; M. DAVAGLE, "La loi relative aux droits des volontaires", *Orientations* 2013, nr. 9, 17.

²⁰⁹ N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties: toepassingsgebied en uitwerking" (noot onder GwH 19 december 2007), *TBBR* 2009, 114.

Dit zorgt echter voor onzekerheid en onduidelijkheid over de huidige regeling.²¹⁰ Van belang hierbij op te merken is dat het niet de feitelijke vereniging zelf zal zijn, die de aansprakelijkheid van de vrijwilliger zal overnemen, maar wel de overkoepelende organisatie.²¹¹

104. NIET VAN TOEPASSING – Wederom dient vermeld te worden dat een schoolbestuur niet de vorm kan aannemen van een feitelijke vereniging. Wanneer het vrijwilligerswerk geïnitieerd wordt door de inrichtende macht van de onderwijsinstelling, zal art. 5 Vrijwilligerswet geen toepassing kunnen vinden.

§4. EEN ANDERE ORGANISATIE DAN DE ONDERWIJSINSTELLING?

105. EEN ANDERE ORGANISATIE – In bovenstaande uiteenzetting gaan we er van uit dat het de onderwijsinstelling zelf is, die verantwoordelijk is voor de organisatie van het vrijwilligerswerk. Dit is echter niet altijd het geval. Het is ook mogelijk dat het vrijwilligerswerk ingericht wordt door een andere organisatie dan de onderwijsinstelling, aangezien de school slechts één van de drie niveaus aangaande vrijwilligersorganisaties betreft. In de andere gevallen zal het dan veelal gaan om een organisatie, die toch nauw verbonden is met de school, zoals een schoolraad, een ouderraad, een oudercomité of oudervereniging, of een leerlingenraad. Deze verschillende soorten vrijwilligersorganisaties werden reeds uitgebreider behandeld in Deel I, Hoofdstuk II, Afdeling III. De vrijwilligersorganisatie.

106. VOORBEELD: OUDERCOMITÉ – Deze andere organisaties, zijnde de participatieorganen, kunnen de vorm aannemen van een vzw, maar veelal zal het gaan om een feitelijke vereniging. Zo heerst er veel onzekerheid inzake het karakter van bijvoorbeeld het oudercomité. De vraag kan dan ook gesteld worden of dit oudercomité een zogenaamde onafhankelijke feitelijke vereniging is, dan wel een feitelijke vereniging met een specifieke verbondenheid aan de onderwijsinstelling, waardoor ze als afdeling van diezelfde instelling beschouwd kan worden. Er zijn dus twee mogelijke scenario's.

107. EERSTE SCENARIO – Is er sprake van een specifieke verbondenheid, dan zal de feitelijke vereniging onder het derde type van het toepassingsgebied van art. 5 Vrijwilligerswet vallen en zal er sprake zijn van een aansprakelijkheidsovername door de onderwijsinstelling, waaraan het oudercomité verbonden is. Dit zou een einde kunnen maken aan de rechtsonzekerheid en onduidelijkheid, die momenteel heerst in vele onderwijsinstellingen.

108. TWEEDE SCENARIO – Wanneer het oudercomité echter een onafhankelijke feitelijke vereniging is, betekent dit dat de ouders, die lid zijn van het orgaan, persoonlijk burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld kunnen worden, aangezien art. 5 Vrijwilligerswet niet zal spelen. Dit is een verregaand gevolg van de onafhankelijkheid van de vereniging en dat lijkt ietwat onlogisch, aangezien een oudervereniging vaak binnen de context van de schoolgemeenschap zal functioneren. Dit kan een

²¹⁰ G. VANDEN ABEELE, "De aansprakelijkheid van de vrijwilliger" (noot onder GwH 19 december 2007), *RW* 2008-09, nr. 7, 274.

²¹¹ N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw", *TBBR* 2011, 267.

bewijs zijn van enige verbondenheid tussen de twee structuren, namelijk de oudervereniging en de onderwijsinstelling.

109. GEEN DUIDELIJKHEID – Concreet wordt er echter geen oplossing gegeven door de wet en de ouderparticipatieorganen zijn zich vaak ook niet bewust van de nieuwe regels en dus hun mogelijke persoonlijke aansprakelijkheid. Het is dan ook aan te bevelen dat hier door de wetgever klaarheid in gebracht wordt.²¹² Daarbij dient de wetgever mede aandacht te schenken aan de aansprakelijkheidsverzekeringen, die voor hen van toepassing zouden kunnen zijn. Indien er onvoldoende aandacht geschonken wordt aan de preventieve kant van de zaak, is het aan te raden dat de feitelijke verenigingen op curatief vlak voldoende maatregelen nemen en dus ook de nodige verzekeringen afsluiten.

AFDELING IV. VOORWAARDEN

110. OVERZICHT – Louter te maken hebben met een organisatie, die binnen het beperkte toepassingsgebied van art. 5 Vrijwilligerswet valt, is niet voldoende. Om te kunnen spreken van een overname van aansprakelijkheid door de organisatie, moet er op cumulatieve wijze voldaan zijn aan drie voorwaarden. Zo dient er een fout of een objectief onrechtmatige daad van een vrijwilliger te zijn, die als gevolg schade heeft veroorzaakt bij een derde partij en die tijdens het verrichten van het vrijwilligerswerk heeft plaats gevonden.²¹³

111. FOUT/OBJECTIEF ONRECHTMATIGE DAAD VAN DE VRIJWILLIGER – Er zal slecht sprake kunnen zijn van een fout, wanneer de vrijwilliger in kwestie op een andere manier heeft gehandeld dan men mag verwachten van een normaal zorgvuldige en omzichtige, soortgelijke vrijwilliger, die in dezelfde omstandigheden werd geplaatst.²¹⁴ De derde die schade heeft geleden, moet dus kunnen bewijzen dat de vrijwilliger een daad heeft volbracht die, normaal gezien, aansprakelijkheid tot gevolg zal hebben.²¹⁵

112. SCHADE AAN DERDE – Enkel de schade die aan een derde werd veroorzaakt, komt in aanmerking. De derde partij moet beoordeeld worden ten aanzien van de verhouding tussen de vrijwilliger en de vrijwilligersorganisatie. Iedere persoon, die niets te maken heeft met deze verhouding, kan aanzien worden als derde. Dit heeft ook tot gevolg dat wanneer er schade werd veroorzaakt aan de vrijwilliger zelf art. 5 Vrijwilligerswet niet van toepassing zal zijn. Wat betreft de schade die aan de organisatie werd veroorzaakt, bestaat onenigheid in de rechtsleer. De ene strekking stelt dat de organisatie geen derde is, maar wel een partij, binnen de verhouding tussen

²¹² X, "Vragen en antwoorden bij de vrijwilligerswet. Aansprakelijkheid" in E. E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 24.

²¹³ N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw", *TBBR* 2011, 268.

²¹⁴ Wetsvoorstel (VAN GOOL, G., DE BLOCK, M., CAHAY-ANDRÉ, P., DELIZÉE, J.-M., D'HONDT, G., DRÈZE, B., GERKENS, M. EN STORMS, A.) van 18 mei 2006 tot wijziging van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, Parl.St. Kamer 2005-2006, nr. 2496/001, 9; G. JOCQUÉ, "Rechten van vrijwilligers. Wet van 3 juli 2005", *NJW* 18 oktober 2006, nr. 149, 731; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2009, 433.

²¹⁵ N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw", *TBBR* 2011, 268.; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 91.

de vrijwilliger en de vrijwilligersorganisatie, waardoor art. 5 Vrijwilligerswet dan ook geen betrekking zal hebben op schade aan de organisatie.²¹⁶ De andere strekking stelt dat art. 5 wel van toepassing zal zijn ingeval van schade aan de organisatie en enkel de schade aan de vrijwilliger zelf uitsluit van de aansprakelijkheidsovername door de organisatie.²¹⁷

113. BIJ HET VERRICHTEN VAN VRIJWILLIGERSWERK – Vooraleer er sprake is van aansprakelijkheid in de zin van art. 5 Vrijwilligerswet, moet de schade, die veroorzaakt werd door de fout van de vrijwilliger, zich voorgedaan hebben tijdens het verrichten van het vrijwilligerswerk. Coeckelbergh gaat er van uit dat dit tijdens de vrijwilligersactiviteit zelf betekent of dat het relevante tijdstip toch minstens in enig verband staat met de aan de vrijwilliger toebedeelde opdrachten.²¹⁸ Het Hof van Cassatie heeft zich hierover uitgesproken op basis van de vorige wetgeving, waarop de Vrijwilligerswet mede werd gebaseerd, namelijk aangaande werknemers. Volgens Cassatie volstaat het dat het schadeverwekkende feit zich voordoet ofwel tijdens de duurtijd van de uitoefening van de functie van vrijwilliger ofwel in relatie staat met het vrijwilligerswerk, zelfs indien deze relatie een indirect en occasioneel karakter vertoont.²¹⁹ Ook de voorbereidende werken van de Vrijwilligerswet bevestigen deze brede interpretatie.²²⁰ Wat betreft de schade die door de vrijwilliger veroorzaakt wordt op weg naar en van het vrijwilligerswerk, bestaat discussie. De parlementaire voorbereidingen stellen dat ook deze schade onder art. 5 Vrijwilligerswet zou moeten vallen²²¹, maar sommige auteurs, zoals Jocqué, zijn eerder van mening dat dit enkel maar het geval kan zijn, indien de vrijwilliger ook tijdens zijn verplaatsing reeds aan vrijwilligerswerk doet²²².

AFDELING V. UITSLUITINGSGRONDEN

114. OVERZICHT – De aansprakelijkheidsovername door de vrijwilligersorganisatie betekent geen volledige immuniteit voor de vrijwilliger. Zoals reeds eerder beschreven werd, wou de wetgever een gelijke behandeling van werknemers en vrijwilligers in eenzelfde organisatie bevorderen en heeft hij zich dus laten inspireren door art. 18 WAO, dat de gedeeltelijke immuniteit voor werknemers regelt. Art. 18 WAO en art. 5 Vrijwilligerswet bepalen dat respectievelijk de werknemer en de vrijwilliger niet zal kunnen ontsnappen aan zijn aansprakelijkheid, wanneer hij bedrog, een zware fout of een eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomende lichte fout heeft gepleegd, waardoor schade is ontstaan. Inzake deze drie concepten is er nood aan verdere

²¹⁶ T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2009, 434; N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw", *TBBR* 2011, 270.

²¹⁷ X, "Vrijwilligerswet. Aansprakelijkheid" in E. E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 19.

²¹⁸ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 470-471; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2009, 434; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 120.

²¹⁹ O.a. Cass. 25 oktober 1977, *Pas.* 1987, I, 244 en Cass. 9 februari 1982, *Pas.* 1982, I, 716; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 120.

²²⁰ Wetsvoorstel (VAN GOOL, G., DE BLOCK, M., CAHAY-ANDRÉ, P., DELIZÉE, J.-M., D'HONDT, G., DRÈZE, B., GERKENS, M. EN STORMS, A.) van 18 mei 2006 tot wijziging van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl.St.* Kamer 2005-2006, nr. 2496/001, 10.

²²¹ Wetsvoorstel (VAN GOOL, G., DE BLOCK, M., CAHAY-ANDRÉ, P., DELIZÉE, J.-M., D'HONDT, G., DRÈZE, B., GERKENS, M. EN STORMS, A.) van 18 mei 2006 tot wijziging van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl.St.* Kamer 2005-2006, nr. 2496/001, 10.

²²² G. JOCQUÉ, "Rechten van vrijwilligers. Wet van 3 juli 2005", *NJW* 18 oktober 2006, nr. 149, 731-732.

uitdieping, waarvoor men dus ook in rechtsleer en rechtspraak omtrent art. 18 WAO te raden zal moeten gaan en deze naar analogie zal moeten gaan toepassen op de begrippen uit art. 5 Vrijwilligerswet.²²³

115. BEDROG – Bedrog betekent een opzettelijke fout, waarbij de schadeverwekker duidelijk de intentie heeft om de foutieve handeling te stellen.²²⁴ Inzake art. 18 WAO en art. 5 Vrijwilligerswet wordt verdedigd dat enkel de onrechtmatige daad op zich gewild moet zijn door de dader en dus niet de gevolgen van zijn daden.²²⁵ Marchetti heeft dit met betrekking tot de Vrijwilligerswet verder uitgediept en stelt dat de vrijwilliger zich wel bewust moet zijn van de schadelijke gevolgen van zijn daden, maar dat hij met dit in het achterhoofd toch de handelingen stelt.²²⁶ Dit is een erg ruime opvatting en een meer gepaste invulling van opzet zou de bedrieglijke fout kunnen zijn, waarbij de dader ook effectief het veroorzaken van schade heeft gewild.²²⁷ In sommige rechtspraak werd dan ook reeds een enger opzetbegrip op basis van het bedrieglijk foutbegrip gehanteerd, waarbij bepaald werd dat het intentioneel overtreden van de zorgvuldigheidsnorm geen voldoende grond was om te kunnen spreken van bedrog in het kader van art. 18 WAO.²²⁸ Het lijkt dus aannemelijker om inzake de beoordeling van bedrog te spreken van de engere bedrieglijke fout dan van de ruimer te interpreteren opzettelijke fout.²²⁹

116. ZWARE FOUT – Een gezagsdragende definitie van zware fout is deze van De Page: *“une faute tellement grossière, tellement excessive, qu’elle ne se comprend pas de la part d’une personne raisonnable”*.²³⁰ Een zware fout moet dus betrekking hebben op een handeling, die als meer dan een gewone fout bestempeld kan worden. De fout moet zodanig ernstig zijn, dat een redelijk persoon weet dat hij deze fout niet zou mogen begaan.²³¹ Een zware fout is zodanig grof of buitensporig, dat het zelfs onbegrijpelijk zou zijn, indien die redelijke persoon deze fout zou

²²³ N. VAN GELDER, “De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw”, *TBBR* 2011, 277.

²²⁴ Cass. 16 februari 1987, *RW* 1986-87, 2577; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 124; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 451; N. VAN GELDER, “De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw”, *TBBR* 2011, 278.; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 121.

²²⁵ B. DUBUISSON, “Les immunités en matière de responsabilité civile ou le déclin de la responsabilité individuelle” in B. TILLEMEN en I. CLAEYS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure 2004, 67-68; N. VAN GELDER, “De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw”, *TBBR* 2011, 279.

²²⁶ N. VAN GELDER, “De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw”, *TBBR* 2011, 279.

²²⁷ Dit opzetbegrip wordt gebruikt in het verzekeringsrecht: Cass. 5 december 2000, *www.cass.be*, *Arr.Cass.* 2000, afl. 10, 1927, *Bull.* 2000, afl. 11, 1881, *T.Verz.* 2001, 256, noot M. HOUBEN, *Juristenkrant* 2001, afl. 23, 6, *RGAR* 2002 (verkort), nr. 13.477, *RGAR* 2003, afl. 1, nr. 13.664, *RW* 2001-02, 276 en *www.rw.be*, *Verkeersrecht* 2001, 176; Cass. 24 april 2009, *Arr.Cass.* 2009, afl. 4, 1111, *www.cass.be*, *NJW* 2009, afl. 207, 635, noot G. JOCQUÉ, *Pas.* 2009, afl. 4, 1024, *RABG* 2010, afl. 20, 1308, noot D. WUYTS, *TBH* 2010, afl. 1, 56 en *www.rdc-tbh.be*, noot H. COUSY, *T.Verz.* 2010, afl. 1, 38, noot J. FAGNART; N. VAN GELDER, “De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw”, *TBBR* 2011, 279.

²²⁸ O.a. Antwerpen 30 mei 2000, *TBBR* 2001, 626.

²²⁹ N. VAN GELDER, “De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw”, *TBBR* 2011, 279.

²³⁰ DE PAGE, H., *Traité élémentaire de droit civile belge*, II, Brussel, Bruylant, 1660 p.

²³¹ Bergen 9 november 2001, *JT* 2002, 167; B. DUBUISSON, “Les immunités en matière de responsabilité civile ou le déclin de la responsabilité individuelle” in B. TILLEMEN en I. CLAEYS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure 2004, 69; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 456; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 124.

hebben gemaakt. Verantwoording voor dermate onvoorzichtig handelen is niet langer mogelijk.²³² Deze omschrijving werd ook gevolgd door de arbeidsrechtbank van Brussel: "*la faute lourde – qui, à la différence du dol, n'est pas intentionnelle – est la faute impardonnable, inexcusable, qui ne se comprend pas de la part d'une personne raisonnable*".²³³

117. EERDER GEWOONLIJK DAN TOEVALLIG VOORKOMENDE LICHT FOUT – Tenslotte zal de aansprakelijkheid van de vrijwilliger ook in geval van herhaalde lichte fout niet overgenomen worden door de organisatie. Deze uitsluitinggrond was niet opgenomen in de oorspronkelijke versie van art. 5 Vrijwilligerswet, maar werd nog ingevoerd voor de publicatie van de eerste versie van de Vrijwilligerswet. Een lichte fout is iedere fout, die niet onder de noemer van de zware of de opzettelijke fout zal vallen. De derde uitsluitinggrond heeft echter betrekking op de gewoonlijk voorkomende lichte fout. Een belangrijke nuance hierbij is dat de fouten niet noodzakelijk betrekking moeten hebben op de herhaling van dezelfde feiten. Het moet niet telkens gaan om identiek dezelfde fouten. Op deze manier probeert men bij de vrijwilliger slechte gewoontes af te straffen door ze uit te sluiten van de aansprakelijkheidsimmunitet.²³⁴

HOOFDSTUK II. GEMEEN AANSPRAKELIJKHEIDSRECHT

118. NEDERLAND - Zoals hierboven reeds aangegeven werd, zal het gemeen aansprakelijkheidsrecht toegepast moeten worden op de situatie van de vrijwilliger, indien het regime uit de Vrijwilligerswet niet van toepassing is. In Nederland moet men onmiddellijk gaan kijken naar het gemeen recht, aangezien men daar geen specifieke aansprakelijkheidsregeling aangaande vrijwilligers heeft. Zo dient men gebruik te maken van art. 6:162 BW, waarin bepaald wordt dat iemand die ten opzichte van een ander toerekenbaar een onrechtmatige daad pleegt, verplicht is de schade, die daaruit is ontstaan, te vergoeden. Specifiek voor de vrijwilliger betekent dit dat deze toerekenbaar onrechtmatig zal gehandeld hebben, indien hij niet de zorg aan de dag heeft gelegd zoals een gemiddeld oplettend, voorzichtig en bekwaam vrijwilliger in vergelijkbare omstandigheden geacht wordt te doen en dus ook niet zorgvuldig heeft gehandeld met het oog op de belangen van derden, die de vrijwilliger behoort te ontzien. De vrijwilliger zal dan persoonlijk aansprakelijk gesteld kunnen worden. Aansprakelijkheid van de vrijwilligersorganisatie zal afhangen van het feit of de vrijwilliger in opdracht of onder regie van de organisatie zijn activiteit vervulde. Daarvoor moeten drie elementen beoordeeld worden, namelijk het organisatorisch verband, het onverplicht karakter en het onbetaalde karakter van de vrijwillige inzet. Indien de relatie tussen de vrijwilliger en de organisatie erg strak georganiseerd is en dus kenmerken van een echte arbeidsovereenkomst vertoont, zal de organisatie eerder aansprakelijk gesteld worden in

²³² B. DUBUISSON, "Les immunités en matière de responsabilité civile ou le déclin de la responsabilité individuelle" in B. TILLEMEN en I. CLAEYS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure 2004, 68; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 456; N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw", *TBBR* 2011, 281; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 121.

²³³ Arbrb. Brussel 26 september 1988, Rechtspr.Arbr.Br. 1988, 381; Arbh. Brussel (3de k.) 18 februari 2008, nr. 43981, *JTT* 2008, afl. 1020, 421.

²³⁴ B. DUBUISSON, "Les immunités en matière de responsabilité civile ou le déclin de la responsabilité individuelle" in B. TILLEMEN en I. CLAEYS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure 2004, 70; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 124; N. VAN GELDER, "De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw", *TBBR* 2011, 281; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 122.

plaats van de vrijwilliger zelf. Wanneer daarentegen de grens tussen het vrijwilligerswerk en het privéleven van de vrijwilliger moeilijker te trekken is, zal de persoonlijke aansprakelijkheid van de vrijwilliger in het gedrang komen.²³⁵

119. BELGISCHE REGELING - Aangaande de Belgische gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsregeling zal eerst de persoonlijke aansprakelijkheid bekeken worden. Vervolgens zal het dan gaan over de kwalitatieve aansprakelijkheid.

AFDELING I. PERSOONLIJKE AANSPRAKELIJKHEID

120. WETTELIJKE GRONDSLAG – Artt. 1382-1383 BW zijn de wettelijke grondslagen voor de persoonlijke aansprakelijkheid oftewel de aansprakelijkheid voor eigen foutieve gedraging.²³⁶ Beide artikelen hanteren eenzelfde foutconcept, wat als implicatie heeft dat er geen duidelijke gevolgen verbonden zijn aan het onderscheid tussen delictuele aansprakelijkheid, dat gebaseerd is op een bewust foutieve daad, en quasidelictuele aansprakelijkheid, wat zal ontstaan door een nalatigheid of onvoorzichtigheid.²³⁷

121. TOEPASSINGSVOORWAARDEN EN BEWIJSLAST – Wat betreft de voorwaarden voor aansprakelijkheid, moet ook voor persoonlijke aansprakelijkheid voldaan zijn aan de drie typische toepassingsvoorwaarden. Het is aan het slachtoffer van de schade, die deze drie voorwaarden, zijnde een fout, schade en een oorzakelijk verband tussen deze fout en deze schade, dient te bewijzen.²³⁸ Indien de verweerder zich echter wenst te beroepen op een fout van het slachtoffer, dan zal de bewijslast op de schouders van verweerder rusten.²³⁹

§1. DE BESTANDELEN VAN DE FOUT

122. TWEE CUMULATIEVE BESTANDELEN – Vooraleer men kan spreken van een fout, moeten er twee bestanddelen op cumulatieve wijze aanwezig zijn met betrekking tot de gedraging van de aansprakelijke persoon, namelijk een objectief bestanddeel en een subjectief bestanddeel.²⁴⁰ Beide bestanddelen zullen hier verder besproken worden in het licht van de persoonlijke aansprakelijkheid.

²³⁵ X., Aansprakelijkheid, <https://vrijwilligerswerk.nl/wetten-regels/aansprakelijkheid-0#verdieping> (laatste raadpleging: 11 mei 2015).

²³⁶ A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 11.

²³⁷ O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenberg, Edi.pro, 2007, 100; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 89-90.; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 40.

²³⁸ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 27; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 40.

²³⁹ Cass. 23 september 1997, *www.cass.be*, *Arr.Cass.* 1997, 847, *Bull.* 1997, 890, *Pas.* 1997, I, 890 en *Verkeersrecht* 1998, 48.; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 27.

²⁴⁰ Cass. 30 mei 1969, *Arr.Cass.* 1969, 943; Cass. 30 april 1976, *Arr.Cass.* 1976, 980; I. CLAEYS, "Fout, overmacht en rechtvaardigingsgronden. Zoveel hoofden..." in B. TILLEMEN en I. CLAEYS (eds.), *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2004, 7; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 40.

A. OBJECTIEF BESTANDEEL

123. ONRECHTMATIG HANDELEN OF NALATEN – Het objectieve bestanddeel betreft een onrechtmatig handelen of nalaten. Dit betekent dat een door het recht opgelegde gedragsnorm geschonden werd. Deze gedragsnorm kan enerzijds een specifieke rechtsnorm uitmaken, die een bepaald gebod of verbod instelt. Anderzijds kan het ook gaan om de algemene zorgvuldigheidnorm.²⁴¹

124. OPTIE 1: SCHENDING SPECIFIEKE RECHTSNORM – Wanneer een specifieke rechtsnorm geschonden wordt, is een zorgvuldigheidstoetsing niet langer nodig.²⁴² Ook moet de voorzienbaarheid van de schade niet nagegaan worden.²⁴³ Wat betreft de rechtsnorm, kunnen alle wetsbepalingen in materiële zin in aanmerking genomen worden.²⁴⁴ De enige voorwaarde die gesteld wordt, is dat de rechtsnorm een welbepaald verbod of gebod inhoudt.²⁴⁵

125. OPTIE 2: SCHENDING ZORGVULDIGHEIDSNORM – Ook het schenden van de algemene zorgvuldigheidnorm kan aanleiding geven tot persoonlijke aansprakelijkheid. Deze algemene zorgvuldigheidnorm kan omschreven worden als "een ongeschreven regel volgens welke eenieder zich moet gedragen als een goede huisvader, een bonus pater familias, dit is zoals een normaal vooruitziende en zorgvuldige persoon in dezelfde omstandigheden geplaatst"^{246, 247}.

126. EVOLUTIE – De beoordeling van het bonus pater familias-beginsel betreft een in abstracto beoordeling.²⁴⁸ In de rechtspraak heeft zich hierbij een tendens ingezet naar een meer subjectieve invulling van deze algemene zorgvuldigheidnorm met betrekking tot het leeftijdskenmerk van de dader. Leeftijd is een interne omstandigheid, waarmee de rechter normalerwijze geen rekening mag houden, zoals bevestigd werd in een Cassatiearrest uit 1974²⁴⁹. Het Hof van Cassatie heeft echter in recentere arresten anders geoordeeld en het kenmerk leeftijd toch laten meetellen als factor in de beslissingen van de lagere rechters. Het arrest van 5 juni 2003²⁵⁰ is hieromtrent een belangrijke zaak geweest. Een vierjarige jongen raakt gewond tijdens een spoorzoektocht op een vakantiecamp, waarbij hij onder de begeleiding stond van enkele monitor-vrijwilligers. Het hof van beroep van Bergen oordeelde dat de monitor in kwestie gehandeld had zoals iedere andere normaal omzichtige en zorgvuldige jonge monitor-vrijwilligers zou gedaan hebben. Het slachtoffer in deze zaak voerde daarop aan dat de rechter in hoger beroep zich had laten leiden door een

²⁴¹ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 95; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 40.

²⁴² Cass. 3 oktober 1994, *Arr.Cass.* 1994, 807, *JT* 1995, 26 en *RW* 1996-97, 1227, noot ; Cass. 8 november 2002, *Pas.* 2002, 2136 en *RABG* 2003, 851, noot S. LUST.

²⁴³ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 98; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 41.

²⁴⁴ Cass. 8 december 1994, *Arr.Cass.* 1994, 1074; Cass. 26 juni 1998, *Arr.Cass.* 1998, 343.

²⁴⁵ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 98; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 41.

²⁴⁶ Cass. 8 december 1994, *Arr.Cass.* 1994, 1074; Cass. 26 juni 1998, *Arr.Cass.* 1998, 343; Cass. 25 november 2002, *Pas.* 2002, 2230.

²⁴⁷ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 96; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 42.

²⁴⁸ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 43-44.

²⁴⁹ Cass. 24 oktober 1974, *RW* 1974-75, 1185, noot.

²⁵⁰ Cass. 5 juni 2003, *Arr.Cass.* 2003, afl. 6-8, 1337, *www.cass.be*, *JLMB* 2004, afl. 13, 543 en *jlmbi.larcier.be*, noot D. PHILIPPE, *NJW* 2004, afl. 55, 14, *Pas.* 2003, afl. 5-6, 1125, *RW* 2006-07 (samenvatting), afl. 4, 133 en *www.rw.be* en *TBBR* 2005, afl. 2, 110, noot B. WEYTS.

intern kenmerk en dat dit dus niet geoorloofd was. Cassatie is niet meegegaan in deze zienswijze en stelde dat het hof van beroep wel degelijk een beoordeling in abstracto had gedaan.²⁵¹ Het al dan niet meenemen van een concrete omstandigheid bij de beoordeling van het gedrag van de dader zal een effect hebben op de mildheid of de gestrengheid van het criterium op basis waarvan men de beoordeling doorvoert. Deze tendens tot subjectivering kan dus nadelig zijn voor het slachtoffer.²⁵² Zo zal men milder gaan oordelen, wanneer men meer rekening houdt met interne omstandigheden.²⁵³

B. SUBJECTIEF BESTANDEEL

127. TWEE ELEMENTEN – Naast de aanwezigheid van het objectieve bestanddeel, is het ook vereist dat de dader van de objectieve onrechtmatigheid op het ogenblik van het schadeverwekkende feit schuldbequaam was. Bovendien moet de onrechtmatige gedraging hem toerekenbaar kunnen zijn.²⁵⁴

128. SCHULDBEKWAAMHEID – Een persoon zal schuldbequaam geacht worden, indien hij zich bewust is van de draagwijdte en de gevolgen van zijn daden. Daarbij moet deze persoon controle hebben over deze daden. In beginsel wordt ieder persoon schuldbequaam geacht, maar er bestaan categorieën van gedeeltelijke of volledige schuldontbequaamheid.²⁵⁵ Een voorbeeld van dergelijke schuldontbequaamheid zijn de *infantes*, wat hieronder verder uitgewerkt zal worden, of de *geestesontbequamen*.²⁵⁶

129. TOEREKENBAARHEID – Om van toerekenbaarheid van de fout te kunnen spreken moet de dader uit vrije wil hebben gehandeld. Hij mag niet louter gedreven worden tot handelen door een vreemde oorzaak of overmacht.²⁵⁷ Overmacht wordt gedefinieerd als de gebeurtenis, die buiten ieder menselijk handelen om verschijnt en dus ook niet kan worden voorzien of vermeden.²⁵⁸ Het Hof van Cassatie definieert het begrip 'vreemde oorzaak' als de omstandigheden, die een onoverkomelijk beletsel uitmaken voor de nakoming van de verbintenis.²⁵⁹

²⁵¹ H. BOCKEN, "Aansprakelijkheid van en voor minderjarigen", *Bull. Ass. - De Verz.* 2006, nr. 356, 302; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 96; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 45-46.

²⁵² S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 46.

²⁵³ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 47.

²⁵⁴ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 90; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 48.

²⁵⁵ I. CLAEYS, "Fout, overmacht en rechtvaardigingsgronden. Zoveel hoofden..." in B. TILLEMEN en I. CLAEYS (eds.), *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2004, 8; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 90; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 48.

²⁵⁶ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 90; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 49.

²⁵⁷ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 48.

²⁵⁸ Cass. 30 april 2002, *RW* 2002-03, 748, noot P. POPELIER; Cass. 21 mei 2003, *Rev.dr.pén.* 2003, 1310; Cass. 30 september 2003, *Verkeersrecht* 2003, 345; Cass. 13 juni 2004, *Pas.* 2004, 71; I. CLAEYS, "Fout, overmacht en rechtvaardigingsgronden. Zoveel hoofden..." in B. TILLEMEN en I. CLAEYS (eds.), *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2004, 16; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 58.

²⁵⁹ Cass. 9 dec 1976, *Arr.Cass.* 1977, 404; I. CLAEYS, "Fout, overmacht en rechtvaardigingsgronden. Zoveel hoofden..." in B. TILLEMEN en I. CLAEYS (eds.), *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2004, 16.

§2. DE PERSOONLIJKE AANSPRAKELIJKHEID VAN DE MINDERJARIGE VRIJWILLIGER

130. PRINCIPE – Ongeacht of er bewijs bestaat voor aansprakelijkheid voor andermans daad, zal de persoonlijke aansprakelijkheid integraal blijven bestaan. Zo ook wanneer de dader van de schadeverwekkende handeling minderjarig is.²⁶⁰ Aangezien ook minderjarige individuen soms vrijwilligerswerk vervolbrengen in de schoolomgeving, is het van belang dat de persoonlijke aansprakelijkheid van de minderjarige uitgebreider wordt behandeld.

131. VOORWAARDEN: TOEREKENBAARHEID – Er zal pas gesproken kunnen worden van persoonlijke aansprakelijkheid van de minderjarige, indien deze minderjarige persoon een objectief onrechtmatige daad heeft gesteld. Daarbij moet hem deze daad toerekenbaar kunnen zijn.²⁶¹ Het gaat hier om een in concreto beoordeling, waarbij rekening gehouden wordt met enerzijds de leeftijd van de minderjarige en anderzijds zijn fysieke en intellectuele ontwikkeling, die in relatie wordt gesteld met de schadeverwekkende daad.²⁶²

132. SCHULDBEKWAAMHEID – De minderjarige moet schuldbekwaam zijn, wat wil zeggen dat hij over voldoende onderscheidingsvermogen moet beschikken om te weten dat wat hij gedaan heeft, fout is. Zeer jonge kinderen of infantes, die schuldontbekaam zijn, beschikken niet over dit onderscheidingsvermogen en kunnen dus in dit opzicht geen fout of onrechtmatige daad begaan. Schuldbekwaamheid wordt doorgaans mede bepaald aan de hand van de leeftijd van de minderjarige. Zo gaat men er vanuit dat kinderen vanaf zeven jaar schuldbekwaam zullen zijn, maar het gaat echter om een beoordeling in concreto, waarbij leeftijd en andere feitelijke omstandigheden in rekening genomen worden om tot een besluit te komen.²⁶³ In Duitsland neemt men hetzelfde aan, maar in plaats van een beoordeling in concreto door te moeten voeren, ligt deze regel vast in een wettelijke bepaling.²⁶⁴ Het Nederlands recht omvat ook een dergelijke bepaling. Alleen heeft men in Nederland de leeftijdsgrens opgetrokken tot 14 jaar. Kinderen onder de 14 jaar worden daar geacht niet aansprakelijk gesteld te kunnen worden.²⁶⁵

²⁶⁰ H. VANDENBERGHE en M. MUYLLE, "Aansprakelijkheid van de ouders voor minderjarige kinderen. Een stand van zaken" in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 54; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 91.

²⁶¹ B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstantie, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 147; H. VANDENBERGHE en M. MUYLLE, "Aansprakelijkheid van de ouders voor minderjarige kinderen. Een stand van zaken" in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 54.

²⁶² B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstantie, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 147; P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 70.

²⁶³ B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstantie, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 147; H. BOCKEN, "Aansprakelijkheid van en voor minderjarigen", *Bull. Ass. - De Verz.* 2006, nr. 356, 305; H. VANDENBERGHE en M. MUYLLE, "Aansprakelijkheid van de ouders voor minderjarige kinderen. Een stand van zaken" in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 54; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 91; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 19.

²⁶⁴ § 828 BGB; H. BOCKEN, "Aansprakelijkheid van en voor minderjarigen", *Bull. Ass. - De Verz.* 2006, nr. 356, 305.

²⁶⁵ Art. 6:164 BW; H. BOCKEN, "Aansprakelijkheid van en voor minderjarigen", *Bull. Ass. - De Verz.* 2006, nr. 356, 305.

133. DE JAREN DES ONDERSCHEIDS - In België betreft het dus een beoordeling in concreto. De feitenrechter zal hiervoor moeten nagaan of de minderjarige reeds tot de jaren des ondersheids is gekomen, waarbij zeven jaar als richtlijn wordt gegeven.²⁶⁶ Het concept 'jaren des ondersheids' is een feitelijk begrip, waarover de feitenrechter soeverein dient te oordelen op basis van bepaalde criteria, zoals de leeftijd van de minderjarige, de fysieke of intellectuele ontwikkeling, de opvoeding, het milieu waarin de minderjarige is opgegroeid en de aard van de schadeverwekkende handeling.²⁶⁷ Of de minderjarige reeds schuldbequaam is, moet natuurlijk beoordeeld worden aan de hand van het feit of het kind reeds tot de jaren des ondersheids was gekomen op het moment van de schadeverwekkende handeling en niet op het moment waarop de vordering werd ingesteld.²⁶⁸

134. DE MINDERJARIGE VRIJWILLIGER – Zoals reeds eerder werd vastgesteld, wordt vrijwilligerswerk pas mogelijk geacht vanaf vijftien jaar. Men kan er dus van uit gaan dat de minderjarige vrijwilliger, indien hij een gezonde geestestoestand heeft, reeds tot de jaren des ondersheids is gekomen en dus schuldbequaam zal zijn. Indien de objectieve onrechtmatigheid, die hij heeft begaan, niet het gevolg is van een vreemde oorzaak, zal deze daad hem ook toerekenbaar zijn. In dat geval is er voldaan aan de voorwaarden voor persoonlijke aansprakelijkheid en kan de minderjarige vrijwilliger dus persoonlijk aansprakelijk gesteld worden.

AFDELING II. KWALITATIEVE AANSPRAKELIJKHEID

135. KANALISATIE VAN DE VERGOEDINGSPLICHT – Aansprakelijkheid kan ook ontstaan naar aanleiding van de handelingen, die werden gesteld door een ander persoon dan degene die aansprakelijk gehouden zal worden, indien schade is ontstaan. Deze kwalitatieve aansprakelijkheid wordt geregeld in art. 1384 BW, waarbij de wetgever als het ware geopteerd heeft voor een zekere kanalisatie van de vergoedingsplicht, doordat de aansprakelijk gestelde persoon niet moet betalen voor zijn eigen schadeverwekkende gedrag, maar wel voor het gedrag van de personen of zaken waar hij in der mate een band mee heeft of verantwoordelijk voor is.²⁶⁹

136. RELEVANTE KWALITATIEVE AANSPRAKELIJKHEDEN – Interessant voor deze masterscriptie zijn de ouderlijke aansprakelijkheid (art. 1384, lid 2 BW) en de aansprakelijkheid van onderwijzers (art. 1384, lid 4 BW). Deze kwalitatieve aansprakelijkheden zullen dan ook in dit werk van naderbij bekeken worden. Daarnaast zal ook de mogelijkheid tot het ontwikkelen van een algemeen beginsel van aansprakelijkheid voor een ander op basis van art. 1384, lid 1 BW onder de loep genomen worden om na te gaan of dit een oplossing zou kunnen bieden voor de vrijwilliger in de schoolomgeving.

²⁶⁶ Cass. 30 mei 1969, *Arr.Cass.* 1969, 943; Cass. 3 mei 1978, *Arr.Cass.* 1978, 1037; Cass. 30 oktober 1980, *Arr.Cass.* 1980-81, 235; Cass. 13 oktober 1999, *Arr.Cass.* 1999, 1255.

²⁶⁷ Bergen 11 maart 1997, *Verkeersrecht* 1997, 09; Rb. Leuven 21 september 1994, *RGAR* 1996, nr. 12696; B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstitelling, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 147; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 49.

²⁶⁸ S. ZEGERS, "Risicobeheersing via verzekering, ook voor het gezin (de verzekering burgerlijke aansprakelijkheid privéleven en de aansprakelijkheid van ouders voor minderjarigen)" in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 73.

²⁶⁹ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 221.

§1. AANSPRAKELIJKHEID VAN OUDERS (ART. 1384, LID 2 BW)

137. RELEVANTIE - Eén van de vormen van kwalitatieve aansprakelijkheid is de ouderlijke aansprakelijkheid, waarbij ouders aansprakelijk gesteld kunnen worden voor hun minderjarige kinderen op basis van hun opvoedings- en toezichtsverplichting. Mijn inziens is het verdedigbaar dat ook vrijwilligers in de schoolomgeving dergelijke verplichtingen te vervullen hebben, wanneer zij kinderen onder hun hoede hebben. Daarom lijkt het mij gunstig een licht te werpen op deze kwalitatieve aansprakelijkheid met als doel na te gaan of deze van toepassing zou kunnen zijn op de vrijwilliger in de onderwijsomgeving.

A. PERSONEEL TOEPASSINGSGBIED

138. WETTELIJKE AFSTAMMINGSBAND VEREIST – Het tweede lid van art. 1384 BW heeft betrekking op de aansprakelijkheid van de ouders voor hun kinderen. Deze kwalitatieve aansprakelijkheid kan enkel rusten op de schouders van de door recht erkende vader of moeder van het minderjarige kind. Het is zowel een voldoende als noodzakelijke voorwaarde dat de afstammingsband tussen een man of een vrouw en hun kind volgens de wet werd vastgesteld.²⁷⁰ Het gaat hier dus om een cumulatieve aansprakelijkheid, die gedeeld wordt door moeder en vader.²⁷¹ Deze cumulatieve aansprakelijkheid zal spelen voor zover geen van beide ouders het vermoeden van fout, dat op hen rust, heeft kunnen weerleggen.²⁷² Tegenbewijs, geleverd door de moeder bijvoorbeeld, kan er dus met andere woorden voor zorgen dat enkel en alleen de vader nog aansprakelijk gesteld zal worden, indien hij niet in staat is tegenbewijs te leveren. Van belang hierbij op te merken is nog dat de afstammingsband reeds moet bestaan op het ogenblik van het schadeverwekkende feit.²⁷³

139. OUDERLIJK GEZAG – Inzake ouderlijk gezag als toepassingsvoorwaarde van art. 1384, lid 2 BW bestaat enige discussie in de rechtsleer. Sommige auteurs stellen dat de ouders enkel aansprakelijk zullen gesteld kunnen worden in zoverre zij het ouderlijk gezag over de minderjarigen dragen. De Tavernier is echter van mening dat het ouderlijk gezag enkel een gevolg is van de wettelijke afstammingsband, maar dat dit geen bijkomende voorwaarde vormt voor de kwalitatieve aansprakelijkheid van ouders, zoals bepaald in Belgische wetgeving. De ouders moeten dus geen drager zijn van het ouderlijke gezag of enige andere wettelijke of contractuele verplichtingen om aansprakelijk gesteld te kunnen worden voor de schade, die veroorzaakt werd door hun minderjarige kind.²⁷⁴ In onze buurlanden wordt ouderlijk gezag wel als voorwaarde gezien. Het Franse art. 1384, lid 4 Code Civil bepaalt dat de vader en de moeder enkel en alleen

²⁷⁰ J.-L. FAGNART, "Responsabilité du fait d'autrui" in B. TILLEMANS en I. CLAEYS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure 2004, 196; P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 240-241; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 51.

²⁷¹ B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstantie, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 149; P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 244; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 120.

²⁷² S. STIJNS, *Verbintennisrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 64.

²⁷³ T. WUYTS, "Ontwikkelingen inzake de begrippen 'vader', 'moeder' en 'minderjarige' in de zin van art. 1383, tweede lid B.W." in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 15.

²⁷⁴ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 251-252; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 51.

maar aansprakelijk kunnen zijn voor zover ze het ouderlijk gezag dragen.²⁷⁵ Dit is ook het geval in Nederland.²⁷⁶ In Duitsland moet er sprake zijn van een wettelijke toezichtsverplichting, wat een onderdeel is van de elterliche Sorge^{277, 278}.

140. NIET VAN TOEPASSING OP ANDERE PERSONEN DAN DE OUDERS – Het gevolg van voorgaande redenering is dus dat er op basis van art. 1384, lid 2 BW geen aansprakelijkheid kan rusten op een andere persoon, waarvan geen wettelijke afstammingsband werd vastgesteld, ook al is deze persoon belast met het toezicht op de minderjarige of enig ander element van het ouderlijk gezag.²⁷⁹ De restrictieve interpretatie van dit lid²⁸⁰ beperkt het toepassingsgebied dus tot de ouders en de adoptiefouders van de minderjarige.²⁸¹ Men kan dan ook geen gebruik maken van het artikel om een natuurlijke persoon of een rechtspersoon, belast met de zorg voor een minderjarige, aansprakelijk te stellen.²⁸² Met andere woorden, deze bepaling uit de Belgische gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsregeling biedt geen mogelijkheid ter regeling van de aansprakelijkheid van de vrijwilliger uit de schoolomgeving. Deze zienswijze wordt ook gevolgd in Frankrijk. Andere individuen dan de moeder of de vader, die wel verantwoordelijk zijn voor de zorg voor de kinderen, kunnen in beginsel enkel aansprakelijk gesteld worden voor hun eigen fout, maar niet op basis van art. 1384, vierde lid Code Civil, waarin de ouderlijke aansprakelijkheid wordt geregeld.²⁸³

141. WEL VAN TOEPASSING OP ANDERE PERSONEN DAN DE OUDERS – De Nederlandse wetgever heeft er wel voor gekozen om de ouderlijke aansprakelijkheid ook van toepassing te maken op andere personen dan de ouders. Zo kan ook de voogd van de minderjarige kinderen aansprakelijk gesteld worden.²⁸⁴ De Duitse wetgever is nog verder gegaan in deze denkwijze. § 832 BGB bepaalt dat elke persoon, die op wettelijke of contractuele basis met toezicht over de minderjarige is belast, aansprakelijk gesteld kan worden en dus niet enkel de vader of de moeder.²⁸⁵

142. MOGELIJKHEID VOOR DE VRIJWILLIGER IN DE SCHOOLOMGEVING? - Indien de Belgische wetgever ervoor zou opteren zich te laten inspireren door de Duitse zienswijze, zou de vrijwilliger uit de schoolomgeving ook aansprakelijk gesteld kunnen worden op basis van de ouderlijke kwalitatieve aansprakelijkheid. Mijn inziens zou dit een relevante oplossing kunnen zijn met het oog op de

²⁷⁵ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 252.

²⁷⁶ Art. 6:169 BW.

²⁷⁷ § 1631 BGB jo. § 1626 BGB.

²⁷⁸ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 252-253; H. BOCKEN, "Aansprakelijkheid van en voor minderjarigen", *Bull. Ass. - De Verz.* 2006, nr. 356, 311.

²⁷⁹ B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstantie, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 149; P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 244.

²⁸⁰ T. WUYTS, "Ontwikkelingen inzake de begrippen 'vader', 'moeder' en 'minderjarige' in de zin van art. 1383, tweede lid B.W." in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 23.

²⁸¹ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 64.

²⁸² P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 250.

²⁸³ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 245.

²⁸⁴ Art. 6:169 BW.

²⁸⁵ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 245.

bescherming van het slachtoffer inzake de ontstane schade, aangezien de vrijwilliger, die zijn vrijwilligerswerk binnen een school vervult en daarbij kinderen onder zijn hoede heeft, toch een zekere opvoedings- en toezichtverplichting heeft. Ouders verwachten dat hun kinderen in goede handen zijn op school, ongeacht of zij onder toezicht staan van een leerkracht of een vrijwilliger. Daarbij speelt de onderwijsinstelling ook een belangrijke rol in de opvoeding van kinderen. De vrijwilliger in deze omgeving moet zich hier dan ook van bewust zijn. Het is daarom aan te bevelen dat de school in kwestie zijn vrijwilligers op afdoende wijze informeert over de te vervullen verplichtingen van het onderwijs en de rol van de vrijwilligers hierbij. Ter verwezenlijking van deze aanbeveling, kan aangeraden worden om met een duidelijke vrijwilligersovereenkomst tussen de vrijwilliger en de vrijwilligersorganisatie te werken.

B. VOORWAARDEN

143. MINDERJARIGHEID – Het kind, waarvoor de ouders aansprakelijk geacht kunnen worden, moet op het moment van de schadeverwekkende handeling minderjarig zijn. Dit betekent dat de ouderaansprakelijkheid een einde zal nemen van zodra het kind de leeftijd van achttien jaar (art. 488 BW) heeft bereikt.²⁸⁶ Dit zal ook het geval zijn, indien er sprake is van ontvoogding van de minderjarige (artt. 476-486 BW), al bestaat hier discussie over in de rechtsleer.²⁸⁷ Belangrijk hierbij op te merken is dat het tweede lid van art. 1384 BW ook niet van toepassing zal zijn op verlengd minderjarigen, die toch al de volle leeftijd van achttien hebben gekregen.²⁸⁸ In geval van meerderjarigheid zullen artt. 1382-1383 BW dan opnieuw een rol gaan spelen, zodat het slachtoffer toch nog de ouders persoonlijk aansprakelijk zou kunnen stellen.²⁸⁹ Dit is een bijkomend probleem voor de aansprakelijkheidsregeling voor vrijwilligers in de onderwijsomgeving. Mocht de aansprakelijkheid van deze vrijwilligers toch geregeld kunnen worden op basis van het tweede lid van art. 1384 BW, dan is dit enkel mogelijk wanneer de vrijwilliger toezicht zal uitoefenen op kinderen, die minderjarig zijn. Vanaf meerderjarigheid van deze kinderen zal dit artikel geen betekenis meer kunnen hebben voor het aansprakelijkheidsregime van vrijwilligers.

144. OBJECTIEVE ONRECHTMATIGHEID – De ouders zullen enkel kwalitatief aansprakelijk gesteld kunnen worden, wanneer hun minderjarige kind een fout of minstens een objectieve

²⁸⁶ J.-L. FAGNART, "Responsabilité du fait d'autrui" in B. TILLEMEN en I. CLAEYS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure 2004, 195; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 121; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 53 en 55; S. STIJNS, *Verbintissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 65.

²⁸⁷ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 448; T. WUYTS, "Ontwikkelingen inzake de begrippen 'vader', 'moeder' en 'minderjarige' in de zin van art. 1383, tweede lid B.W." in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 26; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 121; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 53: Het Hof van Cassatie verdedigt het standpunt dat aansprakelijkheid zal ophouden wanneer er sprake is van ontvoogding, aangezien er dan geen ouderlijk gezag meer is (Cass. 11 februari 1946, *Pas.* 1946, 62; Cass. 6 maart 1950, *Pas.* 1950, 447).

²⁸⁸ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 451; T. WUYTS, "Ontwikkelingen inzake de begrippen 'vader', 'moeder' en 'minderjarige' in de zin van art. 1383, tweede lid B.W." in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 29.

²⁸⁹ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 444.

onrechtmatigheid²⁹⁰ heeft begaan. Het mag dus niet zo zijn, dat er voor deze daad een vreemde oorzaak of rechtvaardigingsgrond kan worden aangetoond. Hierbij wordt wel vereist dat de onrechtmatigheid toerekenbaar is aan het minderjarige kind, maar de mogelijke schuldontbekwaamheid vormt dan weer geen beletsel voor ouderaansprakelijkheid^{291, 292}.

C. HET AANSPRAKELIJKHEIDSMOEDEN

145. VERMOEDEN VAN AANSPRAKELIJKHEID – Er rust een foutvermoeden op de ouders. Juister is echter te spreken over een aansprakelijkheidsvermoeden, aangezien niet enkel een fout wordt vermoed, maar ook het oorzakelijk verband tussen de vermoede fout van de ouders en de schade, die door de fout zou zijn ontstaan.²⁹³ Met deze regeling probeert men het slachtoffer een optimale bescherming te bieden.²⁹⁴

146. FOUT – De vermoede fout van de ouders is tweeledig. Ten eerste zal het gaan om een fout in de opvoeding, waarbij wordt vermoed dat de ouders hun kind op een slechte manier hebben opgevoed. Ten tweede zal er ook sprake zijn van een fout in het toezicht als blijkt dat de ouders niet in staat waren tot een behoorlijk toezicht.²⁹⁵ Er wordt vanuit gegaan dat wanneer de ouders hun verplichtingen op een zorgvuldige manier vervullen, zij in staat zouden moeten zijn om elke objectief onrechtmatige daad van hun kind te kunnen verhinderen. Daarom is het voldoende dat één van de twee fouten aangevoerd kan worden.²⁹⁶ Wanneer de ouders materieel of juridisch niet in staat waren om effectief toezicht uit te oefenen, kan hen ook enkel een fout in de opvoeding worden verweten, aangezien het tegenbewijs van een onvoldoende toezicht gemakkelijk geleverd zal kunnen worden.²⁹⁷

²⁹⁰ Cass. 24 oktober 1974, *Arr.Cass.* 1975, 259, *Pas.* 1975, I, 237, *RW* 1974-75, 1185, noot en *RGAR* 1975, nr. 9522, noot.

²⁹¹ Cass. 7 maart 1957, *Arr.Verbr.* 1957, 546, *Pas.* 1957, I, 806, concl. R. HAYOIT DE TERMICOURT, *TJK* 1957, 276, noot R.O. DALCQ, *RCJB* 195, 18, noot A. LAGASSE, *RGAR* 1958, nr. 6083, met concl., *Rev.adm. B.* 1958, 101, noot en *RW* 1957-58, 451.

²⁹² B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstelling, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 148; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 55-56; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 65.

²⁹³ Cass. 20 oktober 1999, *Arr.Cass.* 1999, 549; P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 363-364.

²⁹⁴ T. WUYTS, "Ontwikkelingen inzake de begrippen 'vader', 'moeder' en 'minderjarige' in de zin van art. 1383, tweede lid B.W." in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 9.

²⁹⁵ Cass. 28 september 1989, *Arr.Cass.* 1989-90, 130; Cass. 5 april 1995, *Arr.Cass.* 1995, 377; B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstelling, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 149; P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 364.

²⁹⁶ T. WUYTS, "Ontwikkelingen inzake de begrippen 'vader', 'moeder' en 'minderjarige' in de zin van art. 1383, tweede lid B.W." in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 5; H. VANDENBERGHE en M. MUYLLE., "Aansprakelijkheid van de ouders voor minderjarige kinderen. Een stand van zaken" in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 51.

²⁹⁷ Cass. 30 mei 1984, *Arr.Cass.* 1983-84, 1286; B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstelling, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 149-150; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 68;.

147. WEERLEGGEN VERMOEDEN – Art. 1384, lid 2 BW betreft een wettelijk weerlegbaar aansprakelijkheidsvermoeden.²⁹⁸ In de eerste plaats kunnen ouders zich bevrijden van hun kwalitatieve aansprakelijkheid door aan te tonen dat niet voldaan is aan de toepassingsvoorwaarden voor ouderaansprakelijkheid.²⁹⁹ Aangezien er sprake is van een dubbel foutvermoeden, kan bovendien ook een dubbel tegenbewijs geleverd worden door de ouders om te kunnen ontstappen aan hun aansprakelijkheid.³⁰⁰ Het is dus onvoldoende om tegenbewijs te bieden voor slechts één van de vermoede fouten, aangezien één van de fouten voldoende is om van ouderaansprakelijkheid te kunnen spreken.³⁰¹ Hierbij werd door het Hof van Cassatie beslist dat art. 18 WAO niet door de ouders ingeroepen kan worden om hun aansprakelijkheid te weerleggen.³⁰² Naast het weerleggen van het foutvermoeden kunnen de ouders ook trachten het vermoeden van oorzakelijk verband te weerleggen door bewijs te leveren van het feit dat de schade ook zou zijn ontstaan zonder hun vermoede fout.³⁰³

§2. AANSPRAKELIJKHEID VAN LEERKRACHTEN (ART. 1384, LID 4 BW)

A. PERSONEEL TOEPASSINGSGBIED

148. ONDERWIJSBEDELING EN PERSOONLIJK TOEZICHT – Het personeel toepassingsgebied van art. 1384, lid 4 BW wordt begrensd door twee elementen, namelijk enerzijds effectieve deelname aan de onderwijsbedeling en anderzijds persoonlijk toezicht over de leerlingen. De Tavernier legt de bijzondere nadruk op het element van de onderwijsverstrekking.³⁰⁴ Het slachtoffer, dat een vergoeding van de schade wenst, dient hierbij te bewijzen dat de aangesprokene effectief deelnam aan de onderwijsverstrekking op het ogenblik, dat de schadeverwekkende handeling werd gesteld door de leerling.³⁰⁵ Er wordt met andere woorden vereist dat de aangesprokene de hoedanigheid van onderwijzer heeft. Een onderwijzer is de natuurlijke persoon, die verantwoordelijk is voor het verstrekken van onderwijs.³⁰⁶ Dit wordt wel erg ruim opgevat en betreft dan ook elke vorm van kennisoverdracht, ongeacht van welke aard.³⁰⁷ Volgens een uitspraak van het Hof van Cassatie mag dit niet beperkt worden tot de enkele overdracht van technische of intellectuele kennis in klasverband, maar kan het ook gaan om elke andere vorm van onderricht, zowel van

²⁹⁸ Art. 1384, lid 5 BW.

²⁹⁹ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 365.

³⁰⁰ Cass. 24 mei 1982, *Arr. Cass.* 1981-82, 1179; Cass. 23 februari 1989, *Arr. Cass.* 1988-89, 721; Antwerpen 1 april 1987, *RGAR* 1989, nr. 11.449, noot; B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstituut, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 147; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 53-54.

³⁰¹ Cass. 28 september 1989, *Arr. Cass.* 1989-90, 130; Cass. 5 april 1995, *Arr. Cass.* 1995, 377; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 121; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 66.

³⁰² I. BOONE, "De aansprakelijkheid van de ouders en artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet: een onmogelijke combinatie" (noot onder Cass. 4 april 2003), *RABG* 2004, afl. 1, 5-8.

³⁰³ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 66.

³⁰⁴ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 262.

³⁰⁵ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 268.

³⁰⁶ Cass. 3 december 1986, *Arr. Cass.* 1986-87, 442, *Pas.* 1987, I, 410, *RW* 1987-88, 54, noot, *JT* 1987, 196, *RGAR* 1987, nr. 11.249 en *Verkeersrecht* 1987, 240.

³⁰⁷ A. VAN OEVELEN, "Recente ontwikkelingen in de buitencontractuele aansprakelijkheid van leerkrachten en onderwijsinstellingen" in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 40; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 122; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 71.

wetenschappelijke, artistieke, professionele als van zedelijke of maatschappelijke aard.³⁰⁸ Dit heeft onder meer tot gevolg dat ook andere personen, buiten de onderwijzers die tewerkgesteld zijn in een onderwijsinstelling, als leerkracht kunnen worden beschouwd.³⁰⁹ Dit biedt natuurlijk perspectieven voor de vrijwilligers in de onderwijsomgeving, die deelnemen aan de onderwijsverstrekking, zoals een leesouder.

149. LOUTERE TOEZICHTHOUDERS – Men kan er dus vanuit gaan dat het vierde lid van art. 1384 BW niet van toepassing zal zijn op toezichthouders, die louter en alleen maar belast zijn met het toezicht op de leerlingen en dus niet doen aan onderwijsbedeling.³¹⁰ Wanneer vrijwilligers dus niet betrokken zijn bij de effectieve onderwijsverstrekking, zal ook dit artikel geen toepassing vinden in de aansprakelijkheidsregeling voor vrijwilligers in het onderwijsgebeuren. In tegenstelling tot de Belgische regeling, kan men in Frankrijk³¹¹ wel kwalitatief aansprakelijk gesteld worden in hun hoedanigheid van loutere toezichthouders, aangezien de Franse wetgever ervoor gekozen heeft om het effectief uitoefenen van toezicht als doorslaggevende voorwaarde te beschouwen in plaats van het onderricht, zoals de voorkeur geniet in België.³¹² Beide strekkingen zijn volgens mij in verschillend opzicht verdedigbaar. De Franse regeling zal voordeliger zijn voor het slachtoffer, aangezien aansprakelijkheid reeds kan ontstaan op basis van een loutere toezichtsverplichting. De keuze van de Belgische wetgever daarentegen biedt meer bescherming aan de vrijwilliger, aangezien er slechts sprake kan zijn van aansprakelijkheid wanneer er ook effectief onderwijs wordt verstrekt door de vrijwilliger.

150. ONDERWIJSINSTELLINGEN – Van belang hierbij is op te merken dat een onderwijsinstelling in zijn geheel niet als onderwijzer in de zin van art. 1384, lid 4 BW beschouwd wordt. Deze bepaling heeft betrekking op de personen, die onderwijs verstrekken aan hun leerlingen en onderwijsinstellingen voldoen niet aan deze voorwaarden. Zij verstrekken geen onderwijs, zij zijn enkel en alleen belast met de organisatie van dit onderwijs. Deze zienswijze werd ook bevestigd door het Hof van Cassatie in 1997³¹³.³¹⁴

151. VRIJWILLIGER – Enkele relevante elementen, zoals de leeftijd van de leerlingen, de aard van het verstrekte onderricht of het karakter van de onderwijsinstelling, maken geen specifieke

³⁰⁸ Cass. 3 december 1986, *Arr.Cass.* 1986-87, 442, *Pas.* 1987, I, 410, *RW* 1987-88, 54, noot, *JT* 1987, 196, *RGAR* 1987, nr. 11.249 en *Verkeersrecht* 1987, 240; J.-L. FAGNART, "Responsabilité du fait d'autrui" in B. TILLEMANS en I. CLAEYS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure 2004, 202.

³⁰⁹ B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstantie, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 150.

³¹⁰ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 268; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 122.

³¹¹ Art. 1384, zesde en achtste lid Code Civil.

³¹² P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 268.

³¹³ Cass. 19 juni 1997, *Arr.Cass.* 1997, 670; *Bull.* 1997, 700, concl. J. PIRET, *www.cass.be*, *J.dr.jeun.* 1997, 400, noot T. PAPART, *JT* 1997, 582 en *jt.larcier.be*, *JLMB* 1997, 1122 en *jlmbi.larcier.be*, noot T. PAPART, *Pas.* 1997, I, 700, *R.Cass.* 1998, 369, noot A. VAN OEVELEN; *RCJB* 1998, 587, noot R. DALCQ, *RGAR* 1997, nr. 12.852, concl. J. PIRET, noot, *RW* 1998-99, 148 en *www.rw.be*, noot A. VAN OEVELEN, *TBBR* 1997, 829.

³¹⁴ B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstantie, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 150; P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 269-271.

voorwaarden uit ter bepaling van het toepassingsgebied van het vierde lid van art. 1384 BW.³¹⁵ Zo speelt het ook geen rol of de leerkracht in kwestie een bezoldiging krijgt ter compensatie van zijn werkzaamheden. Dit wil zeggen dat een vrijwilliger, die effectief deelneemt aan de onderwijsverstrekking, ook tot het toepassingsgebied van deze bepaling kan horen. Men zal dus moeten gaan kijken naar de al dan niet aanwezigheid van een onderwijsopdracht voor de vrijwilliger. Het bepalen van het feit of iemand als onderwijzer beschouwd kan worden, is geen eenvoudige oefening en wordt dus best gedaan door middel van een beoordeling in concreto.³¹⁶

B. VOORWAARDEN

152. LEERLINGEN – De onderwijzers kunnen aansprakelijk gesteld worden voor hun leerlingen. Dit kunnen zowel minderjarige als meerderjarige personen zijn. Vereist wordt dat zij het onderwijs, dat verstrekt wordt door de onderwijzer, ontvangen.³¹⁷ Dit kan dus gaan om de kleuter uit het kleuteronderwijs of de leerling uit het lager onderwijs, alsook uit het middelbaar of hoger onderwijs. Daarenboven is het ook mogelijk dat het gaat om een volwassene uit het volwassenenonderwijs, zolang deze persoon maar aan het ontvangende einde van de onderwijsverstrekking staat.

153. OBJECTIEVE ONRECHTMATIGHEID – Analooq aan de toepassingsvoorwaarden voor de ouderaansprakelijkheid moet er sprake zijn van een fout of minstens een objectieve onrechtmatigheid, die dan in het geval van de aansprakelijkheid van de onderwijzer gepleegd werd door een leerling. Hierbij wordt ook gesteld dat deze objectieve onrechtmatigheid schade aan derden tot gevolg moet hebben gehad. Art. 1384, lid 4 BW zal dan ook geen toepassing vinden, wanneer het de leerling zelf is, of de onderwijzer, die schade heeft geleden door de handeling van de leerling.³¹⁸ Het artikel zal dus enkel toepassing vinden, wanneer een derde, die geen partij is aan de verhouding tussen de onderwijzer en de leerling, schade heeft ondervonden. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om een medeleerling, een medeonderwijzer of een complete buitenstaander, zoals een andere vrijwilliger.³¹⁹

154. TOEZICHTSVERPLICHTING – Bijkomend wordt vereist dat de leerling de schadeverwekkende handeling heeft gesteld op een moment dat hij onder toezicht van de onderwijzer stond. Een bijkomende toepassingsvoorwaarde is dus de toezichtsverplichting van de onderwijzer. Van belang hierbij is dat er enkel een toezichtsverplichting bewezen dient te worden door het slachtoffer en dat er dus geen sprake moet zijn van een effectief toezicht. Dit toezicht is niet beperkt tot het klaslokaal of de momenten waarop er werkelijk les gegeven wordt. Het gaat verder dan de

³¹⁵ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 272-273.

³¹⁶ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 274.

³¹⁷ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 122; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 72.

³¹⁸ B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstantie, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 150; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 60; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 72.

³¹⁹ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 485.

eigenlijke lesuren en strekt zich uit tot alle momenten waarop de leerlingen onder het toezicht van de onderwijzer staan.³²⁰ De schadeverwekkende handeling kan dus ook buiten het leslokaal, zelfs buiten de school gepleegd worden.³²¹

C. HET AANSPRAKELIJKHEIDSVERMOEDEN

155. VERMOEDEN VAN AANSPRAKELIJKHEID – Ook hier wordt in de eerste plaats gesteld dat er een foutvermoeden rust op de onderwijzer. Het oorzakelijk verband tussen de vermoede fout en de ontstane schade wordt ook vermoed, dus is het beter om te spreken van een aansprakelijkheidsvermoeden, dat kan ontstaan indien voldaan is aan de toepassingsvoorwaarden van art. 1384, lid 4 BW.³²² Het betreft hier een wettelijk weerlegbaar aansprakelijkheidsvermoeden, zoals blijkt uit het vijfde lid van art. 1384 BW.

156. WEERLEGGING – De fout van de onderwijzer, die vermoed wordt, is een fout in het toezicht.³²³ Er wordt vereist dat een onderwijzer een behoorlijk toezicht uitoefent op zijn leerlingen.³²⁴ Naast het weerleggen van de aanwezigheid van de toepassingsvoorwaarden, kan de onderwijzer dan trachten het tegenbewijs te leveren van een fout in het toezicht.³²⁵ Daarnaast kan hij ook proberen te ontsnappen aan zijn kwalitatieve aansprakelijkheid door aan te tonen dat de schade ook ontstaan zou zijn, indien de vermoede fout in het toezicht niet aanwezig was geweest.³²⁶

157. BEOORDELING IN CONCRETO – Rechtspraak toont aan dat er bij de beoordeling van de kwalitatieve aansprakelijkheid van de onderwijzer veel belang wordt gehecht aan drie elementen. Ten eerste zal de leeftijd van de leerlingen een rol spelen, aangezien deze in verband staat met de intensiteit van het toezicht dat verwacht wordt van de onderwijzer. Hoe jonger de leerlingen, hoe nauwlettender de onderwijzer dient te zijn.³²⁷ Vervolgens zal men ook aandacht besteden aan het al dan niet gevaarlijke karakter van de activiteit, die men op het moment van de schadeverwekkende handeling, aan het uitvoeren is. Hoe gevaarlijker de activiteit, hoe meer

³²⁰ J.-L. FAGNART, "Responsabilité du fait d'autrui" in B. TILLEMEN en I. CLAEYS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure 2004, 203; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 60; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 72.

³²¹ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 482; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 60.

³²² P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 402.

³²³ Luik 29 mei 1961, *Pas.* 1962, II, 76 en *Jur. Liège* 1961-62, 161; B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstantie, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 151.

³²⁴ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 402.

³²⁵ Luik 29 mei 1961, *Pas.* 1962, II, 76 en *Jur. Liège* 1961-62, 161; B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstantie, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 151; P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 403; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 123; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 60.

³²⁶ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 403.

³²⁷ O.a. Cass. 10 oktober 2003, *Pas.* 2003, I, 1583 en *RGAR* 2004, nr. 13.879; Brussel 11 mei 1995, *RGAR* 1997, nr. 12.764; Gent 6 september 1995, *RW* 1997-98, 1387 en *J. dr. Jeun.* 1998, 39, noot; Gent 3 december 1997, *RGAR* 1999, nr. 13.030; Pol. Brugge 19 december 2003, *RW* 2006-07, 32.

aandacht de onderwijzer moet besteden aan zijn toezichtsverplichting.³²⁸ Tenslotte kan ook het plotse en onvoorzienbare karakter van de schadeverwekkende daad van doorslaggevend belang zijn bij de beoordeling van het aansprakelijkheidsvermoeden. Zo zal een onverwachte gedraging van een kind, zoals het plots de weg overlopen van een dertienjarig kind³²⁹ of het onverwacht in het oog van een ander kind steken met een rietje door een kleuter³³⁰, niet toerekenbaar kunnen zijn aan de onderwijzer.³³¹ Deze drie elementen zullen dan ook betrokken worden in de beoordeling van de vrijwilliger, wanneer deze de hoedanigheid van onderwijzer aanneemt ter vervulling van zijn vrijwilligerswerk en er schade wordt berokkend aan derden door een leerling.

158. BEPERKING AANSPRAKELIJKHEID – Een onderwijzer kan wel genieten van een beperkte aansprakelijkheid op grond van art 18 WAO voor werknemers of art. 2 van de wet van 10 februari 2003 voor statutair aangestelden. Hij zal op basis van deze artikelen slechts aansprakelijk gesteld kunnen worden voor zijn opzettelijke, zware of herhaalde lichte fout. Indien hij kan aantonen dat het ging om een eenmalige lichte fout, zal hij kunnen ontsnappen aan zijn kwalitatieve aansprakelijkheid.³³² Deze aansprakelijkheidsbeperking zal wel geen toepassing kunnen vinden in het geval van de vrijwilligers in de onderwijsomgeving, aangezien zij niet als werknemer of als statutaire tewerkgesteld worden, maar vrijwillig hun taak op zich hebben genomen. De vrijwilliger kan dus geen profijt halen uit deze twee aangehaalde bepalingen en zal dus ook kwalitatief aansprakelijk gesteld kunnen worden in geval van een eenmalige lichte fout. Dit betekent een zwaarder aansprakelijkheidsrisico voor bijvoorbeeld de leesouder, die effectief een onderwijsopdracht vervult tijdens het vrijwilligerswerk op school, dan de onderwijzer, die op basis van een arbeidovereenkomst of als statutaire tewerkgesteld is in dezelfde onderwijsinstelling. Dit kan mijn inziens mogelijks een afremmend effect hebben op de vrijwillige inzet van de betrokken vrijwilligers, waarbij zij hun vrijwilligerswerk zullen beperken tot de niet-onderricht gerelateerde activiteiten.

§3. ART. 1384, LID 1 BW

A. DE BELGISCHE BENADERING

159. GEEN ALGEMEEN BEGINSSEL VAN AANSPRAKELIJKHEID – In België wordt aangenomen dat het eerste lid van art. 1384 BW geen algemeen beginsel van aansprakelijkheid voor een ander omhelst. Dit

³²⁸ O.a. Brussel 18 november 2003, *RGAR* 2005, nr. 14.039; Gent 7 januari 2000, *Intercontact* 2000, 10; Luik 11 maart 1997, *TBBR* 1998; 484; Rb. Dendermonde 26 april 2001, *Intercontact* 2001, 41.

³²⁹ Gent 3 december 1997, *RGAR* 1999, nr. 13.030.

³³⁰ Antwerpen 27 maart 2002, *J. dr. Jeun.* 2005, afl. 249, 71 en *RW* 2005-06, 106.

³³¹ B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstantie, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 152; A. VAN OEVELEN, "Recente ontwikkelingen in de buitencontractuele aansprakelijkheid van leerkrachten en onderwijsinstellingen", in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 43-45; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 73.

³³² Cass. 25 januari 1993, *Arr.Cass.* 1993, 98, *Pas.* 1993, I, 91, *J.dr.jeun.* 1995, 230, noot, J. JACQMAIN, *RCJB* 1997, 35, noot L. CORNELIS, *JTT* 1993, 221, en *RW* 1992-93, 1453; B. DUBUISSON, "Les immunités en matière de responsabilité civile ou le déclin de la responsabilité individuelle" in B. TILLEMANS en I. CLAEYS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure 2004, 46-48; I. GEERS, "Aansprakelijkheid van onderwijzend personeel en onderwijsinstellingen" in VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN GENT, *Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2004, 9-19; I. GEERS, "Aansprakelijkheid van onderwijzend personeel en onderwijsinstellingen" in H. BOCKEN (ed.), *De nieuwe wet op de aansprakelijkheid van en voor ambtenaren: de Wet van 10 februari 2003*, Mechelen, Kluwer, 2004, 131-132; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 122-123; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 73-74.

werd bevestigd door het Hof van Cassatie in een arrest uit 1997³³³. Dit arrest betrof een brandstichting door een vijftienjarige jongen, die voordien uit een jeugdinstelling was ontsnapt. De eigenaar van het gebouw, dat in brand was gestoken, en zijn verzekeraar stelden een aansprakelijkheidsvordering in tegen de jeugdinstelling. Zij baseerden zich hierbij op twee wettelijke gronden, namelijk ten eerste art. 1382 BW en ten tweede art. 1384, lid 1 BW. Het hof van beroep te Bergen bevestigde de aansprakelijkheid van de instelling op grond van de tweede bepaling, namelijk het eerste lid van art. 1384 BW. Het Hof van Cassatie ging echter in tegen deze uitspraak en verbrak het arrest op grond van het feit dat dit wetsartikel geen algemeen beginsel van aansprakelijkheid voor andermans daad betekende. Deze opvatting werd sindsdien gevolgd door de lagere rechtbanken.³³⁴

160. DRIE VORMEN VAN KWALITATIEVE AANSPRAKELIJKHEID – Het eerste lid van art. 1384 BW bepaalt dus eigenlijk het algemene principe van kwalitatieve aansprakelijkheid, dat slechts mogelijk zal zijn in de drie limitatief opgesomde gevallen uit de volgende leden van art. 1384 BW. Lid 2 omvat de aansprakelijkheid van ouders voor hun minderjarige kinderen, terwijl lid 3 de aansprakelijkheid van aanstellers voor hun aangestelden betreft. Het vierde lid van art. 1384 BW ten slotte behelst de aansprakelijkheid van onderwijzers en ambachtslieden voor hun leerlingen en leerjongens.³³⁵ De relevante kwalitatieve aansprakelijkheden voor deze masterscriptie zijn reeds uitvoerig besproken geweest.

B. DE FRANSE BENADERING: HET ARREST BLIECK

161. ART. 1384 CODE CIVIL: LIMITATIEVE LIJST – De bepaling uit art. 1384, eerste lid BW kan teruggevonden worden in het eerste lid van art. 1384 Code Civil.³³⁶ Lange tijd bleven ook de Franse burgerlijke rechters vasthouden aan het idee dat in beginsel de kwalitatieve aansprakelijkheden moesten worden beperkt tot de gevallen, die expliciet door de wetgever in art. 1384, lid 2 e.v. Code Civil werd opgenomen. Het eerste lid van dit artikel mocht dus met andere woorden niet gebruikt worden als wettelijke grondslag voor een algemene aansprakelijkheid voor andermans handelingen. Men ging er van uit dat het een limitatieve lijst van kwalitatieve aansprakelijkheden betrof.³³⁷

162. KENTERING: HET BLIECK-ARREST – Sinds 1991 is er echter een verandering in deze zienswijze gekomen en heeft men via jurisprudentiële weg geprobeerd het toepassingsgebied van art. 1384, lid 1 Code Civil uit te breiden. Op deze manier werd er ingegaan tegen het beginsel van een

³³³ Cass. 19 juni 1997, *Arr. Cass.* 1997, 670, *Bull.* 1997, 700, concl. J. PIRET, *www.cass.be*, *J.dr.jeun.* 1997, 400, noot T. PAPART, *JT* 1997, 582 en *jt.larcier.be*, *JLMB* 1997, 1122 en *jlmbi.larcier.be*, noot T. PAPART, *Pas.* 1997, I, 700, *R.Cass.* 1998, 369, noot A. VAN OEVELEN, *R.CJB* 1998, 587, noot R. DALCQ, *RGAR* 1997, nr. 12.852, concl. J. PIRET, noot, *RW* 1998-99, 148 en *www.rw.be*, noot A. VAN OEVELEN, *TBBR* 1997, 829.

³³⁴ B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstelling, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 154; J.-L. FAGNART, "Responsabilité du fait d'autrui" in B. TILLEMEN en I. CLAEYS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2004, 191; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 63.

³³⁵ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 63.

³³⁶ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 293.

³³⁷ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 294-295.

limitatieve lijst.³³⁸ Deze kentering werd in gang gezet door het Blicck-arrest van 29 maart 1991, dat werd uitgesproken door het Franse Hof van Cassatie.³³⁹

163. FEITEN – Het arrest Blicck betrof volgende feiten. Een mentaal gehandicapte persoon werd geplaatst in een beschutte werkplaats. Door de dag gold een regime van volledige bewegingsvrijheid. Onder dit regime slaagde hij er op een dag in om te ontsnappen en brand te stichten in een nabijgelegen bos, dat behoorde aan de familie Blicck. Deze laatste partij besloot dan ook een schadevergoedingsvordering in te stellen tegen de uitbater van de beschutte werkplek en tegen zijn verzekeraar. Zowel door de rechter in eerste aanleg als door de rechter in hoger beroep werd de vordering toegekend, zij het wel op verschillende gronden. De rechtbank in eerste aanleg van Tulle baseerde zich op art. 1382 Code Civil en bevestigde een fout in het toezicht door de instelling. De hof van beroep in Limoges wees de toezichtsfout echter af en steunde zich verder op het eerste lid van art. 1384 Code Civil.³⁴⁰

164. UITSpraak HOF VAN CASSATIE – Tegen het arrest van het hof van beroep van Limoges werd cassatieberoep ingesteld en zo kwam de zaak vervolgens bij het Franse Hof van Cassatie terecht, waarbij een schending van art. 1384, lid 1 Code Civil als cassatiemiddel werd opgeworpen. Er werd geredeneerd dat, wanneer de instelling veroordeeld werd tot een schadevergoeding zonder gespecificeerde grondslag uit art. 1384, tweede lid e.v. Code Civil, men regelrecht inging tegen eerdere Cassatie rechtspraak, waarbij gehouden werd aan een beperkte interpretatie van art. 1384 Code Civil. Het Hof verwierp dit cassatiemiddel echter en bepaalde daarbij dat men er, naar aanleiding van de bestemming van de beschutte werkplek, van uit kon gaan dat deze beschutte werkplaats aanvaard had om op permanente wijze de handel en wandel van de schadeverwekkende persoon te organiseren en ook te controleren. Dit betekende dat het hof van beroep wettig beslist had dat de instelling aansprakelijk gesteld kon worden voor de handelingen van de mentaal gehandicapte persoon op grond van art. 1384, lid 1 Code Civil.³⁴¹

165. PRINCIPE-ARREST – Het Franse Hof van Cassatie besliste in dit arrest voor de eerste keer dat er ook kwalitatieve aansprakelijkheden konden bestaan buiten de lijst uit art. 1384 Code Civil, waarbij er dus wel degelijk afgeweken werd van de traditionele interpretatie van het artikel en de bijhorende rechtspraak, namelijk het bestaan van een limitatieve lijst van kwalitatieve aansprakelijkheden. Het arrest Blicck wordt dan ook als een principe-arrest beschouwd.³⁴² Enige

³³⁸ T. LE BARS en K. BUHLER, "Responsabilité civile du fait d'autrui: une dérive de la jurisprudence Blicck?", *Recueil Dalloz* 1996, 453.

³³⁹ Cass. fr. 29 maart 1991, *JCP* 1991, II, nr. 21.673, met concl. D. DONTENWILLE en noot J. GHESTIN, *D.* 1991, 324, noot C. LARROUMET, *RDSS* 1991, 401, noot F. MONEGER, *RGAR* 1991, nr. 11.857, noot T. DEMESSE en *Eur. Rev. Private Law* 1993, 229, noot A. VAN OEVELEN.

³⁴⁰ Zoals weergegeven door B. WEYTS, "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstituut, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 147 en door P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 295-296.

³⁴¹ T. LE BARS en K. BUHLER, "Responsabilité civile du fait d'autrui: une dérive de la jurisprudence Blicck?", *Recueil Dalloz* 1996, 453.

³⁴² T. LE BARS en K. BUHLER, "Responsabilité civile du fait d'autrui: une dérive de la jurisprudence Blicck?", *Recueil Dalloz* 1996, 453; J.-L. FAGNART, "Responsabilité du fait d'autrui" in B. TILLEMANS en I. CLAEYS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure 2004, 191; P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 296-297.

nuance is echter geboden. Het Franse arrest en zijn bijhorende dispositief is specifiek bepaald naar aanleiding van de concrete feiten van de zaak. Stellen dat het Hof zich definitief heeft uitgesproken over een algemene aansprakelijkheid voor andermans handelingen is dus misschien te verregaand.³⁴³

C. MOGELIJKHEID VOOR AANSPRAKELIJKHEIDSREGELING VOOR VRIJWILLIGERS

166. OPLOSSING VOOR VRIJWILLIGER? – Wanneer de Belgische rechters echter het voorbeeld van het Franse Hof van Cassatie zouden volgen, zou dit relevant kunnen zijn voor de aansprakelijkheidsregeling van de vrijwilliger in de schoolomgeving. Indien een bredere interpretatie van het eerste lid van art. 1384 BW mogelijk zou zijn en een algemeen beginsel werd aanvaard in onze Belgische rechtsorde, zou dit lid aangewend kunnen worden om de vrijwilliger kwalitatief aansprakelijk te stellen voor de daden van de personen, waarvoor hij of zij moest instaan, ongeacht of deze personen minderjarig of meerderjarig zijn. Dit zou de bescherming van het slachtoffer bevorderen, maar wel een bijkomende aansprakelijkheidsgrond voor de vrijwilliger in de schoolomgeving betreffen, wat een afremmend effect op de inzet van de vrijwilligers zou kunnen betekenen.

167. ZORGVERPLICHTING - Als aanknopingspunt voor deze aansprakelijkheid stelt De Tavernier de verplichting tot zorg voor andere personen voor, die een wettelijke of contractuele grondslag heeft of op basis van een rechterlijke beslissing tot stand is gekomen. Zo zal de zorgplichtige dan aansprakelijk kunnen gesteld worden voor de handelingen van de personen, op wie de zorgverplichting specifiek betrekking heeft.³⁴⁴ De Tavernier bepaalt hierbij dat de zorgverplichting drieledig is. Zo moet er sprake zijn van een bevoegdheid tot het enerzijds leiden, het anderzijds organiseren en ten slotte het controleren van de daden van de bestemming van de zorg, die door een derde gezien kunnen worden als risicovol met een mogelijkheid tot schadeverwekkend zijn.³⁴⁵

168. § 832 BGB – Inzake het voorstel omtrent een eenvormig aanknopingspunt voor kwalitatieve aansprakelijkheid heeft De Tavernier zijn inspiratie gehaald bij het arrest Blicke, maar ook bij het Duitse recht en dan meer specifiek bij § 832 BGB. Zoals reeds eerder gesteld, omhelst deze Duitse bepaling een ruimer toepassingsgebied voor de kwalitatieve aansprakelijkheid voor ouders dan de moeder en vader alleen.³⁴⁶ Dit artikel wordt restrictief geïnterpreteerd, waarbij aan drie voorwaarden voldaan moet zijn. Ten eerste moet de schade veroorzaakt zijn door een persoon, die als toezichtbehoevend beschouwd kan worden. Het moet dus niet per se gaan om een minderjarige, maar de leeftijd zal sowieso een rol spelen bij de beoordeling in concreto van de mate van toezicht, die vereist wordt. Ten tweede moet de aangesproken persoon krachtens de wet of op grond van een overeenkomst tot het toezicht gehouden kunnen worden. De derde

³⁴³ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 297.

³⁴⁴ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 314.

³⁴⁵ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 315.

³⁴⁶ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 315.

voorwaarde ten slotte bepaalt dat het effectief om toezicht moet gaan, dat van een bepaalde duur en intensiteit moet zijn.³⁴⁷

169. WIJZIGINGEN HUIDIG STELSEL – Indien een dergelijke regeling zou opgenomen worden in het Belgische BW of indien de Belgische rechters een ruimere interpretatie van art. 1384, lid 1 BW zouden aannemen, zou dit enigszins implicaties kunnen inhouden voor het huidige aansprakelijkheidsregime uit art. 1384 BW. Zo zullen het tweede en het vierde lid van art. 1384 BW overbodig geacht kunnen worden, aangezien er niet meer vertrokken zou worden van een bepaalde hoedanigheid, maar men zou kiezen voor een totaal ander aanknopingspunt, waaronder toch ook de ouders en de onderwijzers zouden kunnen ressorteren. De Tavernier raadt dan ook aan om een nieuw wetsartikel op te nemen, waarin de uitgeoefende zorg als aanknopingsfactor wordt opgenomen.³⁴⁸ De suggestie van De Tavernier kan volgens mij een vereenvoudiging van het systeem inhouden. De beoordeling van de toezichtsverplichting zal waarschijnlijk ook een beoordeling in concreto betreffen, maar kan minder arbeidsintensief blijken voor de rechterlijke macht dan het toetsen van de voorwaarden voor ouderlijke aansprakelijkheid of de aansprakelijkheid van leerkrachten. Daarbij zullen meer slachtoffers een persoon aansprakelijk kunnen stellen voor andermans daad, aangezien de kwalitatieve aansprakelijkheid dan niet langer voorbehouden zal zijn voor bepaalde categorieën van personen.

170. VERZWARING VAN AANSPRAKELIJKHEID VOOR VRIJWILLIGER – In vergelijking met de aansprakelijkheidsregeling uit de Vrijwilligerswet, zou deze wetswijziging wel een verzwaring kunnen betekenen voor de aansprakelijkheid van de vrijwilliger. In de Vrijwilligerswet opteert men ervoor om in bepaalde gevallen de aansprakelijkheid te laten dragen door de vrijwilligersorganisatie. Dit is echter niet het geval bij een ruimere interpretatie van het eerste lid van art. 1384 BW of het aannemen van een nieuwe wetsbepaling. In deze gevallen zou het de vrijwilliger zelf zijn, die de aansprakelijkheid voor de handelingen van een derde, waartoe hij op basis van een vrijwilligersovereenkomst verplicht is te zorgen, moet dragen. De Tavernier vreest dan ook dat deze verzwaring van de aansprakelijkheid een afschrikkend effect zou kunnen hebben op de inzet van vrijwilligers. Hij zou er vervolgens voor opteren om de nieuwe wetsbepaling niet van toepassing te maken op vrijwilligers.³⁴⁹ Dit zou betekenen dat de nieuwe vorm van kwalitatieve aansprakelijkheid, zoals hierboven besproken, dan toch geen optie zou zijn voor de aansprakelijkheidsregeling voor vrijwilligers. De wetgever zal dus mijn inziens, indien hij een wijziging van de wet zou overwegen, een keuze moeten maken tussen enerzijds het eenvormig willen regelen van de kwalitatieve aansprakelijkheid, waardoor meer personen onder het toepassingsgebied zouden vallen, en anderzijds het niet willen afschrikken van vrijwilligers, zodat deze zich toch nog steeds zouden willen inzetten voor de zorg voor anderen.

³⁴⁷ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 316-317.

³⁴⁸ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 317.

³⁴⁹ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 318.

HOOFDSTUK III. DE ONDERWIJSOVEREENKOMST EN HET SCHOOLREGLEMENT

171. TYPISCHE SCHOOLELEMENTEN – De onderwijsovereenkomst enerzijds en het schoolreglement anderzijds zijn nauw met mekaar verweven en zijn beiden goede voorbeelden van typische schoolelementen, die mogelijks relevant kunnen zijn voor de aansprakelijkheidsregeling van vrijwilligers in de schoolomgeving.

AFDELING I. DE ONDERWIJSOVEREENKOMST

172. RECHT OP INSCHRIJVING – Elke leerling heeft recht op inschrijving in de onderwijsinstelling, zoals gekozen door zijn ouders. Indien de leerling echter 12 jaar of ouder is, zal de schoolkeuze in samenspraak met de leerling dienen te gebeuren.³⁵⁰ Het Decreet basisonderwijs³⁵¹ en de Codex secundair onderwijs³⁵² bepalen dan ook dat ouders verplicht zijn ervoor te zorgen dat hun leerplichtig kind daadwerkelijk onderwijs volgt. Dit wil zeggen dat het kind ingeschreven moet zijn in een school en er regelmatig aanwezig is, of huisonderwijs volgt.³⁵³ Met andere woorden, inschrijving in een school is dus vereist ter vervulling van de leerplicht van een kind, wanneer er niet geopteerd wordt voor huisonderwijs.

173. TE VERSTREKKEN INFORMATIE – Voorafgaand aan een inschrijving moet het schoolbestuur schriftelijk of via elektronische drager het pedagogisch project³⁵⁴ en het schoolreglement³⁵⁵ aan de ouders en de leerling aanbieden. Hierbij dienen zij, indien de ouders dit wensen, toelichting te geven. Indien het schoolbestuur het pedagogisch project of het schoolreglement via elektronische drager ter beschikking stelt, vraagt het de ouders of ze een papieren versie wensen te ontvangen.³⁵⁶ Ter aanvulling dient het schoolbestuur de ouders bij de inschrijving schriftelijk te informeren over onder meer de juridische aard en de samenstelling van hun schoolbestuur; het pedagogisch project van de school; de organisatie van de schooluren; de voor- en naschoolse opvang indien daarin voorzien is; het leerlingenvervoer indien daarin voorzien is; het begeleidend CLB; de samenstelling van de scholengemeenschap indien de school behoort tot een scholengemeenschap; de samenstelling van de schoolraad.³⁵⁷

174. EFFECTIEVE INSCHRIJVING – De inschrijving zelf zal dan gebeuren door ondertekening voor akkoord van de ouders van het pedagogisch project en het schoolreglement.³⁵⁸ De ouders moeten hierbij bepalen, door middel van een ondertekende verklaring, of hun kind een cursus in één der erkende godsdiensten of een cursus niet-confessionele zedenleer volgt.³⁵⁹

³⁵⁰ Art. 37bis, §1 Decreet basisonderwijs; Art. 110/1, §1 Codex secundair onderwijs.

³⁵¹ Decreet 25 februari 1997 basisonderwijs, *BS* 17 april 1997.

³⁵² Besluit 17 december 2010 van de Vlaamse Regering houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 24 juni 2011.

³⁵³ Art. 26, §1, eerste lid Decreet basisonderwijs; Art. 123/1, §1 Codex secundair onderwijs.

³⁵⁴ Art. 28, § 1, 2°, en 47, § 1, 1° Decreet basisonderwijs; Art. 3, 33°/1 Codex secundair onderwijs.

³⁵⁵ Art. 37 Decreet basisonderwijs; Art. 111 Codex secundair onderwijs.

³⁵⁶ Art. 37bis, §2 Decreet basisonderwijs.

³⁵⁷ Art. 28, §1 Decreet basisonderwijs.

³⁵⁸ Art. 37bis, §2 Decreet basisonderwijs; Art. 110/1, §1 Codex secundair onderwijs.

³⁵⁹ Art. 29, eerste lid Decreet basisonderwijs; Art. 98, §1 Codex secundair onderwijs.

175. ONDERWIJSOVEREENKOMST – Het Decreet basisonderwijs en de Codex secundair onderwijs maakt dus duidelijk gewag van het handtekenen voor akkoord door de ouders bij de inschrijving van hun kind in de school van hun keuze.³⁶⁰ Men kan er dan vanuit gaan dat hierdoor een onderwijsovereenkomst tussen de onderwijsinstelling enerzijds en de ouders en hun kind anderzijds zal ontstaan zijn. De onderwijsovereenkomst zal wederzijdse rechten en plichten omvatten, die door beide partijen geëerbiedigd dienen te worden. Indien de onderwijsovereenkomst verder uitgewerkt zou worden, kan de onderwijsinstelling deze overeenkomst eventueel gebruiken om ook inzake aansprakelijkheid enkele afspraken te maken met de ouders of de leerling in kwestie, indien zij in de toekomst zouden participeren in vrijwilligerswerk op school. In ieder geval kan de onderwijsovereenkomst een goede gelegenheid bieden voor de school om de ouders meer informatie te verstrekken hieromtrent, aangezien de onderwijsinstelling en de ouders sowieso rond de tafel dienen te zitten om de overeenkomst te ondertekenen ter inschrijving van het kind in de school.

AFDELING II. HET SCHOOLREGLEMENT

176. DEFINITIE – Het schoolreglement (art. 2, 19° Participatiedecreet) wordt in het Participatiedecreet van 2004 gedefinieerd als het document waarin enerzijds de verhouding tussen de inrichtende macht, de ouders en de leerlingen wordt geregeld en dat anderzijds ten minste de orde- en tuchtregeling, de examenregeling en de interne beroepsprocedures bevat.

177. ONDERTEKENING – Zoals hierboven reeds aangegeven werd, maakt het schoolreglement deel uit van de onderwijsovereenkomst. De ouders moeten zich akkoord verklaren met het schoolreglement en dienen het te ondertekenen bij inschrijving van hun kind in de school naar keuze.³⁶¹ Daarbij ontstaat er dus een verhouding tussen de school enerzijds en de ouders anderzijds, waarbij het kind een onrechtstreekse partij bij deze verhouding wordt.

178. VERPLICHTING – Een schoolbestuur in het kleuteronderwijs en het lager onderwijs draagt de verplichting om voor elk van zijn scholen een schoolreglement aan te nemen dat de betrekkingen tussen het schoolbestuur, de ouders en de leerlingen regelt. Zij zijn verplicht minimaal een bepaald aantal elementen hierin op te nemen, zoals wettelijk vastgelegd in het Decreet basisonderwijs.³⁶² Zo dient de wijze waarop de schoolraad, de ouderraad en in voorkomend geval de leerlingenraad wordt samengesteld, opgenomen te zijn in het schoolreglement.³⁶³ Deze verplichting om een schoolreglement te maken, waarin de rechten en plichten van de leerlingen worden vastgesteld, wordt ook opgelegd aan de schoolbesturen uit het secundair onderwijs.³⁶⁴ Art. 112 Codex secundair onderwijs bepaalt de onderdelen, die minimaal opgenomen moeten worden in het schoolreglement

³⁶⁰ Art. 37bis, §2 Decreet basisonderwijs; Art. 110/1, §1 Codex secundair onderwijs.

³⁶¹ X., "Schoolreglement", *Klasse voor ouders* 1998, nr. 17, 7; Bijlage 3 biedt een voorbeeld van een voor akkoord verklaring met het schoolreglement van GBS Op Dreef.

³⁶² Art. 37 Decreet basisonderwijs.

³⁶³ Art. 37, §2, 6° en §3, 8° Decreet basisonderwijs.

³⁶⁴ Art. 111 Codex secundair onderwijs.

voor secundaire scholen. Verwacht wordt dan ook dat een verplicht schoolreglement zal zorgen voor de meeste garanties voor een sereen schoolklimaat.³⁶⁵

179. **BETROKKENEN** – Zoals reeds eerder vastgesteld, draagt het schoolbestuur de verplichting een schoolreglement vast te stellen. Zij zijn hierbij verplicht ieder ontwerp van beslissing omtrent het schoolreglement aan de schoolraad voor te leggen voor overleg.³⁶⁶ Het schoolbestuur moet hieromtrent de schoolraad tijdig informeren, waarop de schoolraad zijn overlegagenda kan bepalen. Zo is het ook mogelijk dat de schoolraad beslist niet in te gaan op hun recht op overleg. Wanneer de schoolraad dit echter wel wenst te doen, zal dit overleg plaats vinden in een gezamenlijke vergadering van het schoolbestuur of zijn gemandateerde en de schoolraad. Dit overleg moet dan uiteindelijk resulteren in een verslag, op basis waarvan het schoolbestuur een gemotiveerde eindbeslissing kan nemen. Het schoolbestuur dient vervolgens de schoolraad op de hoogte te brengen van zijn beslissing. Wanneer de schoolraad er echter niet in slaagt te overleggen binnen een termijn van eenentwintig dagen, zal het overleg geacht worden plaats gevonden te hebben.³⁶⁷

180. **AANSPRAKELIJKHEID** – Een onderwijsinstelling is dus verplicht bepaalde elementen op te nemen in hun schoolreglement. Niets belet hen echter om ook andere zaken dan de verplichte elementen te regelen in dit document. Zo is het mijn inziens ook mogelijk dat er bepalingen inzake aansprakelijkheid worden opgenomen. De onderwijsinstelling kan dan gebruik maken van het schoolreglement om de aansprakelijkheid te regelen van de ouders of zelfs de leerling in kwestie, wanneer zij vrijwilligerswerk zouden aangaan in een organisatie van de onderwijsinstelling zelf. Er dient hierbij aandacht uit te gaan naar de situaties, waarin de aansprakelijkheid van de vrijwilliger overgenomen zal worden door de school en wanneer dit niet het geval zal zijn. Op deze manier kan de onderwijsinstelling duidelijkheid creëren en weten de ouders en de leerling op voorhand hoe hun aansprakelijkheid geregeld zal zijn, indien schade is ontstaan tijdens het vervullen van het vrijwilligerswerk. Ook dient het aanbevolen te worden de schoolverzekering te vermelden, zodat de personen weten op welke manier zij verzekerd zullen zijn tijdens hun activiteiten als vrijwilliger en of zij dus al dan niet nog zelf een bijkomende verzekering dienen aan te gaan.³⁶⁸

BESLUIT

181. **DE VRIJWILLIGERSWET** - Centraal in de tweede stap van het stappenplan stond de burgerlijke aansprakelijkheid van de vrijwilliger in het schoolgebeuren. Deze zal vastgesteld moeten worden wanneer schade ontstaan is door een eigen fout of door de daad van een ander, waarvoor de vrijwilliger verantwoordelijk was. Om na te gaan op welke manier deze aansprakelijkheid geregeld zal zijn, dient eerst en vooral bepaald te worden of de aansprakelijkheidsregeling uit de Vrijwilligerswet van toepassing is. Deze wettelijke bepaling heeft een beperkter toepassingsgebied dan de Vrijwilligerswet zelf, waardoor dus niet elke vrijwilliger zal kunnen genieten van de

³⁶⁵ Omz. Betreffende structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs, SO 64, BS 25 juni 1999.

³⁶⁶ Art. 21, 7°, a) Participatiedecreet.

³⁶⁷ Art. 22 Participatiedecreet.

³⁶⁸ Bijlage 4 biedt een overzicht van de relevante bepalingen uit het schoolreglement van VBS Wegwijs uit Halen met betrekking tot vrijwilligers.

aansprakelijkheidsovername door de vrijwilligersorganisatie, zoals bepaald in art. 5 Vrijwilligerswet. Van belang hiervoor is vast te stellen om welk type vrijwilligersorganisatie het gaat, dat verantwoordelijk is voor de organisatie van het vrijwilligerswerk.

182. **PERSOONLIJKE AANSPRAKELIJKHEID** - Indien de aansprakelijkheidsregeling uit de Vrijwilligerswet niet van toepassing is, zal het gemeen recht een oplossing moeten bieden, waarbij gekeken zal worden naar de aansprakelijkheidsregeling uit de artt. 1382-1386bis BW. Artt. 1382-1383 BW bieden een regeling inzake de persoonlijke aansprakelijkheid van de vrijwilliger, waarbij speciale aandacht dient te gaan naar de beoordeling van de schuldbekwaamheid en de toerekenbaarheid van minderjarige vrijwilliger.

183. **KWALITATIEVE AANSPRAKELIJKHEID** - Aangezien het mogelijk is dat de vrijwilliger tijdens het uitvoeren van zijn vrijwilligerswerk in de onderwijsinstelling zal moeten instaan voor anderen, zoals minderjarige kinderen, zullen er ook situaties kunnen voorkomen waarin kwalitatieve aansprakelijkheid kan ontstaan. Twee specifieke vormen van kwalitatieve aansprakelijkheid werden besproken in deze masterproef, namelijk de ouderlijke aansprakelijkheid en de aansprakelijkheid van leerkrachten. De wettelijke regeling inzake ouderlijke aansprakelijkheid zal uiteindelijk geen oplossing kunnen bieden voor de aansprakelijkheidsregeling van de vrijwilliger, aangezien niet voldaan is aan de voorwaarde van de wettelijke afstammingsband. Vervolgens werd dan een licht geworpen op de kwalitatieve aansprakelijkheid van leerkrachten, zoals geregeld in het vierde lid van art. 1384 BW. Deze bepaling zal wel van toepassing kunnen zijn op de vrijwilliger, wanneer deze tijdens het vrijwilligerswerk effectief aan onderwijsverstrekking doet, maar niet wanneer de vrijwilliger louter belast is met het toezicht over anderen. Er moet dus nagegaan worden wat de activiteit, die vervuld wordt door de vrijwilliger, eigenlijk inhoudt en of er sprake is van een onderwijsopdracht. Indien dit het geval is, kan deze bepaling gebruikt worden en zal kwalitatieve aansprakelijkheid ontstaan voor de vrijwilliger in het schoolgebeuren, wanneer een persoon onder diens toezicht een handeling voltrok welke schade deed ontstaan.

184. **ALGEMEEN BEGINSSEL VAN AANSPRAKELIJKHEID VOOR EEN ANDER** - In België wordt een algemeen beginsel van aansprakelijkheid voor een ander op basis van art. 1384, lid 1 BW niet aanvaard. Dit is echter sinds het principe-arrest Blicq wel het geval in Frankrijk. Het Franse Hof van Cassatie heeft in deze zaak besloten dat het mogelijk is andere kwalitatieve aansprakelijkheden aan te nemen dan degenen, die bepaald zijn in art. 1384 Code Civil. Dergelijk algemeen beginsel zou tot gevolg kunnen hebben dat de vrijwilliger in de onderwijsomgeving dan ook zou kunnen ressorteren onder de kwalitatieve aansprakelijkheidsregeling. Dit zou wel een aanzienlijke verzwaring van de aansprakelijkheidslast kunnen betekenen voor deze vrijwilliger in vergelijking met de aansprakelijkheidsregeling uit de Vrijwilligerswet. Indien de Belgische wetgever toch een wetswijziging zou overwegen of indien de Belgische rechter een ruimere interpretatie van de wetsbepaling zou besluiten, dient men hier dus wel rekening mee te houden. Het treffen van een nieuwe aansprakelijkheidsregeling voor deze vrijwilligers op grond van art. 1384, lid 1 BW mag geen afschrikkend effect teweegbrengen, zodat mensen weigerachtig tegenover vrijwilligerswerk zouden komen te staan.

185. ODERWIJSOVEREENKOMST EN SCHOOLREGLEMENT - Zowel de onderwijsovereenkomst als het schoolreglement zijn typische onderwijselementen. Beide elementen spelen een rol bij het informeren van de ouders en de leerling bij de inschrijving in de onderwijsinstelling. Mijn inziens dient het dan aanbeveling dat deze informatie ook betrekking heeft op de regeling van de aansprakelijkheid, indien de ouders of de leerling zelf beslissen aan vrijwilligerswerk te doen op school. Ook kan de onderwijsinstelling hiermee de ouders informeren inzake de schoolverzekering. Een nadeel hierbij is wel dat het werken met deze elementen voor de regeling van aansprakelijkheid enkel betrekking zal kunnen hebben op de ouders of leerling als vrijwilliger en dus geen meerwaarde biedt voor derden.

186. EIGEN BEDENKING - Naar aanleiding van de vele reacties van mensen die ik dit jaar gesproken heb over het onderwerp van mijn masterscriptie, blijkt vrijwilligerswerk in de onderwijsomgeving geen onbekend thema. Veel mensen zijn zelf al vrijwilliger geweest op de school van hun kinderen of kennen mensen, die aan vrijwilligerswerk doen in het onderwijsgebieden. De problematiek aangaande mogelijke aansprakelijkheid is velen dan weer niet bekend. Het is geen factor dat doorgaans betrokken lijkt te worden bij de beslissing tot vrijwilligerswerk. Een gebrek aan informatie kan tot misverstanden leiden, waardoor het mij dus aangeraden lijkt voor de onderwijsinstellingen om hun vrijwilligers nog beter op de hoogte te stellen van het vrijwilligersbeleid van de school en meer specifiek over de aansprakelijkheidsregeling. Toch ligt de verantwoordelijkheid niet enkel bij de scholen alleen, maar ook bij de vrijwilligers zelf. Aan vrijwilligerswerk doen, verdient lof, maar het kan nooit kwaad om je als vrijwilliger te bevragen bij de vrijwilligersorganisatie, waarvoor je het vrijwilligerswerk zou verrichten. Het risico op aansprakelijkheid mag geen reden zijn om je medemens niet langer een handje toe te steken, maar een verwittigd persoon is er twee waard.

DEEL III. DE VERZEKERINGEN VOOR VRIJWILLIGERS

"Mama Karen gaat als vrijwilliger mee op uitstap met de kleuters van het derde kleuterklasje van basisschool De Lettertuint naar de AD Delhaize. Op een moment dat een deel van de kinderen onder haar toezicht staat, valt kleine Sam in een pot kokend water, waarbij hij zich zwaar verbrandt en meteen naar het ziekenhuis wordt gebracht. De ouders van Sam vinden dat Karen haar toezichtsverplichting op een onzorgvuldige wijze heeft uitgeoefend en stellen haar dan ook aansprakelijk voor dit ongeval. Zij willen hierbij hun schade vergoed zien. Karen is een alleenstaande huismoeder met twee kinderen en heeft het financieel niet al te breed. Ze hoopt dan ook dat, indien haar aansprakelijkheid bevestigd wordt, deze gedekt zal worden door de verzekering, die afgesloten werd door de school. Indien dit niet het geval zou zijn, kan ze misschien nog terugvallen op haar eigen familiale verzekering."

INLEIDING

187. SITUERING - Het ontstaan van schade en het vorderen van een schadevergoeding gaan hand in hand. Dergelijke schadevergoeding kan hoog oplopen, waardoor het aan te raden is een aansprakelijkheidsverzekering af te sluiten, die dergelijke vergoeding kan dekken.³⁶⁹ Het is daarom van groot belang dat deze verzekeringen hun plaatsje krijgen binnen deze masterproef en dus de derde stap uit het stappenplan vormen. In dit derde deel komen dan ook alle relevante aspecten aangaande verzekeringen aan bod, die betrekking hebben op de vrijwilligers, die hun vrijwilligerswerk vervullen binnen de schoolomgeving.

188. DE AANSPRAKELIJKHEIDSVERZEKERING - Volgens de Wet betreffende de verzekeringen³⁷⁰ is de verzekeringsovereenkomst een overeenkomst, waarbij de ene partij, namelijk de verzekeraar, zich tegen betaling van een vaste of veranderlijke premie tegenover een andere partij, namelijk de verzekeringnemer, ertoe verbindt een in de overeenkomst bepaalde prestatie te leveren in het geval zich een onzekere gebeurtenis voordoet waarbij, naargelang van het geval, de verzekerde of de begunstigde belang heeft dat die zich niet voordoet.³⁷¹ Van belang voor deze masterproef is de aansprakelijkheidsverzekering, wat een bijzondere vorm van schadeverzekering is en ook wel een thirdparty-verzekering wordt genoemd. Deze verzekering zal het risico dekken dat de verzekerde persoon gehouden zal worden de schade te vergoeden, die door een andere persoon geleden werd, op basis van aansprakelijkheidsrechtelijke bepalingen.³⁷² Er wordt met andere woorden een bescherming geboden voor het eigen vermogensnadeel dat men kan lijden, indien men verplicht zal worden andermans schade te vergoeden op grond van zijn aansprakelijkheid voor het ontstaan

³⁶⁹ G. DEHOUCQ en B. DE PAEP, *Mijn gezin. Goed verzekerd?!*, Leuven, LannooCampus, 2013, 16.

³⁷⁰ Wet 4 april 2014 betreffende de verzekeringen, *BS* 30 april 2014.

³⁷¹ Art. 5, 14° Wet verzekeringen; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 10.

³⁷² H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 10; H. DE MUYNCK, *Verzekeringswezen in België*, Gent, Academia Press, 2010, 6; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 35.

van deze schade.³⁷³ Daarnaast zal ook het slachtoffer van het schadegeval beschermd worden, aangezien deze zeker kan zijn van vergoeding.³⁷⁴

189. REGRES - Doorgaans is het onmogelijk voor de verzekeraar om de uitgekeerde schadevergoeding terug te vorderen van de verzekerde, die verantwoordelijk was voor het ontstaan van de schade. Regres is echter uitzonderlijk wel mogelijk, wanneer er sprake is van een mogelijkheid voor de verzekeraar om dekking te weigeren (oud art. 88 WLVO, huidig artikel 152 Wet Verzekeringen).³⁷⁵ Wanneer de verzekeraar in zulke gevallen toch overgaat tot vergoeding, zal hij het slachtoffer meer betaald hebben dan overeengekomen met de verzekerde of de verzekeringnemer, waardoor hij de betaalde som mag terugvorderen. Het risico blijft in deze situatie wel bij de verzekeraar, want in geval van insolventie van de verzekerde zal de verzekeraar verlies lijden, wanneer hij de benadeelde toch reeds vergoed heeft.³⁷⁶

HOOFDSTUK I. OVEREENKOMSTIG DE VRIJWILLIGERSWET

AFDELING I. OVERZICHT

190. VÓÓR DE VRIJWILLIGERSWET – Voor de invoering van de Vrijwilligerswet bestond er geen algemeen wettelijke verplichting tot het verzekeren van de mogelijke risico's, die vrijwilligers konden lopen bij het uitvoeren van hun vrijwilligerswerk. Voorstanders verdedigden nochtans dat het verzekeren van deze risico's een onderdeel vormde van de zorgvuldigheidsplicht, die rustte op de schouders van de vrijwilligersorganisatie en er dus al sprake zou moeten zijn van een dergelijke verzekering. Tegenstanders daarentegen namen het op voor de kleinere vrijwilligersorganisaties, zoals de losse verbanden, sommige vzw's of feitelijke verenigingen. Voor deze organisaties zou het financieel niet haalbaar zijn geweest om een dergelijke verzekering aan te gaan. Met de invoering van de Vrijwilligerswet heeft de wetgever er echter toch voor geopteerd om de voorstanders van een wettelijk verplichte verzekering te volgen en te voorzien in een verzekering voor de vrijwilliger.³⁷⁷

191. TWEE MOGELIJKHEDEN – De Wet van 3 juli 2005 heeft twee methodes van verzekering in het leven geroepen, zodat de vrijwilliger met zekerheid van een verzekering kan genieten. Ten eerste bestaat de mogelijkheid dat de vrijwilligersorganisatie zelf een verzekering voor de vrijwilliger heeft moeten afsluiten. Deze methode wordt geregeld in art. 6 Vrijwilligerswet. Ten tweede heeft de wetgever er ook voor gezorgd dat de aansprakelijkheid voor risico's, die vrijwilligers kunnen lopen tijdens hun vrijwilligerswerk, niet langer uitgesloten kan worden van de familiale verzekeringspolis.

³⁷³ B. WEYTS, "Geweld op school: Het aansprakelijkheids- en verzekeringsvraagstuk", *TORB* 2012-13, 29; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 184.

³⁷⁴ B. WEYTS, "Geweld op school: Het aansprakelijkheids- en verzekeringsvraagstuk", *TORB* 2012-13, 29.

³⁷⁵ Cass. 11 januari 2010, *RW* 2012-13, 772, noot P. VAN DE WEYER, *RABG* 2010, 1325, noot S. VERECKEN, *T.J.K.* 2010, 294, noot P. DE TAVERNIER en *www.cass.be* met concl. J. GENICOT: Ook de bij zijn ouders wonende minderjarige is een verzekerde in de zin van dit wetsartikel; G. DEHOUCQ en B. DE PAEP (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 199.

³⁷⁶ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 194.

³⁷⁷ O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenberg, Edi.pro, 2007, 108.

Dit wordt bepaald in de artt. 7 en 8 van de Vrijwilligerswet.³⁷⁸ Beide mogelijkheden zullen hieronder uitgebreider behandeld worden, alsook art. 8bis Vrijwilligerswet, dat handelt over de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorvoertuigen.

192. EEN VERALGEMEENDE MINIMUM DEKKING - De wetgever heeft er dus duidelijk voor geopteerd om te voorzien in een minimum dekking. Daarbij heeft hij een dubbel doel willen verwezenlijken. Ten eerste heeft hij getracht een onmisbare en gelijkvormige dekking te verzekeren voor alle vrijwilligers, die voldoen aan de nodige voorwaarden om aanzien te worden als vrijwilligers in de zin van de Vrijwilligerswet. Ten tweede heeft de wetgever de verzekeringsmaatschappijen ertoe willen aanzetten om een formule te bedenken, waarbij een doeltreffende dekking aangeboden kan worden aan een redelijke prijs.³⁷⁹

AFDELING II. ART. 6 VRIJWILLIGERSWET

§1. VERZEKERINGSVERPLICHTING VOOR DE ORGANISATIE

193. VERPLICHTE VERZEKERING - Art. 6, §1 Vrijwilligerswet bepaalt dat de organisaties, die krachtens art. 5 Vrijwilligerswet burgerlijk aansprakelijk zijn voor de schade die een vrijwilliger veroorzaakt, tot dekking van de risico's met betrekking tot vrijwilligerswerk een verzekeringscontract moeten sluiten, dat ten minste de burgerlijke aansprakelijkheid van de organisatie dekt. De contractuele aansprakelijkheid wordt hier expliciet uitgesloten van de minimale dekking. Met andere woorden wordt er een verzekeringsplicht ingevoerd voor de organisaties, die met vrijwilligers werken. Deze organisaties zijn verplicht hun eigen aansprakelijkheid te verzekeren en dus een verzekeringscontract te sluiten tot dekking van de risico's in het kader van het vrijwilligerswerk. Tenminste het buitencontractuele aspect van de burgerlijke aansprakelijkheid van de organisatie moet gedekt worden door dit verzekeringscontract.³⁸⁰

194. VOORWAARDEN - Dit artikel houdt wel een beperkte verzekeringsplicht in, aangezien niet elke organisatie, die onderworpen is aan de Vrijwilligerswet, ook onderworpen is aan deze verzekeringsplicht. Hiervoor wordt een link gelegd met art. 5 Vrijwilligerswet. Iedere organisatie die binnen het beperkte toepassingsgebied van dit artikel valt, zal ook gehoor moeten geven aan de verzekeringsverplichting uit art. 6 Vrijwilligerswet.³⁸¹ Daarbij is van groot belang op te merken dat de verzekering enkel de door de organisatie overgenomen aansprakelijkheid verplicht is te dekken.³⁸² Coeckelbergh trekt hieruit de conclusie dat de Vrijwilligerswet op geen enkele manier de

³⁷⁸ O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenberg, Edi.pro, 2007, 108.

³⁷⁹ O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenberg, Edi.pro, 2007, 123.

³⁸⁰ G. JOCQUÉ, "Rechten van vrijwilligers. Wet van 3 juli 2005", *NJW* 18 oktober 2006, nr. 149, 732-733; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 488; X, "Vrijwilligerswet. Verzekeringen" in E. E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 3; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 125; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 125-126.

³⁸¹ G. JOCQUÉ, "Rechten van vrijwilligers. Wet van 3 juli 2005", *NJW* 18 oktober 2006, nr. 149, 733; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 126.

³⁸² D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 493.

vrijwilligersorganisaties verplicht een verzekering af te sluiten om de dekking van hun eigen fout te garanderen, los van een fout gemaakt door de vrijwilliger.³⁸³

195. **BEGUNSTIGDEN** – De verzekering, die door de vrijwilligersorganisatie zal moeten worden afgesloten, zal de risico's, die verbonden zijn aan het vervullen van het vrijwilligerswerk, van de organisatie zelf dekken. Daarnaast zal deze zelfde verzekering ook moeten voorzien in een dekking voor de vrijwilliger. Met andere woorden moet de organisatie een verzekeringscontract afsluiten met de vrijwilliger als medebegunstigde.³⁸⁴ Dit betekent bovendien dat de vrijwilligersorganisatie als verzekeringsnemer en als verzekerde verplicht zal zijn de verzekeringspremie te betalen.³⁸⁵

196. **INFORMATIEPLICHT** – Indien de organisatie al dan niet verplicht wordt door de Vrijwilligerswet om een verzekering af te sluiten, doet dit niets af aan de informatieplicht van de vrijwilligersorganisatie. Volgens art. 4, b) en c) Vrijwilligerswet heeft de organisatie de verplichting om informatie omtrent de gesloten verzekering aan de vrijwilliger te verschaffen. Het verplichte karakter van deze verzekering is geen voorwaarde voor de informatieplicht van de organisatie.³⁸⁶

197. **NEDERLAND** - Bij onze Noorderburen is de aansprakelijkheidsverzekering voor vrijwilligers een aanvullende, secundaire verzekering. De vrijwilligersorganisaties zijn niet verplicht deze af te sluiten, maar indien zij hier toch toe besluiten, zal deze verzekering enkel aangesproken worden als er geen andere verzekering is, die kan instaan voor het dekken van de schade.³⁸⁷

§2. MACHTIGINGEN VOOR DE KONING

198. **UITBREIDING VERZEKERINGSDEKKING** – Art. 6, §§2-5 Vrijwilligerswet machtigen de Koning om bepaalde modaliteiten vast te stellen aangaande de verzekering voor vrijwilligersorganisaties en hun vrijwilligers. Zo kan hij ten eerste de dekking van het verzekeringscontract uitbreiden voor bepaalde categorieën van vrijwilligers, die hij ook zelf kan bepalen. De Koning kan beslissen dat voor hen de dekking ook betrekking kan hebben op de lichamelijke schade die geleden is door vrijwilligers bij ongevallen tijdens de uitvoering van het vrijwilligerswerk of tijdens de verplaatsingen die in het kader daarvan worden gedaan enerzijds, alsook op de ziekten die zijn opgelopen als gevolg van het vrijwilligerswerk anderzijds.³⁸⁸ Verder kan de Koning de dekking ook uitbreiden tot rechtsbijstand voor de vrijwilliger.³⁸⁹

199. **MINIMUMGARANTIEVOORWAARDEN** – De Koning werd ook gemachtigd door de wetgever om de minimumgarantievoorwaarden van de verzekeringsovereenkomsten tot dekking van het vrijwilligerswerk vast te stellen.³⁹⁰ Het Koninklijk besluit van 19 december 2006³⁹¹ tot vaststelling

³⁸³ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 494.

³⁸⁴ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 490; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 113.

³⁸⁵ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 490.

³⁸⁶ G. JOUQUÉ, "Rechten van vrijwilligers. Wet van 3 juli 2005", *NJW* 18 oktober 2006, nr. 149, 733.

³⁸⁷ X., Verzekeringen, <https://vrijwilligerswerk.nl/wetten-regels/verzekeringen> (laatste raadpleging: 11 mei 2015).

³⁸⁸ Art. 6, §2, 1° Vrijwilligerswet; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 128.

³⁸⁹ Art. 6, §2, 2° Vrijwilligerswet; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 129.

³⁹⁰ Art. 6, §3 Vrijwilligerswet.

van de minimumgarantievoorwaarden van de verzekeringsovereenkomsten tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst van de organisaties, die werken met vrijwilligers, werd dan ook aangenomen in het kader van art. 6, §3 Vrijwilligerswet en handelt over de aansprakelijkheid, zoals van toepassing in art. 5 Vrijwilligerswet.³⁹² De verzekeringsdekking moet minstens gelijk zijn aan de dekking, die in het KB wordt gegarandeerd.³⁹³ De verzekeraar blijft echter vrij om een ruimere waarborg aan te bieden, waardoor deze de mogelijkheid krijgt om in te spelen op de specifieke activiteiten van de vrijwilligersorganisatie.³⁹⁴

200. INFORMATIEVERPLICHTING GEMEENTEN EN PROVINCIES – Het eerste lid van art. 6, §4 Vrijwilligerswet bepaalt dat het tot de verantwoordelijkheid van de gemeenten en provincies behoort om de organisaties te informeren over hun mogelijke verzekeringsplicht. De Koning kan hierbij nadere regels bepalen ter uitvoering van de informatieverplichting van de gemeenten en provincies.³⁹⁵ Deze bepaling ligt in lijn met de verplichting voor de Nederlandse gemeenten, zoals eerder besproken, om hun beleid mede te richten op maatschappelijke ondersteuning. De Belgische bepaling betreft slechts een informatieverplichting inzake verzekeringen, terwijl de gemeenten in Nederland een verregaandere plicht te vervullen hebben. Toch lijkt dit mij een stap in de goede richting, waar ook de scholen en andere vrijwilligersorganisaties voordeel kunnen uit halen, aangezien zij op deze manier beter op de hoogte zullen zijn van hun mogelijkheden. Veel hangt natuurlijk af van de inspanningen van de gemeente in kwestie en in hoeverre zij het ondersteunen van vrijwilligerswerk als een prioriteit ervaren.

201. COLLECTIEVE POLIS – De Vrijwilligerswet bepaalt ten slotte dat er aan de vrijwilligersorganisaties de mogelijkheid moet geboden worden om zich aan te sluiten bij een collectieve verzekeringspolis. Indien de vrijwilligersorganisatie ingaat op dit aanbod, zal de organisatie natuurlijk gehouden zijn een premie te betalen. Hierbij wordt bepaald dat de collectieve polis ook moet voldoen aan de minimumgarantievoorwaarden, zoals voorzien op grond van art. 6, §3 Vrijwilligerswet.³⁹⁶ In het kader van de laatste paragraaf van art. 6 Vrijwilligerswet werd de Koning gemachtigd de voorwaarden en nadere regels met betrekking tot deze collectieve polis vast te leggen.³⁹⁷ Dit werd dan ook gedaan bij Koninklijk Besluit van 21 december 2006 tot vaststelling van de voorwaarden en de wijze van het sluiten van de collectieve verzekering tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst van de organisaties, die werken met vrijwilligers.³⁹⁸ Hierin wordt bepaald dat elke vrijwilligersorganisatie, die gebruik wenst te maken van de collectieve polis, eerst erkenning moet aanvragen bij de gemeente of de provincie. Bij deze

³⁹¹ Koninklijk besluit 19 december 2006 tot vaststelling van de minimumgarantievoorwaarden van de verzekeringsovereenkomsten tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst van de organisaties die werken met vrijwilligers, *BS* 22 december 2006.

³⁹² Art. 1 KB 19 december 2006.

³⁹³ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 545; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 126-128.

³⁹⁴ M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 127.

³⁹⁵ Art. 6, §4, tweede lid Vrijwilligerswet; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 524.

³⁹⁶ Art. 6, §5, eerste lid Vrijwilligerswet; D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 525.

³⁹⁷ Art. 6, §5, tweede lid Vrijwilligerswet.

³⁹⁸ Koninklijk besluit 21 december 2006 tot vaststelling van de voorwaarden en de wijze van het sluiten van de collectieve verzekering tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst van de organisaties die werken met vrijwilligers, *BS* 22 december 2006.

aanvraag moet de organisatie aangeven hoeveel vrijwilligersdagen zij willen verzekerd zien. Dit aantal mag maximum honderd dagen bedragen. Wanneer de vrijwilligersorganisatie dan erkend wordt, kan zij deelnemen aan de collectieve polis en dient zij minstens drie dagen op voorhand aan de betrokken verzekeringsmaatschappij haar activiteiten door te geven. Daarbij dient de verzekeraar te laten weten of de activiteit al dan niet aanvaard werd en men de dekking al dan niet bevestigt dus.³⁹⁹

AFDELING III. ARTT. 7-8 VRIJWILLIGERSWET

202. DE FAMILIALE POLIS – De familiale polis van de vrijwilliger speelt ook een rol in dit verhaal, maar deze rol is met de invoering van de Vrijwilligerswet drastisch veranderd. Deze verzekering zelf zal verderop uitgebreider behandeld worden, maar de bepalingen uit de Vrijwilligerswet met betrekking tot deze polis zullen hier reeds aan bod komen.

203. UITSLUITING DOOR DE VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJEN – Voorheen was het nog mogelijk voor de verzekeringsmaatschappijen om de schade, die gedekt werd door de wettelijk verplichte verzekering zoals voorzien in art. 6 Vrijwilligerswet, van de familiale polis burgerlijke aansprakelijkheid privéleven uit te sluiten. Niet zelden beriepen de verzekeraars zich op het argument dat het uitvoeren van vrijwilligerswerk niet tot het privéleven behoorde. Hierbij bestond ook de mogelijkheid om de aansprakelijkheid van bestuurders in jongerenverenigingen niet te dekken. Deze aansprakelijkheid werd zelfs voorgesteld als hét prototype van een te vermijden verzekeringsvoorwerp.⁴⁰⁰ De artt. 7 en 8 Vrijwilligerswet hebben een einde gemaakt aan deze situatie.⁴⁰¹

204. ART. 7 VRIJWILLIGERSWET – Art. 7 Vrijwilligerswet maakt een expliciete verwijzing naar art. 6 van het KB van 12 januari 1984⁴⁰² tot vaststelling van de minimumgarantievoorwaarden van de verzekeringsovereenkomsten tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst met betrekking tot het privéleven, dat gewijzigd werd bij KB van 24 december 1992. Dit artikel uit het KB betreft de mogelijke schadetoestanden, die voor uitsluiting vatbaar zijn. Dit betreft onder meer de schade voortvloeiend uit de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst die onderworpen is aan een wettelijk verplicht gestelde verzekering. Door de aanneming van art. 7 Vrijwilligerswet werd deze uitsluiting niet van toepassing verklaard op de verzekeringsplicht van art. 6 Vrijwilligerswet. Tenslotte bepaalt art. 7 Vrijwilligerswet ook dat 4° van art. 6 KB 12 januari 1984 wordt opgeheven. Dit betekent dat het niet langer mogelijk zal zijn voor verzekeraars om de aansprakelijkheid van bestuurders in jongerenbewegingen van enige dekking uit te sluiten.⁴⁰³

³⁹⁹ A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 128.

⁴⁰⁰ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 497; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 126; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 133.

⁴⁰¹ O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 127.

⁴⁰² Koninklijk Besluit 12 januari 1984 tot vaststelling van de minimumgarantievoorwaarden van de verzekeringsovereenkomsten tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst met betrekking tot het privéleven, BS 31 januari 1984.

⁴⁰³ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 498; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 127-129.

205. ART. 8 VRIJWILLIGERSWET – Volgens art. 8 Vrijwilligerswet zal het vrijwilligerswerk steeds geacht worden verricht te zijn in het privéleven van de vrijwilliger. Doordat dit artikel bevestigt dat het vrijwilligerswerk deel uit maakt van het privéleven, zal dit normaal gezien gedekt worden door de familiale polis. Verzekeraars zullen dit argument dus niet langer kunnen inroepen om de dekking van schade, ontstaan binnen het kader van het vrijwilligerswerk, uit te sluiten.⁴⁰⁴ In Nederland is dergelijke bepaling nog niet ingevoerd. In de polis van aansprakelijkheidsverzekeringen voor particulieren (AVP's) is opgenomen dat de schade toegebracht in de uitoefening van beroep of bedrijf uitgesloten zijn van dekking. In principe heeft deze toevoeging geen betrekking op vrijwilligerswerk, maar het onderscheid is niet altijd even eenvoudig te maken. Daarom zullen sommige AVP's expliciet vermelden dat de aansprakelijkheid, die kan ontstaan in het kader van vrijwilligerswerk, wel gedekt zal zijn door de verzekering. Ook de vriendendienst- of burenhulpclausule kan toepassing vinden inzake vrijwilligerswerk.⁴⁰⁵

AFDELING IV. ART. 8BIS VRIJWILLIGERSWET

206. WIJZIGING WAM-WET – Art. 8bis van de Vrijwilligerswet bevat een wijziging aan art. 3, §1, eerste lid van de wet van 21 november 1989⁴⁰⁶ betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. De woorden "en van de werkgever van bovengenoemde personen, wanneer dezen van alle aansprakelijkheid zijn ontheven krachtens artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten" zullen krachtens art. 8bis vervangen worden door de woorden "van de werkgever van bovengenoemde personen, wanneer dezen van alle aansprakelijkheid zijn ontheven krachtens artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten en van de organisatie die bovengenoemde personen inzet als vrijwilligers, wanneer dezen van alle aansprakelijkheid zijn ontheven krachtens artikel 5 van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers".⁴⁰⁷

207. BETEKENIS WIJZIGING – Deze wijziging zal in de praktijk gevolg hebben wanneer de vrijwilliger als eigenaar, als houder of als bestuurder van een wagen in dienst van de vrijwilligersorganisatie, tijdens zijn vrijwilligerswerk ofwel van en naar zijn vrijwilligerswerk een ongeluk heeft veroorzaakt en er hierbij schade is ontstaan. In het geval dat er schade aan derden werd veroorzaakt, zal deze gedekt worden door de verzekeraar van de eigenaar van de wagen, zijnde de vrijwilliger, de organisatie of een derde partij. Wat de schade aan de wagen zelf betreft, moet er gekeken worden of er door de eigenaar van de auto een omniumverzekering werd afgesloten. Wanneer het gaat om de wagen van de vrijwilliger, zal de omniumverzekering voor de vergoeding zorgen, indien dergelijke verzekering werd afgesloten door de vrijwilliger. Dit zal ook het geval zijn, wanneer het een wagen van de organisatie betreft en de organisatie een omniumverzekering heeft afgesloten, ongeacht of deze organisatie verplicht is volgens de Vrijwilligerswet de aansprakelijkheid van de

⁴⁰⁴ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 498; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 127-129; M. DAVAGLE, *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 133.

⁴⁰⁵ X., Verzekeringen, <https://vrijwilligerswerk.nl/wetten-regels/verzekeringen> (laatste raadpleging: 11 mei 2015).

⁴⁰⁶ Wet 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, *BS* 8 december 1989.

⁴⁰⁷ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 500; O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 130-131.

vrijwilliger in kwestie over te nemen.⁴⁰⁸ Aangezien een omniumverzekering geen wettelijk verplichte verzekering is, kan dus de vrijwilliger of de organisatie toch nog zelf moeten opdraaien voor de kosten, wanneer zij ervoor geopteerd hebben dergelijke verzekering niet af te sluiten.⁴⁰⁹

HOOFDSTUK II. DE SCHOOLVERZEKERING

208. RISICO'S - Bij de organisatie van het onderwijs, alsook in het hele gebeuren rond het schoolleven kunnen vele risico's zich openbaren. Directieleden, leerkrachten en leerlingen kunnen het slachtoffer van een schadegeval worden, maar de individuen uit de schoolomgeving kunnen ook zelf aansprakelijk gesteld worden voor het veroorzaken van schade.⁴¹⁰ Deze risico's zijn afhankelijk van enkele factoren, zoals bijvoorbeeld het niveau van het onderwijs, de studierichting, de aard van het onderwijsnet of de organisatie van het bestuur van de onderwijsinstelling. Hiervoor kan de school preventief te werk gaan, waarbij men onder meer kan focussen op de infrastructuur van de school of het bewustmaken van de betrokken partijen. Anderzijds dient een school ook curatief te handelen. In dit opzicht moet aandacht gegeven worden aan verzekeringen.⁴¹¹

209. BEPERKTE VERZEKERINGSPLICHT VOOR SCHOLEN - Onderwijsinstellingen hebben desondanks voorgaande alinea maar een zeer beperkte verzekeringsplicht. Zij zijn verplicht een verzekering af te sluiten inzake burgerlijke aansprakelijkheid voor zijn personeelsleden en inzake rechtsbijstand⁴¹², maar de verplichting wordt niet gesteld aangaande een ongevallenzekeringsverzekering voor de leerlingen.⁴¹³ Er bestaat dan ook geen enkele wettelijke verplichting voor scholen om een verzekering af te sluiten ter dekking van de buitencontractuele aansprakelijkheid van en voor leerlingen.⁴¹⁴

AFDELING I. VERZEKERDE PERSONEN

210. DE VERZEKERDEN - Een hele resem personen zullen als verzekerde gezien kunnen worden binnen het kader van een schoolverzekering. Zo kunnen onder meer de inrichtende macht, de directieleden, de leerkrachten, de leerlingen, het oudercomité en zelfs vrijwillige medewerkers tot de verzekerden gerekend worden. Wat betreft de vrijwilligers, zullen zij meestal in de hoedanigheid van een persoon belast met een tijdelijke opdracht opgenomen zijn in de verzekeringspolis.⁴¹⁵

⁴⁰⁸ D.A.J. COECKELBERGH, *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 501.

⁴⁰⁹ G. DEHOUCQ en B. DE PAEP (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 96.

⁴¹⁰ C. VAN SCHOU BROECK, "Knipperlichten bij de verzekeringen in onderwijsverband", *TORB* 2001-2002, afl. 1, 1; J. BAL, "Over fout, aansprakelijkheid en schoolverzekering", *Imago: tijdschrift voor het gemeentelijk onderwijs* 2013, jrg. 13, nr. 1, 13; KHLEUVEN, *Nooit meer onzeker over uw schoolverzekering*, 2013, http://riscki.khleuven.be/shared/content/bijlagen/Brochure_Nooit_meer_onzeker_over_uw_schoolverzekering_21032014.pdf, 4.

⁴¹¹ C. VAN SCHOU BROECK, "Knipperlichten bij de verzekeringen in onderwijsverband", *TORB* 2001-2002, afl. 1, 1.

⁴¹² Art. 17bis Decreet rechtspositie 27 maart 1991.

⁴¹³ J. BAERT, "Onderwijsverzekeringen" in J. BAERT, G.L. BALLON, S. CUYPERS, F. DEFOORT, K. SCHAUBROECK, E. STORMS, R. VERSTEGEN en P. VERSWEEVELT, *Variaties op het thema onderwijs en recht*, Gent, Academia Press, 2011, 7-8; J. BAL, "Over fout, aansprakelijkheid en schoolverzekering", *Imago: tijdschrift voor het gemeentelijk onderwijs* 2013, jrg. 13, nr. 1, 15; J. HUYCH, "Goed verzekerd naar school", *COV basis* 24 augustus 2013, 6; X., "Een opzettelijke fout kan je niet verzekeren", *Klasse voor leraren* 2013, nr. 232, 30.

⁴¹⁴ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen - Oxford, Intersentia, 2006, 550; B. WEYTS, "Geweld op school: Het aansprakelijkheids- en verzekeringsvraagstuk", *TORB* 2012-13, 30.

⁴¹⁵ C. VAN SCHOU BROECK, "Knipperlichten bij de verzekeringen in onderwijsverband", *TORB* 2001-2002, afl. 1, 5; P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen - Oxford, Intersentia, 2006, 565; J. BAERT, "Onderwijsverzekeringen" in J. BAERT, G.L. BALLON, S.

Leden van de ouderraad, alsook vrijwilligers die in een organisatie van deze ouderraad aan vrijwilligerswerk doen, zullen gedekt worden door de schoolverzekering. De activiteiten van de ouderraad worden dan ook beschouwd als zijnde schoolactiviteiten, waarbij zij onder de aansprakelijkheid van het schoolbestuur of de inrichtende macht van de school vallen. Indien het echter gaat om leden van het oudercomité of de vriendenkring van de school en hun vrijwilligers, zullen deze enkel gedekt zijn door de schoolpolis wat betreft de activiteiten die ze plannen en organiseren in overleg en in samenwerking met de school. Wanneer zij echter in exclusieve organisatie aan vrijwilligerswerk gaan doen, zullen zij niet langer onder de dekking van de schoolverzekering vallen. Als de ouderwerking tenslotte georganiseerd wordt in vzw-vorm, zullen de leden van deze vzw ook niet als verzekerden binnen de context van de schoolpolis beschouwd worden.⁴¹⁶

211. TEGENOVER DERDEN – Enkel de buitencontractuele aansprakelijkheid die één van de verzekerde individuen kan oplopen tegenover een derde zal gedekt worden door de schoolverzekering. Doorgaans kunnen de verzekerden zelf niet de hoedanigheid van derden opnemen en zal hun schade dus niet gedekt worden. Deze opvatting wordt echter niet gevolgd in het kader van de schoolverzekeringen. Zo verstaat men onder derden alle andere personen dan de verzekeringsnemer. De andere verzekerden kunnen dus ook ten opzichte van mekaar als derde partij fungeren.⁴¹⁷ Het is daardoor mogelijk dat de schoolpolis dekking zal verlenen in gevallen, waarbij schade is ontstaan aan een verzekerde door toedoen van een andere verzekerde.⁴¹⁸ Dit wil dus zeggen dat wanneer bijvoorbeeld de ene leerling de bril van een andere leerling heeft beschadigd, de schoolverzekering zal tussenkomen. De inrichtende macht en de onderwijsinstelling als zijnde de verzekeringsnemer kunnen dan weer niet vergoed worden voor schade veroorzaakt door een verzekerde door de schoolpolis.⁴¹⁹

AFDELING II. DEKKING

212. HET SCHOOLLEVEN – De buitencontractuele aansprakelijkheid van alle in de polis opgenomen verzekerden voor de stoffelijke en lichamelijke schade, die tijdens het schoolleven werd veroorzaakt door deze verzekerden, zal gedekt worden door de schoolverzekering. Centraal in deze beschrijving staat het concept van het schoolleven. Dit begrip wordt doorgaans ruim geïnterpreteerd. Zo zullen alle schoolse, maar ook alle buitenschoolse activiteiten die met het schoolgebeuren verband houden, tot het schoolleven geacht worden te behoren, ongeacht of deze plaatsvinden in of buiten de school, tijdens of buiten de schooluren, in België of elders. Wel is

CUYPERS, F. DEFOORT, K. SCHAUBROECK, E. STORMS, R. VERSTEGEN en P. VERSWEEVELT, *Variaties op het thema onderwijs en recht*, Gent, Academia Press, 2011, 17; B. WEYTS, "Geweld op school: Het aansprakelijkheids- en verzekeringsvraagstuk", *TORB* 2012-13, 30; G. DEHOUCK en B. DE PAEP (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 123.

⁴¹⁶ VLAAMSE CONFEDERATIE VAN OUDERS EN OUDERVERENIGINGEN, *Participatie op school: de ouderraad*, Leuven, VCOV, 2007, 23-24.

⁴¹⁷ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 565; J. BAERT, "Onderwijsverzekeringen" in J. BAERT, G.L. BALLON, S. CUYPERS, F. DEFOORT, K. SCHAUBROECK, E. STORMS, R. VERSTEGEN en P. VERSWEEVELT, *Variaties op het thema onderwijs en recht*, Gent, Academia Press, 2011, 17.

⁴¹⁸ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 566.

⁴¹⁹ KHLIEUVEN, *Nooit meer onzeker over uw schoolverzekering*, 2013, http://riscki.khleuven.be/shared/content/bijlagen/Brochure_Nooit_meer_onzeker_over_uw_schoolverzekering_21032014.pdf, 29.

mogelijk dat activiteiten met een hoog risicogehalte, zoals bepaalde extreme sporten, kunnen uitgesloten worden van de verzekering.⁴²⁰

213. VOORWAARDE – Als voorwaarde voor dekking wordt dus gesteld dat de verzekerden, zoals onder meer de leerlingen, de personeelsleden of anderen, zich in het schoolleven bevinden. Dit zal het geval zijn voor zover deze personen onder toezicht of gezag staan van de directie van de onderwijsinstelling, haar plaatsvervanger of vertegenwoordiger. Hierbij wordt vooropgesteld dat toestemming van de onderwijsinstelling inzake de organisatie van een activiteit aanwezig moet zijn, vooraleer deze activiteit en de organisatie ervan verzekerd zal zijn. Deze toestemming mag zowel mondeling, als schriftelijk, als stilzwijgend gebeuren. Zo zullen activiteiten, die volledig in de privésfeer van de organisatoren vallen, ook al zijn deze organisatoren leerlingen of leerkrachten, niet geacht worden tot het schoolleven te behoren. Een bepalende factor is dus wie de activiteit organiseert. Enkel wanneer de onderwijsinstelling zelf betrokken is bij de organisatie van het evenement of gezien kan worden als de opdrachtgever voor de organisatie, zal de schoolverzekering de ontstane schade dekken.⁴²¹

214. DE SCHOOLWEG – Naast het begrip 'schoolleven' staat ook het begrip 'schoolweg' centraal in de schoolverzekering. Ook dit concept wordt ruim geïnterpreteerd.⁴²² In het kader van de schoolpolis zal de schoolweg gedefinieerd worden als het normale traject, dat de verzekerde aflegt om van zijn eigen verblijfplaats naar de plaats van de schoolactiviteit te gaan en omgekeerd. Doorgaans valt de schade, die kan ontstaan op de schoolweg, niet onder de dekking van de schoolverzekering, aangezien er op deze route nog geen sprake is van enig gezag of toezicht van de directie van de onderwijsinstelling en men zich dus nog niet in het schoolleven bevindt. Dit geldt zowel voor leerkrachten als voor leerlingen, tenzij het gaat om de begeleide rijen, die wel onder de dekking van de schoolpolis zullen vallen, aangezien de leerkrachten op die moment een taak uitoefenen, zoals hen is opgelegd door hun directie of door de inrichtende macht van de onderwijsinstelling. Een ongeval op de schoolweg, buiten het geval van de begeleide rij, zal dan weer wel gedekt kunnen worden door de polissen inzake lichamelijke ongevallen of arbeidsongevallen.⁴²³

⁴²⁰ C. VAN SCHOU BROECK, "Knipperlichten bij de verzekeringen in onderwijsverband", *TORB* 2001-2002, afl. 1, 5. P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 553; J. BAERT, "Onderwijsverzekeringen" in J. BAERT, G.L. BALLON, S. CUYERS, F. DEFOORT, K. SCHAU BROECK, E. STORMS, R. VERSTEGEN en P. VERSWEEVELT, *Variaties op het thema onderwijs en recht*, Gent, Academia Press, 2011, 17; B. WEYTS, "Geweld op school: Het aansprakelijkheids- en verzekeringsvraagstuk", *TORB* 2012-13, 30. G. DEHOUCK en B. DE PAEP (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 123.

⁴²¹ C. VAN SCHOU BROECK, "Knipperlichten bij de verzekeringen in onderwijsverband", *TORB* 2001-2002, afl. 1, 7. P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 553-554.

⁴²² C. VAN SCHOU BROECK, "Knipperlichten bij de verzekeringen in onderwijsverband", *TORB* 2001-2002, afl. 1, 7. P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 554; B. WEYTS, "Geweld op school: Het aansprakelijkheids- en verzekeringsvraagstuk", *TORB* 2012-13, 30.

⁴²³ C. VAN SCHOU BROECK, "Knipperlichten bij de verzekeringen in onderwijsverband", *TORB* 2001-2002, afl. 1, 7. P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 555; B. WEYTS, "Geweld op school: Het aansprakelijkheids- en verzekeringsvraagstuk", *TORB* 2012-13, 30.

215. UITSLUITINGEN – Over het algemeen zijn er doorgaans twee uitsluitingen te vinden in de schoolpolis. Ten eerste de schade, die opgelopen wordt aan goederen die toebehoren aan de onderwijsinstelling, zal niet gedekt worden door de schoolverzekering. Vandalisme aan materiaal of infrastructuur van de school zal dus niet vergoed worden.⁴²⁴ Ten tweede wordt er ook geen dekking voorzien voor de grove en de opzettelijke fout van de verzekerde.⁴²⁵

HOOFDSTUK III. DE PERSOONLIJKE VERZEKERING VAN DE VRIJWILLIGER

216. DE FAMILIALE VERZEKERING – Een burgerlijke aansprakelijkheid gezin of burgerlijke aansprakelijkheid privéleven (BA privéleven) verzekert de aansprakelijkheid, die kan ontstaan op basis van de artt. 1382-1386bis BW. Deze verzekering staat ook wel bekend onder de naam 'familiale verzekering'. Ook al bestaat er geen wettelijke verplichting om dergelijke verzekering af te sluiten, toch verdient het aanbeveling aan de vrijwilliger om dergelijke polis aan te nemen, aangezien er heel wat situaties kunnen ontstaan waarin aansprakelijkheid ingeroepen kan worden. Wanneer de verzekering van de vrijwilligersorganisatie dan geen of onvoldoende dekking verleend, kan dit voor de vrijwilliger gecompenseerd worden door het afsluiten van een persoonlijk verzekering inzake burgerlijke aansprakelijkheid.⁴²⁶ De familiale verzekering stelt zich dan ook tot doel de schade te dekken die door de verzekeringsnemer en zijn gezinsleden veroorzaakt wordt aan een derde partij. Hierbij zal iedere andere partij dan de verzekerden beschouwd worden als een derde.⁴²⁷

217. KB 12 JANUARI 1984 – Ondanks het feit dat de familiale polis geen verplichte verzekering is, heeft de wetgever er toch voor geopteerd enkele minimumgarantievoorwaarden vast te leggen in het Koninklijk Besluit van 12 januari 1984⁴²⁸ tot vaststelling van de minimumgarantievoorwaarden van de verzekeringsovereenkomsten tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst met betrekking tot het privéleven. Het KB is van toepassing op verzekeringscontracten, die ten eerste in België zijn afgesloten en die ten tweede dekking wensen te verlenen van de burgerlijke aansprakelijkheid, die buiten overeenkomst is ontstaan in het privéleven van de verzekerden. De opgenomen minimumgarantievoorwaarden handelen over de verzekerde personen, de minimale geografisch dekking, de minimumomvang van de dekking, alsook over de mogelijke uitsluitingen, die beperkend zijn opgesomd in het Besluit. Alle bedingen, die strijdig zijn met het KB, zullen geacht worden te zijn opgesteld zoals in overeenstemming met het KB.⁴²⁹

⁴²⁴ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 591.

⁴²⁵ P. DE TAVERNIER, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 592.

⁴²⁶ A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 77. G. DEHOUCK en B. DE PAEP (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 113.

⁴²⁷ O. SONDERVORST, C. BOERAEVE en P. VERDONCK, *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenbergh, Edi.pro, 2007, 126-127. H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 189; H. DE MUYNCK, *Verzekeringswezen in België*, Gent, Academia Press, 2010, 203; G. DEHOUCK en B. DE PAEP, *Mijn gezin. Goed verzekerd?!*, Leuven, LannooCampus, 2013, 32.

⁴²⁸ Koninklijk Besluit 12 januari 1984 tot vaststelling van de minimumgarantievoorwaarden van de verzekeringsovereenkomsten tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst met betrekking tot het privéleven, BS 31 januari 1984.

⁴²⁹ H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 189; H. DE MUYNCK, *Verzekeringswezen in België*,

218. VERZEKERDEN – De verzekerde personen onder de BA privéleven kunnen onderscheiden worden in vier categorieën.⁴³⁰ Eerst en vooral gaat het om de verzekeringnemer zelf en zijn samenwonende echtgenoot. Als voorwaarde wordt hierbij gesteld dat de verzekeringnemer zijn hoofdverblijfplaats in België heeft. Ten tweede zullen alle bij de verzekeringnemer inwonende personen als verzekerden beschouwd worden. Dit is ten derde ook het geval voor het huispersoneel en de gezinshelpers. Tenslotte zullen ook de personen, die moeten instaan voor de bewaking van de kinderen en de dieren van de verzekeringnemer, verzekerd zijn door de familiale verzekering voor zover aansprakelijkheid ontstaat naar aanleiding van deze bewaking.⁴³¹ De eerste twee categorieën zijn de vaste verzekerden. De laatste twee categorieën daarentegen worden gelegheidsverzekerden genoemd en kunnen de hoedanigheid van derde behouden.⁴³²

219. DEKKING: HET PRIVÉLEVEN - De familiale verzekering zal alle schade dekken, die tijdens het privéleven buiten overeenkomst is ontstaan op basis van de artt. 1382-1386bis BW. De eerste voorwaarde is dus dat de schade tijdens het privéleven is ontstaan, waarbij onder 'privéleven' de feiten, gebeurtenissen, daden en verzuimen moeten worden verstaan, die niet het gevolg zijn van de beroepswerkzaamheid.⁴³³ Met andere woorden wil dit betekenen dat de professionele aansprakelijkheid uitgesloten zal worden. Schade, die voortspuit uit een beroepsactiviteit, zal niet gedekt worden door de BA privéleven. Het begrip 'beroepsactiviteit' wordt doorgaans niet gedefinieerd in de verzekeringspolis, maar men kan er vanuit gaan dat men het gewoonlijk uitoefenen van een activiteit met winst oogmerk zal bedoelen, ongeacht of deze activiteit leidt tot een positief of een negatief saldo.⁴³⁴

220. DEKKING: BUITEN OVEREENKOMST - Hoofdzakelijk zal buitencontractuele aansprakelijkheid gedekt worden door de familiale verzekering.⁴³⁵ De tweede voorwaarde houdt dan ook in dat de schade buiten overeenkomst moet ontstaan zijn. Dit betekent dat de verzekering enkel toepassing zal vinden wanneer er dus geen contract gesloten werd tussen de partijen in de verhouding waar de schade is ontstaan.⁴³⁶

221. BIJKOMENDE DEKKINGEN - Ook het onvermogen van derden en rechtsbijstand behoren tot de dekking van de verzekering. Het luik van de rechtsbijstand omvat twee delen. Ten eerste zal het gaan om de strafrechtelijke verdediging, namelijk de dekking van de door de verzekerde gemaakte

Gent, Academia Press, 2010, 203; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 77; G. DEHOUCQ en B. DE PAEP (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 113.

⁴³⁰ Art. 3 KB 12 januari 1984.

⁴³¹ A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 79-83; H. DE MUYNCK, *Verzekeringswezen in België*, Gent, Academia Press, 2010, 204; G. DEHOUCQ en B. DE PAEP, *Mijn gezin. Goed verzekerd?!*, Leuven, LannooCampus, 2013, 31; G. DEHOUCQ en B. DE PAEP (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 114-115.

⁴³² A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 84.

⁴³³ H. DE MUYNCK, *Verzekeringswezen in België*, Gent, Academia Press, 2010, 205; A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 89; G. DEHOUCQ en B. DE PAEP (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 113.

⁴³⁴ A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 89; G. DEHOUCQ en B. DE PAEP, *Mijn gezin. Goed verzekerd?!*, Leuven, LannooCampus, 2013, 30.

⁴³⁵ A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 87; G. DEHOUCQ en B. DE PAEP (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 113.

⁴³⁶ H. DE MUYNCK, *Verzekeringswezen in België*, Gent, Academia Press, 2010, 205; G. DEHOUCQ en B. DE PAEP (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 113.

kosten voor zijn verdediging voor een strafrechtbank. Ten tweede zal ook het burgerlijk verhaal gedekt worden, aangezien vergoeding gevorderd kan worden van de aansprakelijke persoon.⁴³⁷

222. UITSLUITINGEN - Uit al het voorgaande volgt dus dat de contractuele aansprakelijkheid en de professionele aansprakelijkheid uitgesloten zal zijn van de dekking door de familiale verzekering.⁴³⁸ Daarbij komt ook nog de aansprakelijkheid, die ontstaan is door brand.⁴³⁹ Naast deze verplichte uitsluitingen, bestaan er ook facultatieve uitsluitingen, die expliciet in de polis opgenomen moeten zijn om uitwerking te kunnen vinden.⁴⁴⁰

BESLUIT

223. DRIE RELEVANTE VERZEKERINGEN - Wat betreft de aansprakelijkheid van de vrijwilliger in de onderwijsomgeving zijn er drie relevante verzekeringen, die besproken werden in dit deze derde stap. Zo werden achtereenvolgens de vrijwilligersverzekering, de schoolverzekering en de familiale verzekering behandeld. De eerste twee verzekeringen worden afgesloten door een organisatie, waarbij de vrijwilliger zijn vrijwilligerswerk zal uitvoeren, terwijl de laatste verzekering door de vrijwilliger zelf afgesloten wordt en gezien kan worden als een laatste potentiële vangnet voor het dekken van de ontstane aansprakelijkheid.

224. DE VRIJWILLIGERSVERZEKERING - De Vrijwilligerswet verplicht bepaalde vrijwilligersorganisaties om een vrijwilligersverzekering af te sluiten om de overname van aansprakelijkheid door de organisatie te dekken, maar ook de aansprakelijkheid van de vrijwilliger zelf dient onderdeel te vormen van de dekking van de verzekering. Het nadeel van deze wettelijke bepaling is dat de verzekeringsverplichting niet geldt voor iedere vrijwilligersorganisatie, waardoor de situatie kan ontstaan dat de vrijwilliger aansprakelijk gesteld kan worden voor ontstane schade, waarvoor geen verzekering werd afgesloten. De vrijwilliger zal dan zelf verantwoordelijk zijn voor het vergoeden van de schade.

225. DE SCHOOLVERZEKERING - Specifieker voor het schoolgebeuren is het afsluiten van een schoolverzekering door de onderwijsinstelling. Wanneer aan de voorwaarden voor dekking is voldaan, zal ook de vrijwilliger, die zijn vrijwilligerswerk binnen het kader van het onderwijs in een organisatie van de school uitvoert, tot de verzekerde personen geacht worden te behoren. De schoolpolis lijkt dus op het eerste zicht een goede oplossing te zijn voor de vrijwilliger. Jammer genoeg bestaat er geen wettelijke verplichting voor scholen om deze verzekering af te sluiten, waardoor ook hier weer situaties kunnen ontstaan, waarin de vrijwilliger zelf zal moeten instaan voor zijn aansprakelijkheid.

⁴³⁷ A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 88.

⁴³⁸ A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 88-89; G. DEHOUCQ en B. DE PAEP (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 113.

⁴³⁹ A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 90; G. DEHOUCQ en B. DE PAEP (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 117.

⁴⁴⁰ A. DEFERME, *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 91-100; G. DEHOUCQ en B. DE PAEP (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 116.

226. DE FAMILIALE VERZEKERING - De burgerlijke aansprakelijkheid privéleven dient afgesloten te worden door de vrijwilliger zelf en zal alle schade dekken, die buiten overeenkomst in het privéleven van de vrijwilliger is ontstaan. Art. 8 Vrijwilligerswet bepaalt dat het vrijwilligerswerk geacht wordt deel uit te maken van het privéleven, waardoor het niet langer mogelijk is dat deze risico's uitgesloten kunnen worden van de dekking van de familiale verzekering. Het afsluiten van dergelijke verzekering dient dan ook aanbevolen te worden aan de vrijwilliger, ongeacht of het vrijwilligerswerk van deze persoon zich in de onderwijsomgeving situeert of niet.

227. VERPLICHTE VERZEKERINGEN - Zoals reeds eerder aangegeven, lijkt het mij toch belangrijk nogmaals te benadrukken dat zowel de schoolverzekering als de familiale verzekering geen verplichte verzekeringen zijn. Dit lijkt mij een gemiste kans van de wetgever. Al snel kan sprake zijn van schade, die vergoed moet worden en dan bieden dergelijke aansprakelijkheidsverzekeringen zowel bescherming aan het slachtoffer, die zeker kan zijn van vergoeding, als aan de verzekerde, wiens vermogen niet rechtstreeks aangetast dient te worden voor het vergoeden van de schade. Het verplicht maken van deze verzekeringen zou onzekerheid omtrent mogelijke vergoedingen en ontgoochelingen inzake de insolventie van de verzekerde kunnen vermijden.

CONCLUSIE

228. ONDERZOEKSVRAAG - De centrale onderzoeksvraag van deze masterscriptie betrof het toe te passen aansprakelijkheidsregime voor vrijwilligers, ingezet in het onderwijsgebeuren. Hierbij lag de nadruk op de buitencontractuele aansprakelijkheid. De theorie inzake aansprakelijkheid van vrijwilligers, zoals bepaald in de Vrijwilligerswet alsook in gemeenrechtelijke bepalingen, werd toegepast op de specifieke casus van het vrijwilligerswerk in de schoolomgeving, waarbij typische schoolelementen, zoals de onderwijsovereenkomst, het schoolreglement en de schoolverzekering, ook een rol te spelen hadden. Hierbij werd getracht een driestappenplan te ontwikkelen, dat van toepassing kan zijn inzake aansprakelijkheid van de vrijwilliger in de onderwijsomgeving.

229. DE VRIJWILLIGER - Als eerste stap dient nagegaan te worden of het individu in kwestie geacht kan worden een vrijwilliger te zijn. Om dit te bepalen, moet gebruik gemaakt worden van de Vrijwilligerswet, aangezien de begrippen 'vrijwilliger', 'vrijwilligerswerk' en 'vrijwilligersorganisatie' hierin een wettelijke definitie hebben gekregen. De vrijwilliger zal de natuurlijke persoon zijn, die aan vrijwilligerswerk doet, waarbij het vrijwilligerswerk de activiteit is, die voldoet aan de vijf wettelijke criteria. Wat betreft de vrijwilligersorganisatie zijn er specifiek binnen het onderwijsgebeuren drie niveaus te herkennen, namelijk ten eerste de onderwijsinstelling zelf, ten tweede de organisaties voor de ouders, zoals de schoolraad, de ouderraad en de ouderverenigingen en ten derde de organisatie voor de leerlingen, zijnde de leerlingenraad.

230. DE AANSPRAKELIJKHEIDSREGELING - Eens vastgesteld dat het individu effectief een vrijwilliger is, zoals bepaald in de Vrijwilligerswet, kan in de tweede stap van het stappenplan nagegaan worden welke aansprakelijkheidsregeling van toepassing zal zijn, wanneer deze vrijwilliger verantwoordelijk blijkt te zijn voor het ontstaan van schade en de benadeelde deze vergoed wil zien. Vooreerst kan het mogelijk zijn dat de vrijwilliger kan genieten van het aansprakelijkheidsregime uit de Vrijwilligerswet, waarbij de vrijwilligersorganisatie zijn aansprakelijkheid zal overnemen. Hiervoor moet bepaald worden of de organisatie in kwestie onder het toepassingsgebied van art. 5 Vrijwilligerswet valt. Indien dit niet het geval is, zal heil gezocht moeten worden in de gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsregeling. Wanneer het individu persoonlijk aansprakelijk gesteld kan worden op grond van zijn eigen fout, dient gekeken te worden naar de artt. 1382-1383 BW. Gaat het echter om de daad van een ander waardoor schade is ontstaan, zal de vrijwilliger enkel kwalitatief aansprakelijk gesteld kunnen worden op basis van de aansprakelijkheid voor leerkrachten uit art. 1384, lid 4 BW. Hierbij zal bewezen moeten worden dat de vrijwilliger een onderwijsopdracht te vervullen had en dus effectief aan onderwijsverstrekking deed tijdens het uitvoeren van zijn vrijwilligerswerk. Ouderlijke aansprakelijkheid zal dan weer geen toepassing kunnen vinden in het geval van de vrijwilliger in de onderwijsomgeving. Alsook laat het Belgische recht geen algemeen beginsel van aansprakelijkheid voor een ander op grond van het eerste lid van art. 1384 BW toe. Kwalitatieve aansprakelijkheid zal dus maar in beperkte mate mogelijk zijn.

231. DE ONDERWIJSOVEREENKOMST EN HET SCHOOLREGLEMENT - Wat betreft de typische schoolelementen, zoals de onderwijsovereenkomst en het schoolreglement, kunnen deze enkel een rol spelen inzake aansprakelijkheid van de ouders of de leerling in kwestie, aangezien deze documenten enkel betrekking hebben op de relatie tussen voornoemde partijen enerzijds en de onderwijsinstelling anderzijds. Daarbij kan informatie aangeboden worden over de aansprakelijkheidsregeling, alsook aangaande de schoolverzekering of andere afgesloten relevante verzekeringen voor de ouders en de leerling, wanneer zij beslissen aan vrijwilligerswerk te doen in het onderwijsgebeuren.

232. DE RELEVANTE AANSPRAKELIJKHEIDSVERZEKERINGEN - Wanneer aansprakelijkheid van de vrijwilliger is vastgesteld, wil de benadeelde zijn schade vergoed zien. Het ontstaan van aansprakelijkheid, het toekennen van een vergoeding voor de schade en aansprakelijkheidsverzekeringen gaan hierbij hand in hand. In de derde en laatste stap van het ontwikkelde stappenplan werd dan ook bekeken welke aansprakelijkheidsverzekeringen relevant kunnen zijn voor de vrijwilliger in het onderwijsgebeuren. Ten eerste omvat de Vrijwilligerswet een verzekeringsverplichting voor de onder het toepassingsgebied van art. 5 Vrijwilligerswet vallende vrijwilligersorganisaties. Deze verzekering dient zowel de aansprakelijkheid van de organisatie als deze van de vrijwilliger te dekken. Ten tweede kan de aansprakelijkheid van de vrijwilliger onderdeel vormen van de dekking van de schoolverzekering, die afgesloten kan worden door de onderwijsinstelling. Het is echter niet gewaarborgd dat deze twee verzekeringen effectief gebruikt zullen kunnen worden door de vrijwilliger, doordat bepaalde vrijwilligersorganisaties niet onder de verzekeringsverplichting van de Vrijwilligerswet vallen en het afsluiten van een schoolpolis niet wettelijk verplicht wordt. Het is mijn inziens daarom aangeraden dat de vrijwilliger het heft in eigen handen neemt en een familiale verzekering zal afsluiten. Deze zal de schade dekken, die buiten overeenkomst in het privéleven van de vrijwilliger is ontstaan, alsook dus de schade die kan ontstaan bij het uitvoeren van vrijwilligerswerk in het onderwijsgebeuren.

233. TER AFSLUITING - De wettelijke regeling aangaande aansprakelijkheid biedt geen honderd procent garantie op bescherming van de vrijwilliger uit het onderwijsgebeuren door een aansprakelijkheidsovername in hoofde van de vrijwilligersorganisatie. Daarnaast bieden de relevante aansprakelijkheidsverzekeringen ook niet in alle gevallen dekking, doordat dergelijke verzekeringen niet steeds verplicht zijn. Daarom dient een goede verstandhouding tussen de vrijwilligersorganisatie en de vrijwilliger onderhouden te worden, waarbij er voldoende informatie uitgewisseld dient te worden, zeker betreffende de aansprakelijkheidsregeling.

BIBLIOGRAFIE

WETGEVING

INTERNE NORMEN

Burgerlijk wetboek 21 maart 1804, *BS* 3 september 1807.

Wet 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen, *BS* 1 juli 1971.

Arbeidswet 16 maart 1971, *BS* 30 maart 1971.

Wet 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, *BS* 22 augustus 1978.

Wet 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, *BS* 8 december 1989.

Wet 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, *BS* 29 augustus 2005.

Wet 19 juli 2006 tot wijziging van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, *BS* 11 augustus 2006.

Wet 4 april 2014 betreffende de verzekeringen, *BS* 30 april 2014.

Decreet 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van sommige personeelsleden van het gesubsidieerd onderwijs en de gesubsidieerde centra voor leerlingenbegeleiding, *BS* 25 mei 1991.

Decreet 25 februari 1997 betreffende basisonderwijs, *BS* 17 april 1997.

Decreet 18 mei 1999 betreffende het Onderwijs XI, *BS* 31 augustus 1999.

Decreet 2 april 2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad, *BS* 6 augustus 2004.

Koninklijk Besluit 12 januari 1984 tot vaststelling van de minimumgarantievoorwaarden van de verzekeringsovereenkomsten tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst met betrekking tot het privéleven, *BS* 31 januari 1894.

Koninklijk Besluit 19 december 2006 tot vaststelling van de minimumgarantievoorwaarden van de verzekeringsovereenkomsten tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst van de organisaties die werken met vrijwilligers, *BS* 22 december 2006.

Koninklijk Besluit 21 december 2006 tot vaststelling van de voorwaarden en de wijze van het sluiten van de collectieve verzekering tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst van de organisaties die werken met vrijwilligers, *BS* 22 december 2006.

Besluit 17 december 2010 van de Vlaamse Regering houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs, *BS* 24 juni 2011.

Omz. Betreffende structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs, SO 64, BS 25 juni 1999.

VOORBEREIDENDE DOCUMENTEN

Wetsvoorstel (VAN GOOL, G., DE MEYER, M., STORMS, A., TEMSAMANI, A., DE BLOCK, M., GERKEN, M., BOURGEOIS, G., COURTOIS, A., DELIZÉE, J.-M. EN VISEUR, J.-J.) van 19 november 2003 betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl.St.* Kamer 2003-04, nr. 455/001.

Wetsvoorstel (VAN GOOL, G., DE BLOCK, M., CAHAY-ANDRÉ, P., DELIZÉE, J.-M., D'HONDT, G., DRÈZE, B., GERKENS, M. EN STORMS, A.) van 18 mei 2006 tot wijziging van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl.St.* Kamer 2005-2006, nr. 2496/001.

Amendement nr. 6 (VAN GOOL, G., c.s.) van 11 maart 2005 op het Wetsvoorstel betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl.St.* Kamer 2004-05, nr. 0455/003.

VERSLAGEN

Verslag namens de Commissie voor de sociale zaken (VAN LOMBEEK-JACOBS, D.) over het Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, *Parl.St.* Kamer 2005-06, nr. 2496/005.

ADVIEZEN

HOGE RAAD VOOR VRIJWILLIGERS, Advies op het wetsvoorstel van Gool-De Meyer betreffende de rechten van de vrijwilligers, 6 februari 2004, Doc.51/0455/001.

NATIONALE ARBEIDSRaad, *Advies betreffende wetsvoorstel van mevrouw Greet Van Gool c.s. betreffende de rechten van vrijwilligers*, 9 februari 2005, nr. 1.506, <http://www.cnt-nar.be/ADVIES/advies-1506.pdf>.

RECHTSPRAAK

GwH 19 dec 2007, nr. 158/2007, rolnr. 4143, www.const-court.be, *Arr.GwH* 2007, afl. 5, 2087, BS 18 januari 2008 (uittreksel), 1874 en staatsblad.be, *Intercontact* 2008 (weergave), afl. 2, 45, *RW* 2008-09, afl. 7, 269 en www.rw.be, noot G. VANDEN ABEELE en *TBBR* 2009, afl. 2, 109, noot N. VAN GELDER.

Cass. 11 februari 1946, *Pas.* 1946, I, 62.

Cass. 6 maart 1950, *Pas.* 1950, I, 447.

Cass. 7 maart 1957, *Arr.Verbr.* 1957, 546, *Pas.* 1957, I, 806, concl. R. HAYOIT DE TERMICOURT, *JT* 1957, 276, noot R.O. DALCQ, *RCJB* 195, 18, noot A. LAGASSE, *RGAR* 1958, nr. 6083, met concl., *Rev.adm. B.* 1958, 101, noot en *RW* 1957-58, 451.

Cass. 30 mei 1969, *Arr.Cass.* 1969, 943.

Cass. 24 oktober 1974, *Arr.Cass.* 1975, 259, *Pas.* 1975, I, 237, *RW* 1974-75, 1185, noot en *RGAR* 1975, nr. 9522, noot.

Cass. 30 april 1976, *Arr.Cass.* 1976, 980.

Cass. 9 dec 1976, *Arr.Cass.* 1977, 404.

Cass. 25 oktober 1977, *Pas.* 1987, I, 244.

Cass. 3 mei 1978, *Arr.Cass.* 1978, 1037.

Cass. 30 oktober 1980, *Arr.Cass.* 1980-81, 235.

Cass. 18 november 1981, *RGAR* 1982, nr. 10.459, noot en *RW* 1982-83, 859.

Cass. 9 februari 1982, *Pas.* 1982, I, 716.

Cass. 24 mei 1982, *Arr.Cass.* 1981-82, 1179.

Cass. 30 mei 1984, *Arr.Cass.* 1983-84, 1286.

Cass. 3 december 1986, *Arr.Cass.* 1986-87, 442, *Pas.* 1987, I, 410, *RW* 1987-88, 54, noot, *JT* 1987, 196, *RGAR* 1987, nr. 11.249 en *Verkeersrecht* 1987, 240.

Cass. 16 februari 1987, *RW* 1986-87, 2577.

Cass. 23 februari 1989, *Arr.Cass.* 1988-89, 721.

Cass. 28 september 1989, *Arr.Cass.* 1989-90, 130.

Cass. 25 januari 1993, *Arr.Cass.* 1993, 98, *Pas.* 1993, I, 91, *J.dr.jeun.* 1995, 230, noot, J. JACQMAIN, *RCJB* 1997, 35, noot L. CORNELIS, *JTT* 1993, 221 en *RW* 1992-93, 1453.

Cass. 3 oktober 1994, *Arr.Cass.* 1994, 807, *JT* 1995, 26 en *RW* 1996-97, 1227, noot.

Cass. 8 december 1994, *Arr.Cass.* 1994, 1074.

Cass. 5 april 1995, *Arr.Cass.* 1995, 377.

Cass. 19 juni 1997, *Arr.Cass.* 1997, 670, *Bull.* 1997, 700, concl. J. PIRET, *www.cass.be*, *J.dr.jeun.* 1997, 400, noot T. PAPART, *JT* 1997, 582 en *jt.larcier.be*, *JLMB* 1997, 1122 en *jlmbi.larcier.be*, noot T. PAPART, *Pas.* 1997, I, 700, *R.Cass.* 1998, 369, noot A. VAN OEVELEN, *RCJB* 1998, 587, noot R. DALCQ, *RGAR* 1997, nr. 12.852, concl. J. PIRET, *RW* 1998-99, 148 en *www.rw.be*, noot A. VAN OEVELEN en *TBBR* 1997, 829.

Cass. 5 april 1995, *Arr.Cass.* 1995, 377.

Cass. 23 september 1997, *www.cass.be*, *Arr.Cass.* 1997, 847, *Bull.* 1997, 890, *Pas.* 1997, I, 890 en *Verkeersrecht* 1998, 48.

Cass. 26 juni 1998, *Arr.Cass.* 1998, 343.

Cass. 13 oktober 1999, *Arr.Cass.* 1999, 1255.

Cass. 20 oktober 1999, *Arr.Cass.* 1999, 549.

Cass. 5 december 2000, *www.cass.be*, *Arr.Cass.* 2000, afl. 10, 1927, *Bull.* 2000, afl. 11, 1881, *T.Verz.* 2001, 256, noot M. HOUBEN, *Juristenkrant* 2001, afl. 23, 6, *RGAR* 2002 (verkort), nr. 13.477, *RGAR* 2003, afl. 1, nr. 13.664, *RW* 2001-02, 276 en *www.rw.be*, *Verkeersrecht* 2001, 176.

Cass. 30 april 2002, *RW* 2002-03, 748, noot P. POPELIER.

Cass. 8 november 2002, *Pas.* 2002, 2136 en *RABG* 2003, 851, noot S. LUST.

Cass. 25 november 2002, *Pas.* 2002, 2230.

Cass. 21 mei 2003, *Rev.dr.pén.* 2003, 1310.

Cass. 5 juni 2003, *Arr.Cass.* 2003, afl. 6-8, 1337, *www.cass.be*, *JLMB* 2004, afl. 13, 543 en *jlmbi.larcier.be*, noot D. PHILIPPE, *NJW* 2004, afl. 55, 14, *Pas.* 2003, afl. 5-6, 1125, *RW* 2006-07 (samenvatting), afl. 4, 133 en *www.rw.be* en *TBBR* 2005, afl. 2, 110, noot B. WEYTS.

Cass. 30 september 2003, *Verkeersrecht* 2003, 345.

Cass. 10 oktober 2003, *Pas.* 2003, I, 1583 en *RGAR* 2004, nr. 13.879.

Cass. 13 juni 2004, *Pas.* 2004, 71.

Cass. 24 april 2009, *Arr.Cass.* 2009, afl. 4, 1111, *www.cass.be*, *NJW* 2009, afl. 207, 635, noot G. JOUQUÉ, *Pas.* 2009, afl. 4, 1024, *RABG* 2010, afl. 20, 1308, noot D. WUYTS, *TBH* 2010, afl. 1, 56 en *www.rdc-tbh.be*, noot H. COUSY, *T.Verz.* 2010, afl. 1, 38, noot J. FAGNART.

Cass. 11 januari 2010, *RW* 2012-13, 772, noot P. VAN DE WEYER, *RABG* 2010, 1325, noot S. VEREECKEN, *TJK* 2010, 294, noot P. DE TAVERNIER en *www.cass.be* met concl. J. GENICOT.

Arbh. Brussel (3de k.) 18 februari 2008, nr. 43981, *JTT* 2008, afl. 1020, 421.

Antwerpen 1 april 1987, *RGAR* 1989, nr. 11.449, noot.

Antwerpen 30 mei 2000, *TBBR* 2001, 626.

Antwerpen 27 maart 2002, *J.dr.jeun.* 2005, afl. 249, 71 en *RW* 2005-06, 106.

Bergen 11 maart 1997, *Verkeersrecht* 1997, 109.

Bergen 9 november 2001, *JT* 2002, 167.

Brussel 11 mei 1995, *RGAR* 1997, nr. 12.764.

Brussel 18 november 2003, *RGAR* 2005, nr. 14.039.

Luik 29 mei 1961, *Pas.* 1962, II, 76 en *Jur.Liège* 1961-62, 161.

Luik 11 maart 1997, *TBBR* 1998, 484.

Gent 6 september 1995, *RW* 1997-98, 1387 en *J.dr.jeun.* 1998, 39, noot.

Gent 3 december 1997, *RGAR* 1999, nr. 13.030.

Gent 7 januari 2000, *Intercontact* 2000, 10.

Rb. Dendermonde 26 april 2001, *Intercontact* 2001, 41.

Rb. Leuven 21 september 1994, *RGAR* 1996, nr. 12696.

Arbrb. Brussel 26 september 1988, *Rechtspr.Arb.Br.* 1988, 381.

Pol. Brugge 19 december 2003, *RW* 2006-07, 32.

RECHTSLEER

BOEKEN

BLANPAIN, R. en VANACHTER, O., *Arbeidsrecht, 1. Schets van het Belgisch arbeidsrecht*, Brugge, die Keure, bijgewerkt tot 30 juni 1998, losbladig, 351 p.

BOCKEN, H. en BOONE, I., *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 217 p.

COECKELBERGH, D.A.J., *Vrijwilligersstatuut*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2007, 703 p.

DAVAGLE, M., *Le bénévolat dans tous ses états*, Waterloo, Kluwer, 2014, 286 p.

DEFERME, A., *Aansprakelijkheidsverzekering*, Gent, Academia Press, 2012, 167 p.

DEHOUCK, G. en DE PAEP, B. (eds.), *Goed verzekerd?! De basis*, Leuven, LannooCampus, 2013, 325 p.

DEHOUCK, G. en DE PAEP, B., *Mijn gezin. Goed verzekerd?!*, Leuven, LannooCampus, 2013, 194 p.

DE PAGE, H., *Traité élémentaire de droit civile belge*, II, Brussel, Bruylant, 1660 p.

DEMEYERE, I., GOVERS, M., POPPE, G., VAN HECKE, R. en VINCKE, J.P., *Vademecum voor de vzw*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 457 p.

DE MUYNCK, H., *Verzekeringswezen in België*, Gent, Academia Press, 2010, 284 p.

DE TAVERNIER, P., *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2006, 670 p.

DEVOS, G., VERHOEVEN, J.C., BEUSELINCK, I., VAN DEN BROECK, H. en VANDENBERGHE, R., *De rol van schoolbesturen in het schoolmanagement*, Leuven – Apeldoorn, Garant, 1999, 292 p.

D'HONDT, S. en VAN BUGGENHOUT, B., *Statuut van de vrijwilliger. Knelpunten en oplossingen*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1999, 485 p.

DOM, L., *Ouders & scholen*, Gent, Academia Press, 2006, 336 p.

GOOSSENS, K., *Vrijwilligersstatuut*, Mechelen, Kluwer, 2006, 90 p.

HAMBACH, E. (ed.), *Vrijwilligerswerk. De wet, praktische vragen en antwoorden*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2008, 64 p.

KNOPS, G. (Ed.), *Vrijwilligerswerk. Wat kan, mag en moet. Een concrete stand van zaken*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2001, 180 p.

LAMMERTYN, F., OPDEBEECK, S., en ROMMEL, W., *Vrijwillige inzet in Vlaanderen: een exploratie*, Leuven, Leuven samenwerkingsverband LUCAS, 1997.

MAST, A., DUJARDIN, J., VAN DAMME, M. en VANDE LANOTTE, J., *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2014, 1459 p.

SONDERVORST, O., BOERAEVE, C. en VERDONCK, P., *Het vrijwilligersstatuut*, Meerbeek-Kortenberg, Edi.pro, 2007, 272 p.

STIJNS, S., *Verbintenissenrecht. Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 304 p.

VANDENDRIESSCHE, F., *Publieke en Private Rechtspersonen*, Brugge, die Keure, 2004, 531 p.

VAN PETEGEM, P. en IMBRECHT, I., *Wegwijs in het Vlaamse onderwijs. Onderwijsorganisatie en -beleid in kaart gebracht*, Mechelen, Plantyn, 2010, 264 p.

VANSWEEVELT, T. en WEYTS, B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2009, 935 p.

VLAAMSE CONFEDERATIE VAN OUDERS EN OUDERVERENIGINGEN, *Participatie op school: de ouderraad*, Leuven, VCOV, 2007, 36 p.

VLOR, *Gezin en school. De kloof voorbij, de grens gezet?*, Leuven, Acco, 2011, 232 p.

BIJDRAGEN IN VERZAMELWERKEN

BAERT, J., "Onderwijsverzekeringen" in J. BAERT, G.L. BALLON, S. CUYPERS, F. DEFOORT, K. SCHAUBROECK, E. STORMS, R. VERSTEGEN en P. VERSWEEVELT, *Variaties op het thema onderwijs en recht*, Gent, Academia Press, 2011, 5-26.

CLAEYS, I., "Fout, overmacht en rechtvaardigingsgronden. Zoveel hoofden..." in B. TILLEMEN en I. CLAEYS (eds.), *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2004, 1-42.

DUBUISSON, B., "Les immunités en matière de responsabilité civile ou le déclin de la responsabilité individuelle" in B. TILLEMEN en I. CLAEYS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure 2004, 43-82.

FAGNART, J.-L., "Responsabilité du fait d'autrui" in B. TILLEMAN en I. CLAEYS, *Buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2004, 169-211.

GEERS, I., "Aansprakelijkheid van onderwijzend personeel en onderwijsinstellingen" in H. Bocken (ed.), *De nieuwe wet op de aansprakelijkheid van en voor ambtenaren: de Wet van 10 februari 2003*, Mechelen, Kluwer, 2004, 117-132.

GEERS, I., "Aansprakelijkheid van onderwijzend personeel en onderwijsinstellingen" in VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN GENT, *Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2004, 7-23.

VANDEBERGHE, H. en MUYLLE, M., "Aansprakelijkheid van de ouder voor minderjarige kinderen. Een stand van zaken" in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 49-69.

VAN OEVELEN A., "Recente ontwikkelingen in de buitencontractuele aansprakelijkheid van leerkrachten en onderwijsinstellingen" in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 31-45.

WUYTS, T., "Ontwikkelingen inzake de begrippen 'vader', 'moeder' en 'minderjarige' in de zin van art. 1383, tweede lid B.W." in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 1-29.

X, "Vrijwilligerswet. Definitie" in E. E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 1-35.

X, "Vrijwilligerswet. Aansprakelijkheid" in E. E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 1-24.

X, "Vrijwilligerswet. Verzekeringen" in E. E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 1-34.

X, "Vragen en antwoorden bij de vrijwilligerswet. Aansprakelijkheid" in E. E. HAMBACH en VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK (Eds.), *Handboek Werken met Vrijwilligers*, Brussel, Uitgeverij Politeai nv, losbl., 2012, afl. 21, 1-29.

ZEGERS, S., "Risicobeheersing via verzekering, ook voor het gezin (de verzekering burgerlijke aansprakelijkheid privéleven en de aansprakelijkheid van ouders voor minderjarigen)" in F. BAUDONCQ, M. DEBAENE en S. SNAET (eds.), *De aansprakelijkheid van ouders en onderwijzers*, Brugge, die Keure, 2007, 71-103.

BIJDRAGEN IN TIJDSCHRIFTEN

BAL, J., "Over fout, aansprakelijkheid en schoolverzekering", *Imago: tijdschrift voor het gemeentelijk onderwijs* 2013, jrg. 13, nr. 1, 13-15.

BOCKEN, H., "Aansprakelijkheid van en voor minderjarigen", *Bull. Ass. - De Verz.* 2006, nr. 356, 301-318.

BOONE, I., "De aansprakelijkheid van de ouders en artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet: een onmogelijke combinatie" (noot onder Cass. 4 april 2003), *RABG* 2004, afl. 1, 5-8.

- DAVAGLE, M., "La loi relative aux droits des volontaires", *Orientations* 2013, nr. 9, 9-21.
- GOOSSENS, K., "Spelregels voor organisaties en hun vrijwilligers", *Oriëntatie* 2007, afl. 5, 103-114.
- GOYVAERTS, K., "Vrijwilligerswerk vandaag", *Tijdschrift voor welzijnswerk* 1996, jaargang 20, nr. 200, 33-40.
- HUMBLET, C., WALSCHOT, S. en WERBROUCK, E., 'Vrijwilligers op school: wat er kan, mag en moet', *School + visie* 2012-2013, nr. 3, 28-30.
- HUYCH, J., "Goed verzekerd naar school", *COV basis* 24 augustus 2013, 6.
- JOCQUÉ, G., "Rechten van vrijwilligers. Wet van 3 juli 2005.", *NJW* 2006, nr. 149, 726-739.
- SIMOENS, R., "De rechten van de vrijwilliger thans wettelijk bepaald", *RW* 2006-2007, nr. 9, 382-396.
- VANDEN ABEELE, G., "De aansprakelijkheid van de vrijwilliger" (noot onder GwH 19 december 2007), *RW* 2008-09, nr. 7, 272-275.
- VAN GELDER, N., "De aansprakelijkheid van en voor vrijwillige jeugdleiders – Van oud naar nieuw", *TBBR* 2011, 260-828.
- VAN GELDER, N., "De aansprakelijkheid van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties: toepassingsgebied en uitwerking" (noot onder GwH 19 december 2007), *TBBR* 2009, 113-121.
- VAN SCHOUBROECK, C., "Knipperlichten bij de verzekeringen in onderwijsverband", *TORB* 2001-2002, afl. 1, 1-14.
- VERDEYEN, V., "Wijzigingen in de wet betreffende de rechten van vrijwilligers", *TvW - Omnilegie* 2006, nr. 4, 468-470.
- WEYTS, B., "Het kluwen van aansprakelijke personen ingeval van een onrechtmatige daad van de minderjarige: de dader, de ouders, de onderwijzer, de jeugdinstelling, de opvoeder en de overheid", *TJK* 2004, nr. 3, 147-155.
- WEYTS, B., "Geweld op school: Het aansprakelijkheids- en verzekeringsvraagstuk", *TORB* 2012-13, 23-34.
- X., "Schoolreglement", *Klasse voor ouders* 1998, nr. 17, 7.
- X., "Waar zit u?", *Klasse voor ouders* 1999, nr. 33, 2-3.
- X., "Een opzettelijke fout kan je niet verzekeren", *Klasse voor leraren* 2013, nr. 232, 30.

INTERNETBRONNEN

GO! ONDERWIJS VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *Onze structuur*, http://www.g-o.be/Net_eMagazineHome/Pages/OverGO.aspx?Id=15.

GO! ONDERWIJS VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, *Over GO!*, http://www.g-o.be/Net_eMagazineHome/Pages/OverGO.aspx.

KHLEUVEN, *Nooit meer onzeker over uw schoolverzekering*, 2013,
http://riscki.khleuven.be/shared/content/bijlagen/Brochure_Nooit_meer_onzeker_over_uw_schoolverzekering_21032014.pdf.

VLAAMSE OVERHEID, *Inrichtende macht: schoolbestuur of centrumbestuur*,
<http://www.vlaanderen.be/nl/onderwijs-en-wetenschap/onderwijsaanbod/scholen-en-opleidingen/inrichtende-macht-schoolbestuur-centrumbestuur>.

VLAAMSE OVERHEID, *Gids voor leraren, Onderwijsnet*,
<http://www.ond.vlaanderen.be/gidsvoorleraren/1indienst/onderwijsnet.htm>.

VLAAMSE SCHOLIERENKOEPEL, *Inrichtende macht? Wie of wat is dat?*, <http://www.scholierenkoepel.be/onderwijs/structuur/wievandedrie/inrichtendemacht>.

VSKO, *Schoolbestuur – vzw*, <http://www.vvkbao.be/domeinen/schoolbestuur-vzw>.

X., "Kleuter valt in kokend water tijdens schoolbezoek", *De Standaard* 28 april 2015,
http://www.standaard.be/cnt/dmf20150428_01653508.

[Www.freinet.nl](http://www.freinet.nl).

INTERNATIONALE BRONNEN

NEDERLAND

Nederlands Burgerlijk Wetboek, boek 6: Algemeen gedeelte van het verbintenissenrecht,
http://wetten.overheid.nl/BWBR0005289/Boek6/geldigheidsdatum_13-05-2015.

Wet 9 juli 2014 houdende regels inzake de gemeentelijke ondersteuning op het gebied van zelfredzaamheid, participatie, beschermd wonen en opvang, http://wetten.overheid.nl/BWBR0035362/geldigheidsdatum_13-05-2015.

ROSS-VAN DORP, C.I.J.M., *Brief van de Staatssecretaris van volksgezondheid, welzijn en sport*, Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2005-2006, vrijwilligersbeleid 30 334, nr. 1, Overheid.nl.

OUDENAMPSEN, D. en VAN VLIET, K., *Vrijwillige inzet in de zorg en maatschappelijke ondersteuning, Bijdrage aan de Toekomstverkenning vrijwillige inzet 2015*, Utrecht, Verwey-Jonker Instituut, 2007, 1-53.

X., *Aansprakelijkheid*, <https://vrijwilligerswerk.nl/wetten-regels/aansprakelijkheid-0#verdieping>.

X., *Verzekeringen*, <https://vrijwilligerswerk.nl/wetten-regels/verzekeringen>.

FRANKRIJK

Code Civil, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721>.

Cass. fr. 29 maart 1991, *JCP* 1991, II, nr. 21.673, met concl. D. DONTENWILLE en noot J. GHESTIN, *D.* 1991, 324, noot C. LARROUMET, *RDSS* 1991, 401, noot F. MONEGER, *RGAR* 1991, nr. 11.857, noot T. DEMESSE en *Eur. Rev. Private Law* 1993, 229, noot A. VAN OEVELEN.

T. LE BARS en K. BUHLER, "Responsabilité civile du fait d'autrui: une dérive de la jurisprudence Blicke?", *Recueil Dalloz* 1996, 453.

DUITSLAND

Bürgerliches Gesetzbuch, <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: KLEUTER VALT IN KOKEND WATER TIJDENS SCHOOLBEZOEK

28/04/2015 om 16:06 | Bron: Krant van West-Vlaanderen

In Koekelare is woensdag tijdens een schoolbezoek aan supermarkt AD Delhaize een kleuter in een pot kokend water gevallen. Dat meldt de *Krant van West-Vlaanderen* op zijn website. Het slachtoffertje, van wie de leeftijd nog niet bekend is, werd onmiddellijk naar het UZ Gent gebracht, met een MUG heli.

Het waren de kleuters van basisschool De Lettertuint uit Koekelare die dinsdag een bezoek brachten aan de plaatselijke AD Delhaize. Het ongeval vond plaats in de beenhouwerij, waar de kleuters bouletten mochten klaarmaken.

Hoe het ongeval plaatsvond, is nog niet helemaal duidelijk, maar vast staat dat een van de kinderen op een bepaald moment gestruikeld is en als gevolg daarvan in een pot kokend water is beland.

Het slachtoffertje liep hierbij zware brandwonden op, aan zowel zijn of haar ledematen en achterwerk. Zo spoedig mogelijk werd het kind naar het Universitair Ziekenhuis van Gent gebracht, met een MUG heli, onder begeleiding van de kleuterjuf en de zorgcoördinator van de school.

De andere kinderen werden meteen na het ongeval met de bus terug naar school gebracht.

Bron: http://www.standaard.be/cnt/dmf20150428_01653508

BIJLAGE 2: OVERZICHT BEVRAAGDE ONDERWIJSINSTELLINGEN⁴⁴¹

Onderwijsinstelling	Gemeentelijke Basisschool Op Dreef (GBS Op Dreef)	Basisschool Floralia	Freinetschool Het Wijdeland	Vrije Basisschool Wegwijs (VBS Wegwijs)
Adres	Dorpsstraat 39, 3545 Zelem	Floralienstraat 29, 1200 Sint-Lambrechts-Woluwe	Vliegveldlaan 116, 3800 Sint-Truiden	Generaal de Wittestraat 29, 3545 Halen
Website	www.gbsopdreef.be	www.bsfloralia.be	www.wijdeland.be	School: www.basisschool-halen.be Oudercomité: titatovenaaroc.wix.com/home
Directeur	Pascal Colon	Evelien Vilain	Patrick Kuenen	Viviane Cornelissen
Onderwijsniveau	Basisonderwijs	Basisonderwijs	Basisonderwijs	Basisonderwijs
Onderwijsnet	Gesubsidieerd officieel onderwijs	GO! onderwijs	GO! onderwijs	Gesubsidieerd vrij onderwijs
Inrichtende macht	Stadsbestuur Halen	GO! Scholengroep Brussel	Scholengroep Zuid-Limburg 13	VZW de gesubsidieerde vrije scholen Halen

⁴⁴¹ Informatie zoals van toepassing op 15 mei 2015.

BIJLAGE 3: VOOR AKKOORD VERKLARING MET HET SCHOOLREGLEMENT VAN GBS OP DREEF TE ZELEM

Gemeentelijke Basisschool Zelem 'Op dreef'

Dorpsstraat 39

Tel: 013/44.33.63 Fax: 013/44.29.84

Berkenstraat 19

Tel: 013/46.14.17

3545 Zelem

E-mail: opdreef@live.be

Website: www.gbsopdreef.be

De ouders van Klas :

- o gaan akkoord/ niet akkoord met het schoolreglement, met inbegrip van de infobrochure en het pedagogisch project. *

(Indien de ouders zich met de wijziging niet akkoord verklaren, dan wordt aan de inschrijving van het kind een einde gesteld op 31 augustus van het lopend schooljaar.)

- o gaan akkoord/ niet akkoord met het raadplegen van de **digitale versie** van het schoolreglement (met inbegrip van de infobrochure en het pedagogisch project) op www.gbsopdreef.be *

(Bij een niet-akkoord bezorgt de school u enkel de gewijzigde pagina's van het schoolreglement!)

- o gaan akkoord/ niet akkoord dat hun kind deelneemt aan **extra-murosactiviteiten** van één of méér schooldagen die plaats vinden buiten de schoolmuren en die georganiseerd worden voor één of meer leerlingengroepen. *

Voorbeelden van extra-murosactiviteiten:

KS: schoolreisje, uitstap binnenspeeltuin, met de bus naar een culturele voorstelling, milieu-uitstap, ...

LS: leeruitstappen, schoolreis, wandelingen, uitstappen met de fiets / bus naar een culturele voorstelling of sportactiviteit, boerderijkلاس of musicakلاس , ...

- o gaan akkoord/ niet akkoord met het gebruik van **geposeerde foto's** van hun zoon/dochter in schoolse publicaties (schoolwebsite, nieuwsbrief, ...) *
- o gaan akkoord/ niet akkoord met het gebruik van **spontane foto's** van hun zoon/dochter in schoolse publicaties (schoolwebsite, nieuwsbrief, ...) *
- o gaan akkoord dat de school eventueel informatie opvraagt of doorgeeft bij/ aan een vorige / volgende school (enkel in geval van een schoolverandering!) * (Naam en adres van de school waar uw kind ingeschreven was:

.....)

Datum:

Handtekening:

* Gelieve te schrappen wat niet past!

BIJLAGE 4: OVERZICHT VAN DE RELEVANTE BEPALINGEN INZAKE VRIJWILLIGERS UIT HET SCHOOLREGLEMENT VAN VBS WEGWIJS TE HALEN

Vrijwilligers

De school maakt bij de organisatie van verschillende activiteiten gebruik van vrijwilligers. De nieuwe wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van de vrijwilligers verplicht o.m. de scholen om aan de vrijwilligers een organisatienota voor te leggen. Omdat elke ouder een schoolreglement ontvangt en voor akkoord ondertekent, kiest de school ervoor om de organisatienota in het schoolreglement op te nemen. Op die manier is elke ouder op de hoogte.

Nota

Onze school maakt bij de organisatie van verschillende activiteiten gebruik van vrijwilligers. De vrijwilligerswet verplicht de scholen om de vrijwilligers over een aantal punten te informeren. De school doet dit via onderstaande bepalingen.

Organisatie

De VZW [benaming, zetel, adres]

Maatschappelijk doel: [zie statuten]

De organisatie heeft een verzekeringscontract afgesloten tot dekking van de burgerlijke aansprakelijkheid, met uitzondering van de contractuele aansprakelijkheid, van de organisatie en de vrijwilliger. Het verzekeringscontract werd afgesloten bij<naam maatschappij en polisnummer>.

Een bijkomende verzekering tot dekking van de lichamelijke schade tijdens de uitvoering van een vrijwilligersactiviteit of op weg van en naar de activiteit werd afgesloten bij <naam maatschappij en polisnummer>.

Er wordt geen onkostenvergoeding voorzien.

Een vrijwilliger gaat discreet om met geheimen die hem/haar zijn toevertrouwd.

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:
De aansprakelijkheid van vrijwilligers ingezet in het onderwijsgebeuren

Richting: **master in de rechten-rechtsbedeling**

Jaar: **2015**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Brems, Lieselotte

Datum: **15/05/2015**